MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Cristian Alexa

Mirela Șova

RELIGIE

CULTUL ORTODOX

CLASA A VIII-A

akademos Art

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației și Cercetării.
Acest proiect de manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale nr. 4939/10.08.2020.

116.111 - numărul de telefon de asistență pentru copii

Ministerul Educației și Cercetării

Cristian Alexa

Mirela Șova

RELIGIE

CULTUL ORTODOX

Clasa a VIII-a

akademos Art

Manualul școlar a fost aprobat prin O.M.E.C. nr. 4939/10.08.2020.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând din anul școlar 2020-2021.

Inspectoratul Școlar .....
Școala / Colegiul / Liceul .....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Starea manualului*	
				Format tipărit	
				la primire	la predare
1					
2					
3					
4					

* Starea manualului se înscrie folosind termenii: ***nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat***.

Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.

Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Manualul a primit avizul Patriarhiei Române prin adresa nr. 1.005 din 12.02.2020.

Copyright © 2020 Akademos Art
Această lucrare, în format tipărit și electronic, este protejată de legile române și internaționale privind drepturile de autor, drepturile conexe și celelalte drepturi de proprietate intelectuală. Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi reprodusă, stocată ori transmisă, sub nicio formă (electronic, fotocopiere etc.), fără acordul expres al editurii Akademos Art.

Editura Akademos Art
Aleea Botorani 2, bl. V80,sc. 2, ap. 40, București, sector 5
Tel./Fax: 021/411.76.80; Tel.: 0766.36.65.00.
e-mail: akademos_art@yahoo.com / site: www.akademos.ro

Autori:
1. **Cristian Alexa** – Inspector pentru Religie în cadrul I.S.M.B., autor al Manualelor de Religie – Cultul Ortodox, pentru clasele a V-a, a VI-a și a VII-a;
2. **Mirela Șova** – profesor metodist, gradul I, Școala Gimnazială „Nicolae Titulescu", București, autoare a Manualelor de Religie – Cultul Ortodox, pentru clasele a V-a, a VI-a și a VII-a.

Referenți:
1. **Pr. Conf. Univ. Dr. Habil. David Pestroiu**, Prodecanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul" – Universitatea din București;
2. **Silvia Cristina Fulaș**, profesor gradul I, Colegiul Național „Sfântul Sava", București.

Credite foto: Editura BASILICA, publicațiile LUMINA, Agenția de știri BASILICA
Video: TRINITAS TV
Tehnoredactare: Tuță Cătălin
Varianta digitală: Ionel Ciobanu

ISBN 978-606-000-043-3

*Coperta 1 – Icoană a Sfintei Treimi din secolul al XVII-lea – Muzeul Mănăstirii Sinaia

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adâncirăbarbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost’ pământ!

CUPRINS

Ghid de utilizare a manualului 5

Competențe generale și competențe specifice 6

Recapitulare clasa a VII-a 8

Capitolul I. Dumnezeu Se face cunoscut omului 9

Iubirea, temeiul vieții 10

Descoperirea Sfintei Treimi în istoria biblică 16

Mărturisirea Sfintei Treimi în „Simbolul de credință” (1) 22

Mărturisirea Sfintei Treimi în „Simbolul de credință” (2) 28

Sfânta Treime în Sfânta Liturghie și în viața Bisericii 34

Recapitulare Capitolul I 40

Evaluare Capitolul I 42

Capitolul II. Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului 43

Cuvântul lui Dumnezeu, lumină pentru oameni 44

Domnul Iisus Hristos, Lumina lumii 50

Recapitulare Capitolul II. 56

Evaluare Capitolul II. 58

Capitolul III. Viața creștinului împreună cu semenii 59

Libertate și responsabilitate în viață 60

Optimismul și stăruința în viața omului 66

Provocări ale lumii contemporane și atitudinea creștinilor. 72

Recapitulare Capitolul III 78

Evaluare Capitolul III 80

Capitolul IV. Viața comunității și sărbătorile creștine 81

Rolul muzicii în viața omului 82

Literatura religioasă și viața creștină 88

Arta religioasă și viața creștină 94

Recapitulare Capitolul IV 100

Evaluare Capitolul IV 102

Recapitulare finală 103

Evaluare finală 104

Ghid de utilizare a manualului

Manualul cuprinde: • varianta tipărită • varianta digitală

Simboluri folosite la varianta digitală:

„Privește" „Vizionează" „Exersează" „Audiază"

- Prezența iconiței „Audiază" indică faptul că pe varianta digitală există un cântec/un imn.
- Prezența iconiței „Privește" indică faptul că pe varianta digitală există o imagine.
- Prezența iconiței „Vizionează" indică faptul că pe varianta digitală există un film/o animație.
- Prezența iconiței „Exersează" indică faptul că pe varianta digitală există un exercițiu interactiv.

Structura manualului tipărit:

Lecția 1

Iubirea, temeiul vieții

CINA CEA DE TAINĂ

Amintește-ți cunoștințele însușite anterior pe tema iubirii creștine și discută pe marginea lor.

Dumnezeu, Creatorul lumii, a oferit făpturilor Sale nenumărate dovezi de iubire, de-a lungul timpului, arătându-Se ca **Dumnezeul iubirii veșnice**.

Însuși actul creației din nimic reprezintă o manifestare a bunătății și a dragostei divine, prin care s-a oferit altor făpturi dreptul la existență. Frumusețea universului și toate cele puse la dispoziția omului în dar, ca mediu de viață, sunt alte înfățișări ale iubirii dumnezeiești nemărginite. Permanenta purtare de grijă sau Pronia lui Dumnezeu față de toate cele create, în mod special față de oameni, constituie o formă de iubire, care o depășește pe cea a unui părinte față de copilul său.

Cea mai mare dovadă a iubirii **Tatălui Ceresc** este întruparea **Fiului** Său, Care S-a făcut Om spre mântuirea noastră. „Întru aceasta s-a arătat dragostea lui Dumnezeu către noi, că pe Fiul Său cel Unul Născut L-a trimis Dumnezeu în lume, ca prin El viață să avem." (I Ioan 4, 9)

Domnul Iisus Hristos a revelat oamenilor iubirea supremă a lui Dumnezeu, prin învățăturile și minunile Sale, prin jertfa pe Cruce, prin Învierea și Înălțarea Sa la cer, prin trimiterea **Duhului Sfânt** la Cincizecime. „Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, așa v-am iubit și Eu pe voi; rămâneți întru iubirea Mea." (Ioan 15, 9)

Toți cei care cred și respectă cuvintele Mântuitorului primesc și experimentează această dragoste desăvârșită în inimile lor, prin darul Sfântului Duh, Mângâietorul. Ei sunt chemați să arate această iubire față de Dumnezeu, ca răspuns la iubirea Sa necondiționată, precum și față de toți semenii, care sunt creați după chipul lui Dumnezeu.

10 Capitolul I, Lecția 1

Sfântul Apostol Pavel ilustrează caracteristicile dragostei creștine în capitolul 13 din Epistola I către Corinteni, cunoscut drept **„Imnul iubirii"**:

„Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește rău. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată. (...) Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea și dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea." (I Corinteni 13, 4-8; 13)

Iubirea este cea mai importantă dintre virtuți, mai mare decât credința în Dumnezeu și decât nădejdea în ajutorul divin perfectat.

De asemenea, iubirea este mai mult decât un sentiment sau o emoție de moment. Ea se arată în gândurile bune pentru celălalt, în răbdare, în sinceritate, în blândețe și în acțiunile binevoitoare față de aproapele.

Dragostea rămâne în sufletele oamenilor în veșnicie și îi asemănă pe aceștia cu Dumnezeu, Care „este Iubire" (I Ioan 4, 8).

Informează-te!

- La **Cina cea de Taină**, Mântuitorul Hristos a dat apostolilor Săi **porunca iubirii** și S-a rugat Tatălui Său pentru **unitatea** tuturor credincioșilor în iubire: *... ca ei să fie desăvârșiți întru unime* (Ioan 17, 23).

- Comunitatea creștină din vestitul oraș antic Corint a fost întemeiată prin predica **Sfântului Apostol Pavel**, în perioada anilor 50-53 d.Hr. Înainte de primirea creștinismului, corintenii aveau un cult special pentru zeița iubirii, Afrodita sau Venus, fiind renumiți pentru viața dusă în lux exagerat și în lipsă de moralitate.

Epistola I către Corinteni a fost scrisă de Sfântul Pavel între anii 56-57 d.Hr., cu scopul de a lămuri unele neînțelegeri locale, de a combate unele obiceiuri nepotrivite ale unor creștini și de a întări credința comunității.

Un motiv important al scrierii I-a constituit prezentarea *Imnului iubirii*, în **Capitolul 13**, care îi inspiră pe creștinii din orice secol să caute iubirea autentică, cea manifestată pe deplin de Domnul Hristos și de Sfinții Bisericii.

Biserica „Sfântul Pavel" din Corint, Grecia

Dicționar

- *necondiționat* = fără condiții, fără rezerve;
- *a pizmui* = a invidia, a dușmăni (pe cineva);
- *a revela* = a descoperi, a face cunoscut;
- *supremă* = în cel mai înalt grad, mai presus de toate.

11 Capitolul I, Lecția 1

Corpul lecției este structurat astfel încât să fie respectată programa școlară în vigoare, urmând împărțirea temelor pe domenii de conținut, în sensul centrării pe atingerea competențelor generale și specifice disciplinei.

Informează-te!

Cuprinde informații inedite și interesante, care întăresc și aprofundează noțiuni importante din cuprinsul lecției.

Dicționar

Explicarea termenilor noi însușiți în cadrul lecției sau al celor care au o conotație specifică în context, diferită de sensul cu care sunt utilizați uzual.

Fixează și aplică!

Cuprinde două pagini cu exerciții de consolidare a cunoștințelor predate, interactive și cu grad înalt de aplicabilitate pentru viața elevilor.

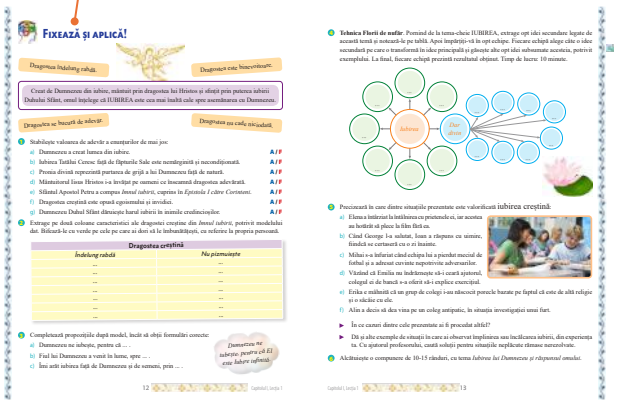

Fixează și aplică!

Dragostea îndelung rabdă. Dragostea este binevoitoare.

Creat de Dumnezeu din iubire, mântuit prin dragostea lui Hristos și sfințit prin puterea iubirii Duhului Sfânt, omul înțelege că IUBIREA este cea mai înaltă cale spre asemănarea cu Dumnezeu.

Dragostea nu se bucură de adevăr. Dragostea nu caută nedreptatea.

5 Stabilește valoarea de adevăr a enunțurilor de mai jos:

a) Dumnezeu a creat lumea din iubire. A / F
b) Iubirea Tatălui Ceresc față de făpturile Sale este nemărginită și necondiționată. A / F
c) Pronia divină reprezintă purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de natură. A / F
d) Mântuitorul Iisus Hristos s-a întrupat pe oameni ce înseamnă dragostea adevărată. A / F
e) Sfântul Apostol Petru a compus *Imnul iubirii*, cuprins în *Epistola I către Corinteni*. A / F
f) Dragostea creștină este opusă egoismului și invidiei. A / F
g) Dumnezeu Duhul Sfânt dăruiește harul iubirii în inimile credincioșilor. A / F

6 Extrage pe două coloane caracteristici ale dragostei creștine din *Imnul iubirii*, potrivit modelului dat. Bifează-le cu verde pe cele pe care ai dori să le îmbunătățești, cu roșu/alt la propria persoană.

Dragostea creștină	
Îndelung rabdă	*Nu pizmuiește*
...	...
...	...
...	...
...	...
...	...
...	...

7 Completează propozițiile după model, încât să obții formulări concrete:

a) Dumnezeu ne iubește, pentru că ...
b) Fiul lui Dumnezeu a venit în lume, spre ...
c) Însi actă iubirea față de Dumnezeu și de semeni, prin ...

Dumnezeu ne iubește pentru că El este iubire infinită.

Tehnica Florii de nufăr. Pornind de la tema-cheie IUBIREA, extrage opt idei secundare legate de aceasta temă și notează-le pe tablă. Apoi împărtășește-le în opt echipe. Fiecare echipă alege câte o idee secundară pe care o transformă în idee principală și găsește alte opt idei subsumate acesteia, potrivit exemplului. La final, fiecare echipă prezintă rezultatul obținut. Timp de lucru: 10 minute.

Iubirea

9 Precizează în care dintre situațiile prezentate este valorificată iubirea creștină:

a) Elena a întâlnit la întâlnirea cu prietenele ei, un acostea au hotărât să plece la film fără ea.
b) Când George l-a salutat, Ioan a răspuns cu uimire, fiindcă se certaseră cu o zi înainte.
c) Mihai s-a înfuriat când echipa lui a pierdut meciul de fotbal și a adresat cuvinte nepotrivite adversarilor.
d) Văzând că Emilia nu îndrăznește să-i ceară ajutorul, colegul ei de bancă o-a oferit să-i explice exercițiul.
e) Erika e milităroă că un grup de colegi o-au săvocoit porecle barate pe fișpital că este de altă religie și o sâcâie cu ele.
f) Alin a decis să dea vina pe un coleg antipatic, în situația investigației unui furt.

▶ În ce cazuri dintre cele prezentate ai fi procedat altfel?
▶ Dă și alte exemple de situații în care ai observat împlinirea sau încălcarea iubirii, din experiența ta. Cu ajutorul profesorului/ei, caută soluții pentru situațiile neplăcute rămase nerezolvate.

10 Alcătuiește o compunere de 10-15 rânduri, cu tema *Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului.*

12 Capitolul I, Lecția 1 13

Explorează și dezbate!

Cuprinde două pagini cu exerciții și lecturi ce favorizează consultarea unor surse de informare suplimentare, problematizarea și dialogul constructiv pe marginea acestora, precum și legătura cu aspecte liturgice relevante în raport cu conținutul studiat.

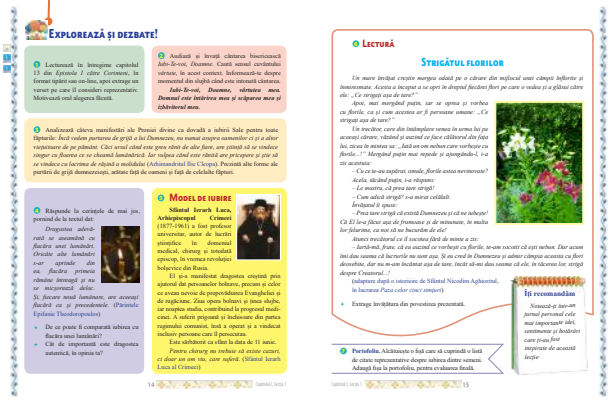

Explorează și dezbate!

1 Lecturează în întregime capitolul 13 din *Epistola I către Corinteni*, în format tipărit sau on-line, apoi extrage un verset pe care îl consideri reprezentativ. Motivează oral alegerea făcută.

2 Ascultă și învață cântarea bisericească *Iubi-Te-voi, Doamne*. Cauță sensul cuvintelor *virtute*, în acest context. Informează-te despre mentorul din slujbă căruia este întocmită cântarea.

Iubi-Te-voi, Doamne, virtutea mea. Domnul este întărirea mea și scăparea mea și izbăvitorul meu.

3 Analizează câteva manifestări ale Proniei divine cu dovadă a iubirii Sale pentru toate făpturile: *Iscă vedem purtarea de grijă a lui Dumnezeu, nu numai asupra oamenilor ci și a altor viețuitoare de pe pământ. Căci ursul când este gros rămâne de alte fiare, are grijă să se vindece singur cu fiarea ce se chiamă lămâdrică. Iar vulpea când este rănită are pricepere și știe să se vindece cu lacrima de rășină a mahalalei* (Arhimandritul Ilie Cleopa). Precizează alte forme ale purtării de grijă dumnezeiești, arătate față de oameni și față de celelalte făpturi.

4 Răspunde la cerințele de mai jos, pornind de la textul dat:

Dragostea adevărată nu amandmă ele fiacărui unul lumânări. Oricâte alte lumânări s-ar aprinde din ea, fiacărui primeia rămâne întregă și nu se micșorează deloc. Și facere nouă lumânare, are aceeași fiacărui ca și precedentele. (Părintele Epifanie Theodoropoulos)

- De ce poate fi comparată iubirea cu flacăra unei lumânări?
- Cât de importantă este dragostea autentică, în opinia ta?

Model de iubire

Sfântul Ierarh Luca, Arhiepiscopul Crimeei (1877-1961) a fost profesor universitar, autor de lucrări științifice în domeniul medical, chirurg și totodată episcop, în vremea revoluției bolșevice din Rusia.

El și-a manifestat dragostea creștină prin ajutorul dat persoanelor bolnave, precum și celor ce aveau nevoie de propovăduirea Evangheliei și de rugăciune. Ziua operta bolnavi și ținea slujbe, iar noaptea studia, contribuind la progresul medicinei. A suferit prigoană și închisoare din partea regimului comunist, însă a operat și a vindecat inclusiv persoane care îl persecutau.

Este sărbătorit cu sfânt în data de 11 iunie.

Pentru câteva ne mehnim să avem cazuri, ci doar un om vie, care suferă. (Sfântul Ierarh Luca al Crimeei)

Lectură

Strigătul florilor

Un mare învățat creștin mergea odată pe o cărare din mijlocul unui câmpiu înflorite și înmiresmate. Acesta a început a se ruga în dreptul fiecărei flori pe care o vedea și a glăsui către ele: „Ce strigați voi de iute?":

Apoi, mai mergând puțin, iar se oprea și vorbea cu florile, ca și cum acestea ar fi persoane umane: „Ce strigați voi de iute?"

Un trecător, care din întâmplare venea în urma lui pe aceeași cărare, văzând și auzind ce face călătorul din față lui, zicea în mintea sa: „Iată un om nebun care vorbește cu florile...!" Mergând puțin mai repede și ajungându-l, i-a zis acestuia:

– Ce ce te-au supărat, omule, florile astea nevinovate?

Acela, zâzând puțin, i-a răspuns:

– Le mustru, că prea tare strigă!

– Cum adică strigă? i-a mirat celălalt. Înțelegeai ți spune:

– Prea tare strigă că există Dumnezeu și că ne iubește! Că El iese în fiecare zi de frumoase și de minunate, în multe lor feluri, ca noi să ne bucurăm de ele!

Atunci trecătorul ce îl ocoteea fără de minte a zis:

– Iartă-mă, frate, că eu auzind ce vorbești cu florile, te-am socotit că ești nebun. Dar acum îmi dau seama că lucrurile nu sunt așa. Și eu cred în Dumnezeu și admir câmpia aceasta cu flori deosebite, dar nu m-am încântat așa de tare, încât să-mi dau seama că ele, în tăcerea lor, strigă despre Creatorul...!

(adaptare după o istorioare de Sfântul Nicodim Aghioritul, în lucrarea *Pace celor cinci simțuri*)

- Extrage învățătura din povestirea prezentată.

Ți recomandăm

Notează-ți într-un jurnal personal cele mai importante idei, sentimente și hotărâri care îți-au fost impresie de această lecție

Portofoliu. Alcătuiește-ți fișă care să cuprindă o listă de citate reprezentative despre iubirea dintre semeni. Adaugă fișa la portofoliu, pentru evaluarea finală.

14 Capitolul I, Lecția 1 15

DISCIPLINA RELIGIE, CULTUL ORTODOX

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea conceptelor specifice religiei proprii, în conexiune cu diferite manifestări ale credinței.
2. Manifestarea unui comportament moral, în viaţa personală şi în societate, în acord cu valorile religioase.
3. Raportarea experienţelor din viaţa de zi cu zi la principiile religioase, cu respectarea identităţii şi diversităţii religioase.

COMPETENȚE SPECIFICE

1.1 Argumentarea importanței asumării modelului de iubire trinitară pentru împlinirea personală şi a comunității.

1.2 Formularea de argumente pentru susținerea importanței unor idei, fapte, evenimente cu relevanță moral-religioasă, în plan individual şi social.

1.3 Compararea modurilor în care un mesaj religios poate fi exprimat prin forme de comunicare diferite.

2.1 Evidențierea implicațiilor moral-religioase pe care modelele urmate le pot avea în viața personală şi socială.

2.2 Asumarea de responsabilități specifice în contexte şcolare şi extraşcolare de colaborare cu ceilalți, respectând diversitatea grupului, inclusiv cea religioasă.

3.1 Susținerea rolului valorilor spirituale comune ale oamenilor, ca factor de promovare a comuniunii şi ca sursă de rezolvare a problemelor ce apar în viața cotidiană.

3.2 Analizarea calităților personale care susțin etapele propriei deveniri, în relație cu valorile moral-religioase.

3.3 Implicarea în activități şi proiecte individuale şi de grup, centrate pe nevoi şi aspecte de viață spirituală a comunității.

Recapitulare Clasa a VII-a

! *Cu ajutorul schemei următoare, reamintește-ți principalele cunoștințe religioase însușite în clasa a VII-a.*

Dumnezeu Duhul Sfânt

a) – S-a pogorât la Cinzecime, când s-a întemeiat Biserica creștină; aceasta s-a extins în lume prin propovăduirea și lucrarea Sfinților Apostoli.

b) – împărtășește credincioșilor harul divin necesar mântuirii, prin Sfintele Taine: Botezul, Mirungerea, Împărtășirea, Spovedania, Cununia, Preoția și Maslul.

c) – a ajutat Biserica primară să depășească dificultățile și îi călăuzește permanent pe credincioși spre comuniune.

d) – îi inspiră pe artiști, pe oamenii de știință și pe toți cei care doresc să-și desăvârșească sufletul spre asemănarea cu Dumnezeu.

Pogorârea Duhului Sfânt

Aplicații

1. Ordonează cronologic următoarele evenimente din istoria creștină:
   a) Pogorârea Duhului Sfânt.
   b) Propovăduirea Sfântului Apostol Andrei în Dacia.
   c) Convertirea lui Saul, devenit Sfântul Apostol Pavel.
   d) Învierea Domnului.
   e) Edictul de la Milan, dat de Sfântul Împărat Constantin cel Mare.
   f) Înălțarea Domnului la Cer.

2. Alcătuiește enunțuri în care să utilizezi cuvintele: *lăcaș*, *parohie*, *bucurie*, *iconostas*, *comportament*, *praznic*.

3. Prezintă câte o învățătură extrasă din *Pilda talanților*, din *Pilda viței și a mlădițelor* și din *Minunea vindecării slăbănogului din Capernaum*. Precizează care dintre acestea te-a impresionat cel mai mult și motivează alegerea făcută.

Indicație: poți asocia relatările biblice menționate cu noțiunile de mai jos.

iertare *prietenie* *daruri* *credință* *comuniune* *hărnicie*

4 Relatează aspecte legate de praznicile împărătești și de sărbătorile în cinstea Maicii Domnului și a sfinților la care ai participat recent, potrivit modelului dat. Să ai în vedere:

- denumirea lor;
- data de sărbătorire;
- aspecte specifice fiecăruia;
- sentimentele, emoțiile pe care le-ai avut.

Exemplu:

Nașterea Maicii Domnului

- *8 septembrie;*
- *M-am închinat la icoana sărbătorii;*
- *M-am bucurat că mă pot ruga Fecioarei Maria pentru familie și pentru prieteni.*

5 Pornind de la textul *Fericirilor* din *Evanghelia după Matei* (capitolul 5, 3-12), discută despre explicația fiecărei *Fericiri* rostite de Mântuitorul Hristos, apoi completează tabelul prezentat.

Nr. crt.	*Fericirile*	*Explicația lor*
1.	*Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția cerurilor.*	Exemplu: *Cei săraci cu duhul sunt cei care au virtutea smereniei (modestiei).*
2.	*Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia.*	...
3.	*Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul.*	...
4.	*Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura.*	...
5.	*Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui.*	...
6.	*Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.*	...
7.	*Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.*	...
8.	*Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor.*	...
9.	*Fericiți veți fi voi când vă vor ocărî și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minținд din pricina Mea.*	...

6 **Eseul de cinci minute**. Timp de cinci minute, compune un eseu în care să-ți formulezi opinia despre citatul următor: *Domnul îl iubește atât de mult pe om, încât îi dă darurile Sfântului Duh* (Sfântul Siluan Athonitul). Prezintă în clasă ideile formulate.

Capitolul I

Dumnezeu Se face cunoscut omului

Icoana Sfintei Treimi

O Stăpânire și o Dumnezeire, o Putere, o Începătorie și o Împărăție a Sfintei Treimi, slăvindu-o cântăm, cu glasuri întreit sfinte, strigând: Sfânt ești, Doamne. (cântare la sărbătoarea Sfintei Treimi)

- Iubirea, temeiul vieții
- Descoperirea Sfintei Treimi în istoria biblică
- Mărturisirea Sfintei Treimi în „Simbolul de credință”
- Sfânta Treime în Sfânta Liturghie și în viața Bisericii
- Recapitulare
- Evaluare

Lecția 1

Iubirea, temeiul vieții

! *Amintește-ți cunoștințele însușite anterior pe tema iubirii creștine și discută pe marginea lor.*

Dumnezeu, Creatorul lumii, a oferit făpturilor Sale nenumărate dovezi de iubire, de-a lungul timpului, arătându-Se ca **Dumnezeul iubirii veșnice**.

Însuși actul creației din nimic reprezintă o manifestare a bunătății și a dragostei divine, prin care s-a oferit altor făpturi dreptul la existență. Frumusețea universului și toate cele puse la dispoziția omului în dar, ca mediu de viață, sunt alte înfățișări ale iubirii dumnezeiești nemărginite. Permanenta purtare de grijă sau Pronia lui Dumnezeu față de toate cele create, în mod special față de oameni, constituie o formă de iubire, care o depășește pe cea a unui părinte față de copilul său.

Cea mai mare dovadă a iubirii **Tatălui Ceresc** este întruparea **Fiului** Său, Care S-a făcut Om spre mântuirea noastră. „Întru aceasta s-a arătat dragostea lui Dumnezeu către noi, că pe Fiul Său cel Unul Născut L-a trimis Dumnezeu în lume, ca prin El viaţă să avem.” (I Ioan 4, 9)

Domnul Iisus Hristos a revelat oamenilor iubirea supremă a lui Dumnezeu, prin învățăturile și minunile Sale, prin jertfa pe Cruce, prin Învierea și Înălțarea Sa la cer, prin trimiterea **Duhului Sfânt** la Cincizecime. „Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, așa v-am iubit şi Eu pe voi; rămâneţi întru iubirea Mea.” (Ioan 15, 9)

Toți cei care cred și respectă cuvintele Mântuitorului primesc și experimentează această dragoste desăvârșită în inimile lor, prin darul Sfântului Duh, Sfințitorul. Ei sunt chemați să arate această iubire față de Dumnezeu, ca răspuns la iubirea Sa necondiționată, precum și față de toți semenii, care sunt creați după chipul lui Dumnezeu.

Sfântul Apostol Pavel ilustrează caracteristicile dragostei creștine în capitolul 13 din Epistola I către Corinteni, cunoscut drept **„Imnul iubirii”**:

„Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuieşte, nu se laudă, nu se trufeşte. Dragostea nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândeşte răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată. (...) Şi acum rămân acestea trei: credința, nădejdea şi dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea.” (I Corinteni 13, 4-8; 13)

Iubirea este cea mai importantă dintre virtuți, mai mare decât credința în Dumnezeu și decât nădejdea în ajutorul divin neîncetat.

De asemenea, iubirea este mai mult decât un sentiment sau o emoție de moment. Ea se arată în gândurile bune pentru celălalt, în răbdare, în sinceritate, în blândețe și în acțiunile binevoitoare față de aproapele.

Dragostea rămâne în sufletele oamenilor în veșnicie și îi aseamănă pe aceștia cu Dumnezeu, Care „este Iubire” (I Ioan 4, 8).

Informează-te!

- La **Cina cea de Taină**, Mântuitorul Hristos a dat apostolilor Săi **porunca iubirii** și S-a rugat Tatălui Său pentru **unitatea** tuturor credincioșilor în iubire: ... *ca ei să fie desăvârşiţi întru unime* (Ioan 17, 23).

- Comunitatea creștină din vestitul oraș antic Corint a fost întemeiată prin predica **Sfântului Apostol Pavel**, în perioada anilor 50-53 d.Hr. Înainte de primirea creștinismului, corintenii aveau un cult special pentru zeița iubirii, Afrodita sau Venus, fiind renumiți pentru viața dusă în lux exagerat și în lipsă de moralitate.

Epistola I către Corinteni a fost scrisă de Sfântul Pavel între anii 56-57 d.Hr., cu scopul de a lămuri unele neînțelegeri locale, de a combate unele obiceiuri nepotrivite ale unor creștini și de a întări credința comunității.

Un motiv important al scrierii l-a constituit prezentarea *Imnului iubirii*, în **Capitolul 13**, care îi inspiră pe creștinii din orice secol să caute iubirea autentică, cea manifestată pe deplin de Domnul Hristos și de Sfinții Bisericii.

Biserica „Sfântul Pavel” din Corint, Grecia

Dicționar

- *necondiționat* = fără condiții, fără rezerve;
- *a pizmui* = a invidia, a dușmăni (pe cineva);
- *a revela* = a descoperi, a face cunoscut;
- *suprem* = în cel mai înalt grad, mai presus de toate.

Fixează și aplică!

Dragostea îndelung rabdă.

Dragostea este binevoitoare.

Creat de Dumnezeu din iubire, mântuit prin dragostea lui Hristos și sfințit prin puterea iubirii Duhului Sfânt, omul înțelege că IUBIREA este cea mai înaltă cale spre asemănarea cu Dumnezeu.

Dragostea se bucură de adevăr.

Dragostea nu cade niciodată.

1 Stabilește valoarea de adevăr a enunțurilor de mai jos:

a) Dumnezeu a creat lumea din iubire. **A / F**

b) Iubirea Tatălui Ceresc față de făpturile Sale este nemărginită și necondiționată. **A / F**

c) Pronia divină reprezintă purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de natură. **A / F**

d) Mântuitorul Iisus Hristos i-a învățat pe oameni ce înseamnă dragostea adevărată. **A / F**

e) Sfântul Apostol Petru a compus *Imnul iubirii*, cuprins în *Epistola I către Corinteni*. **A / F**

f) Dragostea creștină este opusă egoismului și invidiei. **A / F**

g) Dumnezeu Duhul Sfânt dăruiește harul iubirii în inimile credincioșilor. **A / F**

2 Extrage pe două coloane caracteristici ale dragostei creștine din *Imnul iubirii*, potrivit modelului dat. Bifează-le cu verde pe cele pe care ai dori să le îmbunătățești, cu referire la propria persoană.

Dragostea creștină	
Îndelung rabdă	*Nu pizmuiește*
...	...
...	...
...	...
...	...
...	...
...	...
...	...

3 Completează propozițiile după model, încât să obții formulări corecte:

a) Dumnezeu ne iubește, pentru că ... .

b) Fiul lui Dumnezeu a venit în lume, spre ... .

c) Îmi arăt iubirea față de Dumnezeu și de semeni, prin ... .

Dumnezeu ne iubește, pentru că El este Iubire infinită.

4 **Tehnica Florii de nufăr**. Pornind de la tema-cheie IUBIREA, extrage opt idei secundare legate de această temă și notează-le pe tablă. Apoi împărțiți-vă în opt echipe. Fiecare echipă alege câte o idee secundară pe care o transformă în idee principală și găsește alte opt idei subsumate acesteia, potrivit exemplului. La final, fiecare echipă prezintă rezultatul obținut. Timp de lucru: 10 minute.

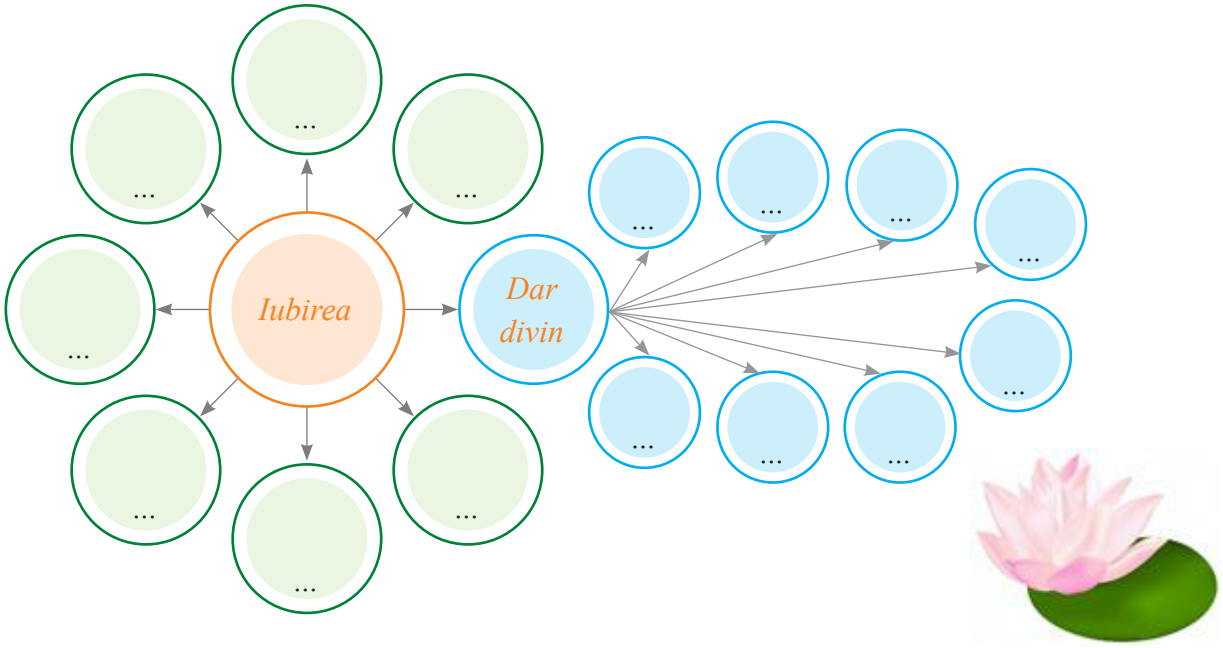

5 Precizează în care dintre situațiile prezentate este valorificată iubirea creștină:

a) Elena a întârziat la întâlnirea cu prietenele ei, iar acestea au hotărât să plece la film fără ea.

b) Când George l-a salutat, Ioan a răspuns cu uimire, fiindcă se certaseră cu o zi înainte.

c) Mihai s-a înfuriat când echipa lui a pierdut meciul de fotbal și a adresat cuvinte nepotrivite adversarilor.

d) Văzând că Emilia nu îndrăznește să-i ceară ajutorul, colegul ei de bancă s-a oferit să-i explice exercițiul.

e) Erika e mâhnită că un grup de colegi i-au născocit porecle bazate pe faptul că este de altă religie și o sâcâie cu ele.

f) Alin a decis să dea vina pe un coleg antipatic, în situația investigației unui furt.

- În ce cazuri dintre cele prezentate ai fi procedat altfel?
- Dă și alte exemple de situații în care ai observat împlinirea sau încălcarea iubirii, din experiența ta. Cu ajutorul profesorului, caută soluții pentru situațiile neplăcute rămase nerezolvate.

6 Alcătuiește o compunere de 10-15 rânduri, cu tema *Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului*.

Explorează și dezbate!

1 Lecturează în întregime capitolul 13 din *Epistola I către Corinteni*, în format tipărit sau on-line, apoi extrage un verset pe care îl consideri reprezentativ. Motivează oral alegerea făcută.

2 Audiază și învață cântarea bisericească *Iubi-Te-voi, Doamne*. Caută sensul cuvântului *vârtute*, în acest context. Informează-te despre momentul din slujbă când este intonată cântarea.

Iubi-Te-voi, Doamne, vârtutea mea. Domnul este întărirea mea și scăparea mea și izbăvitorul meu.

3 Analizează câteva manifestări ale Proniei divine ca dovadă a iubirii Sale pentru toate făpturile: *Încă vedem purtarea de grijă a lui Dumnezeu, nu numai asupra oamenilor ci și a altor viețuitoare de pe pământ. Căci ursul când este greu rănit de alte fiare, are știință să se vindece singur cu floarea ce se cheamă lumânărică. Iar vulpea când este rănită are pricepere și știe să se vindece cu lacrima de rășină a molidului* (Arhimandritul Ilie Cleopa). Prezintă alte forme ale purtării de grijă dumnezeiești, arătate față de oameni și față de celelalte făpturi.

4 Răspunde la cerințele de mai jos, pornind de la textul dat:

Dragostea adevărată se aseamănă cu flacăra unei lumânări. Oricâte alte lumânări s-ar aprinde din ea, flacăra primeia rămâne întreagă și nu se micșorează deloc. Și, fiecare nouă lumânare, are aceeași flacără ca și precedentele. (Părintele Epifanie Theodoropoulos)

- De ce poate fi comparată iubirea cu flacăra unei lumânări?
- Cât de importantă este dragostea autentică, în opinia ta?

5 Model de iubire

Sfântul Ierarh Luca, Arhiepiscopul Crimeei (1877-1961) a fost profesor universitar, autor de lucrări științifice în domeniul medical, chirurg și totodată episcop, în vremea revoluției bolșevice din Rusia.

El și-a manifestat dragostea creștină prin ajutorul dat persoanelor bolnave, precum și celor ce aveau nevoie de propovăduirea Evangheliei și de rugăciune. Ziua opera bolnavi și ținea slujbe, iar noaptea studia, contribuind la progresul medicinei. A suferit prigoană și închisoare din partea regimului comunist, însă a operat și a vindecat inclusiv persoane care îl persecutau.

Este sărbătorit ca sfânt la data de 11 iunie.

Pentru chirurg nu trebuie să existe cazuri, ci doar un om viu, care suferă. (Sfântul Ierarh Luca al Crimeei)

6 Lectură

Strigătul florilor

Un mare învățat creștin mergea odată pe o cărare din mijlocul unei câmpii înflorite și înmiresmate. Acesta a început a se opri în dreptul fiecărei flori pe care o vedea și a glăsui către ele: „Ce strigați așa de tare?”

Apoi, mai mergând puțin, iar se oprea și vorbea cu florile, ca și cum acestea ar fi persoane umane: „Ce strigați așa de tare?”

Un trecător, care din întâmplare venea în urma lui pe aceeași cărare, văzând și auzind ce face călătorul din fața lui, zicea în mintea sa: „Iată un om nebun care vorbește cu florile...!” Mergând puțin mai repede și ajungându-l, i-a zis acestuia:

– Cu ce te-au supărat, omule, florile astea nevinovate?

Acela, tăcând puțin, i-a răspuns:

– Le mustru, că prea tare strigă!

– Cum adică strigă? s-a mirat celălalt.

Învățatul îi spuse:

– Prea tare strigă că există Dumnezeu și că ne iubește! Că El le-a făcut așa de frumoase și de minunate, în multa lor felurime, ca noi să ne bucurăm de ele!

Atunci trecătorul ce îl socotea fără de minte a zis:

– Iartă-mă, frate, că eu auzind ce vorbești cu florile, te-am socotit că ești nebun. Dar acum îmi dau seama că lucrurile nu sunt așa. Și eu cred în Dumnezeu și admir câmpia aceasta cu flori deosebite, dar nu m-am încântat așa de tare, încât să-mi dau seama că ele, în tăcerea lor, strigă despre Creatorul...!

(adaptare după o istorisire de Sfântul Nicodim Aghioritul, în lucrarea *Paza celor cinci simțuri*)

✦ Extrage învățătura din povestirea prezentată.

Îți recomandăm

Notează-ți într-un jurnal personal cele mai importante idei, sentimente și hotărâri care ți-au fost inspirate de această lecție.

7 **Portofoliu.** Alcătuiește o fișă care să cuprindă o listă de citate reprezentative despre iubirea dintre semeni. Adaugă fișa la portofoliu, pentru evaluarea finală.

Lecția 2

Descoperirea Sfintei Treimi în istoria biblică

! *Menționează câteva dovezi ale iubirii divine, manifestate față de oameni.*

Dumnezeul iubirii veșnice, Creatorul, Proniatorul și Mântuitorul lumii, este Unul în ființa Sa divină și întreit în Persoane: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt.

Aceasta este învățătura fundamentală a religiei creștine și, totodată, o taină pentru rațiunea umană. Ea a fost descoperită oamenilor treptat, de-a lungul timpului, în scopul împărtășirii acestora din iubirea Dumnezeului treimic. Învățătura despre **Sfânta Treime** este primită prin credință și are la bază revelația supranaturală, care este fixată și transmisă prin intermediul Sfintei Scripturi și al Sfintei Tradiții.

În perioada Vechiului Testament, oamenii credincioși L-au cunoscut pe Dumnezeu mai ales în calitate de Creator și Stăpân unic al lumii. Taina Sfintei Treimi s-a arătat în acele vremuri indirect și nedeplin, în contextul îndepărtării omului de Dumnezeu după căderea în păcat și al confuziei provocate de răspândirea religiilor politeiste.

În prima carte a Bibliei, se precizează intenția lui Dumnezeu: „Să facem om după chipul şi după asemănarea Noastră” (Facerea 1, 26), unde se indică existența mai multor Persoane divine. După ce a vorbit cu primii oameni în Eden față către față, Dumnezeu a continuat să descopere voia și învățăturile Sale **cu ajutorul patriarhilor biblici și al profeților**, îndeosebi în rândul poporului ales.

Astfel, Sfânta Treime i se înfățișează patriarhului Avraam sub forma a trei Îngeri cu chip omenesc, la stejarul din Mamvri (Facerea, cap. 18), iar în vedenia profetului Isaia, îngerii Îi înalță lui Dumnezeu întreita cântare: „Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot” (Isaia 6, 3).

În mod direct și clar, descoperirea Sfintei Treimi s-a realizat **prin venirea în lume a Domnului Iisus Hristos**, Fiul lui Dumnezeu, Unul din Treime. „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată; Fiul cel Unul-Născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut.” (Ioan 1, 18)

Noul Testament relatează în mod explicit despre cele Trei Persoane dumnezeiești, în mai multe rânduri. La Buna Vestire, Arhanghelul Gavriil i-a dezvăluit Fecioarei Maria: „Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi Sfântul Care Se va naşte din tine, Fiul lui Dumnezeu Se va chema” (Luca 1, 35).

La Botezul Domnului în Iordan, S-a auzit vocea Tatălui, în timp ce Duhul Sfânt S-a pogorât în chip de porumbel peste Fiul, Iisus. Când Mântuitorul i-a trimis pe apostoli la propovăduire, le-a spus: „Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh” (Matei 28, 19). În multe alte rânduri, Hristos a vorbit despre **comuniunea** Sa cu Tatăl și cu Duhul.

Părinții Bisericii întăresc învățătura despre Sfânta Treime. Astfel, Sfântul Simeon Noul Teolog consideră că Fiul este „Ușa” prin care se intră în „Casa” Tatălui, iar Duhul Sfânt este „Cheia” acestei „Uși”.

Informează-te!

- **Patriarhul Avraam** a întrevăzut taina Sfintei Treimi la stejarul din Mamvri. El s-a adresat Celor trei Persoane Care îl vizitau cu apelativul *Doamne*, **ca Unuia singur**, și abia după aceea Le-a vorbit **la plural**: *... să Vă odihniţi sub acest copac* (Facerea 18, 4).

- **Sfântul Simeon Noul Teolog** (949-1022) este autorul unor imnuri dedicate iubirii dumnezeiești, în care exprimă poetic numeroase **învățături despre Sfânta Treime** și despre experiența personală a primirii harului dumnezeiesc. Iată un fragment din **imnul 33** (traducere a lui Maxim Monahul, Editura Reîntregirea, 2018):

Lumină-i Tatăl şi Fiul, Lumină şi Duhul Sfânt:
deci ia seama ce zici, frate, să nu te afli greşind!
Căci Cei Trei sunt o lumină, una, şi nu despărţită,
ci fără amestecare întru Trei Feţe unită. (...)
trei – o singură putere, trei – o slavă, ne-ndoios,
trei – o fire şi-o fiiére, trei şi o Dumnezeire,
dar şi-o singură lumină luminând peste zidire.

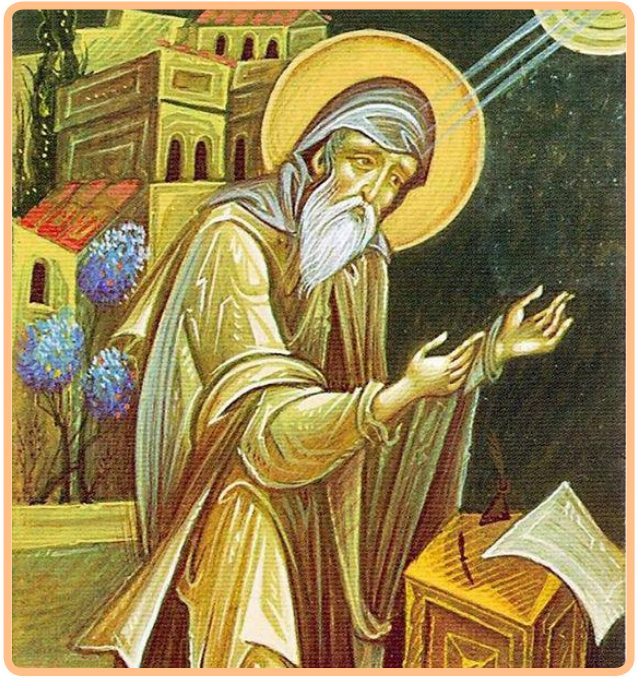

Sfântul Simeon Noul Teolog

Dicționar

- *supranatural* = mai presus de forțele naturii, care nu poate fi explicat;
- *Sfânta Tradiție* = învățătura dată de Dumnezeu prin viu grai Bisericii, care mai apoi s-a fixat și în scris;
- *Savaot* = denumire a lui Dumnezeu; Stăpânul oștirilor îngerești.

Fixează și aplică!

Avraam - la stejarul din Mamvri

Isaia – vedenia cântării îngerești

Taina Sfintei Treimi a fost dintotdeauna nepătrunsă pentru mintea omenească.
În marea Sa bunătate, Dumnezeu a descoperit cele necesare mântuirii, prin patriarhii
și profeții Vechiului Testament, iar mai apoi prin Fiul Său întrupat.

Fecioara Maria – la Buna Vestire

Ucenicii – prin Hristos

1 Completează următorul tabel, precizând câte trei modalități consemnate în Sfânta Scriptură, prin care S-au revelat Persoanele treimice:

În Vechiul Testament	*În Noul Testament*
...	...
...	...
...	...

2 Cu ajutorul **metodei 3-2-1** notează: trei idei-cheie însușite, două noțiuni din lecție despre care ai dori să afli mai mult și o concluzie a lecției. Prezintă-le apoi colegilor și solicită profesorului informațiile suplimentare despre noțiunile notate.

- ✓ ***trei idei-cheie***
- ✓ ***două noțiuni de aprofundat***
- ✓ ***o concluzie***

3 **Conlucrează cu noi!** Formați echipe de câte trei elevi. Pregătiți în echipă câte o foaie albă, format A4, și câte trei creioane/pixuri de culori diferite. Profesorul adresează o întrebare din lecție fiecărei grupe alcătuite, pe care aceasta o notează pe foaie. În echipă se stabilește de comun acord cine este primul elev care scrie răspunsul, cine este al doilea și cine este al treilea.

Primul notează răspunsul propriu la întrebare, cu o culoare; al doilea completează răspunsul cu ideile sale, cu altă culoare; apoi același lucru îl face și al treilea. La final, primul citește răspunsul echipei.

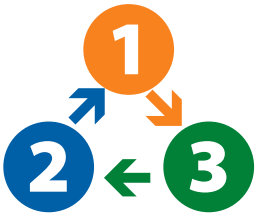

Variantă: *Echipele își formulează singure întrebarea din lecție la care doresc să răspundă, urmând apoi aceleași etape.*

4 Cu ajutorul Bibliei în format tipărit sau electronic, asociază versetele de mai jos cu localizarea lor scripturistică. Discută apoi cu profesorul despre conținutul fiecărui verset.

a) *Şi am auzit glasul Domnului care zicea: Pe cine îl voi trimite şi cine va merge pentru Noi?*

b) *Nu mă lepăda de la faţa Ta şi Duhul Tău Cel Sfânt nu-L lua de la mine.*

c) *Căci trei sunt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul şi Sfântul Duh, şi Aceşti trei Una sunt.*

d) *Iar când va veni Mângâietorul, pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine.*

5 Pornind de la opinia unei eleve de clasa a VIII-a, pe nume Claudia, precizează în ce măsură ne responsabilizează pe noi, creștinii, iubirea dintre Persoanele Sfintei Treimi. Poți comenta, completa sau chiar contrazice părerea acesteia, după caz.

Claudia

Din punctul meu de vedere, dacă Dumnezeu nu este o singură Persoană, nici două, ci Sfânta Treime, iar între aceste Persoane nu există decât iubire adevărată, acest lucru ne îndeamnă și pe noi, oamenii, să ne înțelegem și să ne acceptăm mai mult, așa cum suntem.

Mi s-ar părea minunat ca o asemenea iubire să se extindă în societatea noastră. Pare totuși imposibil ca între oameni să se ajungă la aceeași comuniune ca între Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt...

6 Desenează/pictează o icoană a Sfântului Simeon Noul Teolog, după modelul dat la pagina 17.

Explorează și dezbate!

1 Un loc aparte în cadrul profețiilor vechi-testamentare îl ocupă **profețiile mesianice**, referitoare la venirea Mântuitorului în lume. Reflectează și discută despre acestea, pe baza celor însușite în anii anteriori.

2 Caută legătura dintre versetul 13 din *Epistola a II-a către Corinteni*, capitolul 13 și slujba Sfintei Liturghii. Ce reprezintă, de fapt, această adresare?

Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toţi!

3 **Dezbatere**. Care este legătura dintre Sfânta Treime și inima omului?
Te poți inspira pentru răspuns din următoarele versuri:
Suflete, scoli şi cunoaşte/Luminos Prunc că Se naşte/În peştera inimii, în palatul Treimii.
Dară Pruncul cine mi-I?/Mi-e Hristosul Dumnezeu/Coborât în pieptul meu.
Maica Sfântă-n braţe-L ţine,/Duhul Sfânt cu drag L-alină,/ Îngeri cu raze se-nchină.
(fragment din *Colind*, de Vasile Voiculescu)

4 Lecturează textul și răspunde cerințelor:

Sfânt, Sfânt, Sfânt eşti Doamne Dumnezeul nostru, Dumnezeule Părinte şi Dumnezeule Fiule şi Dumnezeule Duhule Sfinte, Unule adevăratul Dumnezeu, iar nu trei dumnezei;

Sfânt eşti Doamne Dumnezeul nostru, Părinte nezidit şi Fiule nezidit şi Duhule Sfinte, Unule împreună nezidit; iar nu trei îndeosebi neziditi. (din *Acatistul Sfintei Treimi*)

- Ce înțelegi prin cuvântul *nezidit*, în contextul dat?
- Cu ce profeție a Vechiului Testament are legătură fragmentul lecturat?
- Formulează învățătura desprinsă din acest text.

5 Model de mărturisire

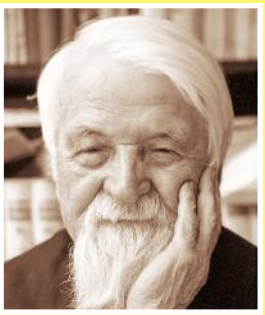

Părintele Dumitru Stăniloae (1903-1993) a fost preot și profesor universitar român, traducător și autor de lucrări teologice apreciate la nivel național și internațional.

În centrul activității și al predicii sale a stat mărturisirea Sfintei Treimi, ca model de comuniune pentru oameni. S-a dedicat acestei lucrări ample în plin regim comunist și a suferit închisoare între anii 1959-1963, datorită implicării în organizația cultural-religioasă ortodoxă *Rugul aprins*. Când a fost eliberat, și-a continuat lucrarea teologică.

Cei care l-au cunoscut au spus că în preajma sa simțeau pace, blândețe, bunătate și puteau înțelege mai ușor că *Dumnezeu este Iubire*.

Iubirea Sfintei Treimi luminează deplin existența noastră. (Pr. D. Stăniloae)

6 Lectură

Baia cu trei ferestre

Sfânta Mare Mucenită Varvara a trăit în vremea împăratului Maximian (284-305), în orașul antic Heliopolis din vechiul Egipt. Tatăl ei, pe nume Dioscor, era foarte bogat și închinător la zei. Întrucât Varvara era singura lui fiică, tatăl s-a hotărât să o ascundă de primejdiile lumii și a crescut-o într-un turn înalt, din care fata nu avea voie să coboare.

Așa a viețuit sfânta, întrebându-se cine a creat frumusețile pe care ea le vede în jur, de la înălțimea turnului. Slujnicele i-au răspuns:

– Toate sunt făcute de zei!

– Nu se poate asta, și-a spus Varvara. Zeii tatălui meu sunt din lemn, din piatră, din aur sau din argint. Ei sunt făcuți de mâini omenești. Creatorul ar trebui să fie Unic, Cel nefăcut de mână omenească, pentru că El este Cel ce zidește. E Cel Care le ține pe toate în viață, pe toate le cârmuiește, tuturor le poartă de grijă: și cerului, și pământului, și soarelui, și lunii, și stelelor, și copacilor, și florilor, și izvoarelor, și oamenilor.

Gândind așa, Varvara a început să se închine lui Dumnezeu, despre Care nu-i vorbise nimeni. Mai târziu, când tatăl său i-a permis să coboare din turn, sfânta a cerut îndrumare de la un preot creștin și s-a botezat în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, aflând de cele Trei Persoane dumnezeiești.

Iar când tatăl ei a poruncit unor slujitori să-i construiască o baie (scăldătoare) cu două ferestre, Sfânta Varvara a solicitat muncitorilor să fie cu trei ferestre, în cinstea Sfintei Treimi. Deși dorința ei nu a fost pe placul închinătorilor la zei, ea s-a împlinit. Locul a devenit cunoscut pentru puterea vindecătoare a apei, în urma rugăciunilor Sfintei Varvara.

(adaptare după *Viețile Sfinților pe luna decembrie*)

✦ Indică modul în care Sfânta Varvara L-a cunoscut pe Dumnezeu, Cel unic în ființă și întreit în Persoane.

Îți recomandăm

Citește integral „Acatistul Sfintei Treimi”, din „Acatistier” sau în format on-line.

7 **Portofoliu.** Compune în 5-7 rânduri o rugăciune de mulțumire către Sfânta Treime. Notează rugăciunea pe o fișă, adăugând-o la portofoliu.

Lecția 3

Mărturisirea Sfintei Treimi în „Simbolul de credință” (1)

Sinodul I Ecumenic din anul 325 d.Hr., Niceea
„Cred într-unul Dumnezeu...”

! *Discută despre descoperirea lui Dumnezeu în scrierile Sfintei Scripturi, pe baza celor însușite în lecția anterioară.*

În Biserica primelor secole existau mai multe mărturisiri sau simboluri de credință, numite și „crezuri”. Un exemplu biblic de crez este consemnat în Epistola către Filipeni (2, 11): „Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl”.

Un Crez cuprinde esența învățăturii creștine, pornind de la credința în Sfânta Treime, și se rostește de obicei la Botez și la Sfânta Liturghie. De asemenea, Crezul se utilizează ca rugăciune personală zilnică, spre întărirea credinței în unicul Dumnezeu.

În secolul al IV-lea d.Hr., odată cu promulgarea oficială a libertății creștinismului în Imperiul Roman, Biserica s-a preocupat de stabilirea unui crez unitar și de combaterea ereziilor. **Simbolul de credință** sau **Crezul** rostit de Biserică până astăzi cuprinde 12 articole și a fost alcătuit la primele două sinoade ecumenice.

Cu sprijinul Sfântului Împărat Constantin cel Mare, în anul 325 d.Hr. a fost convocat **Sinodul I Ecumenic**, la Niceea. Lucrările adunării bisericești s-au desfășurat sub semnul rugăciunii și al unității creștine, cu invocarea Duhului Sfânt, Duhul Adevărului.

La sinod au participat 318 Sfinți Părinți, între care se numărau: Sfântul Nicolae, Sfântul Spiridon, Sfântul Atanasie, precum și ierarhi de pe teritoriul țării noastre. Ei au avut ca prioritate stabilirea învățăturii despre Fiul lui Dumnezeu, din cauza răspândirii ereziei ariene. Aceasta era o născocire a preotului Arie, care nega egalitatea Fiului cu Tatăl Ceresc, de unde decurgeau multe alte învățături greșite despre Dumnezeu și despre mântuire.

Tot atunci s-au stabilit **primele șapte articole din Crez și o parte din articolul al optulea**:

„Cred într-unul Dumnezeu, Tatăl Atotţiitorul, Făcătorul cerului şi al pământului, al tuturor celor văzute şi nevăzute.

Şi într-unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toţi vecii. Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, iar nu făcut, Cel de o fiinţă cu Tatăl, prin Care toate s-au făcut.

Care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire S-a pogorât din ceruri şi S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara şi S-a făcut om.

Şi S-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponţiu Pilat şi a pătimit şi S-a îngropat.

Şi a înviat a treia zi, după Scripturi.

Şi S-a înălţat la ceruri şi şade de-a dreapta Tatălui.

Şi iarăşi va să vină cu slavă, să judece viii și morţii, a Cărui împărăţie nu va avea sfârşit.

Și întru Duhul Sfânt.”

La sinod s-a remarcat **Sfântul Spiridon**, care a dovedit printr-o minune că Dumnezeu este Unul în ființă și întreit în Persoane. El a strâns în mână o cărămidă, din care au ieșit foc, apă și pământ.

În consensul Bisericii, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, consideră Crezul ortodox drept „norma sau regula dreptei credinţe şi a unităţii Bisericii, întrucât este călăuză a omului pe calea mântuirii către Împărăţia eternă a Preasfintei Treimi”.

Informează-te!

● Înainte de a săvârși minunea de la sinod, Sfântul Ierarh Spiridon a făcut semnul crucii peste cărămidă și s-a rugat. **Focul** s-a ridicat, închipuind pe **Dumnezeu Tatăl**; **pământul** a rămas în palma sfântului, închipuind pe **Dumnezeu Fiul**, iar **apa** – simbol al **Duhului Sfânt** – a curs din mâna lui. Cărămida întreagă reprezenta unitatea Sfintei Treimi.

● În prezent, orașul **Niceea** se numește Iznik și se află în Turcia. Aici a avut loc în anul 787 și **Sinodul al VII-lea Ecumenic**, la care s-a restabilit închinarea la Sfintele Icoane.

În anul 2014, arheologi turci au descoperit **ruinele unei biserici bizantine** din secolele al IV-lea sau al V-lea, pe fundul unui lac din Iznik. Unii cercetători consideră că biserica ar fi fost ridicată de Sfântul Constantin cel Mare, în preajma Primului Sinod Ecumenic.

Bazilica descoperită în lacul din Iznik, Turcia

Dicționar

- *consens* = acord, identitate de păreri;
- *erezie* = eroare, opinie religioasă care constituie o abatere de la învățătura Bisericii;
- *Sinod Ecumenic* = adunare a episcopilor din întreaga lume, în scopul de a lua hotărâri importante la nivelul Bisericii.

Fixează și aplică!

Este alcătuit la primele două Sinoade Ecumenice.

Are în centru învățătura despre Sfânta Treime.

Crezul sau Simbolul de credință este o sinteză sau un rezumat al învățăturii creștine, o mărturisire a credinței și o rugăciune, întocmit cu scopul de a ne conduce spre urmarea modelului Sfintei Treimi.

Cuprinde 12 articole, formulate sub inspirația Duhului Sfânt.

Este rostit la sfintele slujbe și în rugăciunile particulare.

1 Stabilește corespondența între cele două coloane:

a) A sprijinit lucrările Primului Sinod Ecumenic.	*Sfântul Ierarh Spiridon*
b) A arătat participanților la sinodul I puterea lui Dumnezeu, cu ajutorul unei cărămizi.	*Sfânta Treime*
c) Reprezintă centrul credinței creștine, mărturisită în Crez.	*Sfântul Împărat Constantin cel Mare*
d) A fost invocat la sinod, pentru a conduce participanții spre adevăr.	*Sinodul (adunarea) celor 318 Sfinți Părinți*
e) A combătut erezia ariană.	*Dumnezeu Duhul Sfânt*

2 Răspunde la următoarele întrebări:

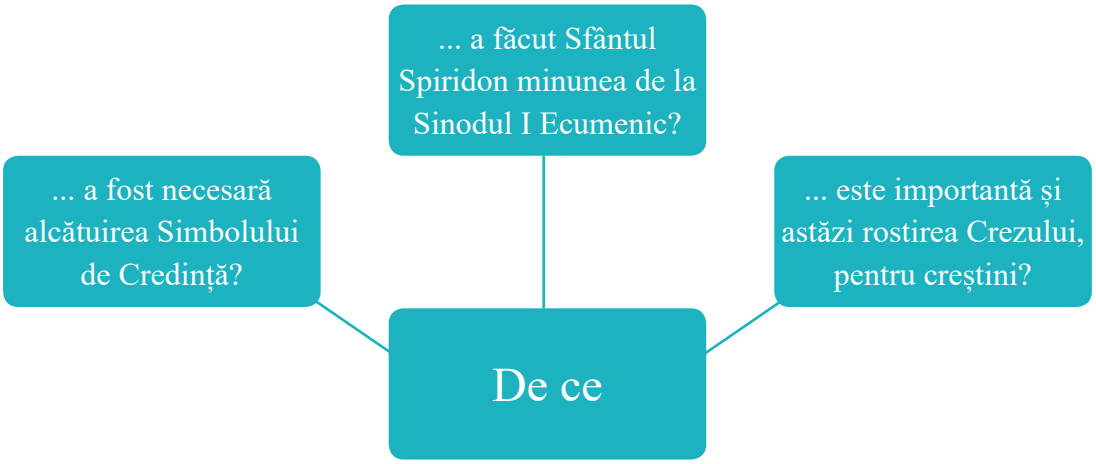

3 Alcătuiește oral enunțuri în care să întrebuințezi cuvintele: *mărturisire*, *consens*, *crez*, *erezie*, *sinod* și *simbol*.

4 Menționează ce ai face/ce ai spune dacă... :

a) ...Un cunoscut de altă religie te-ar întreba în ce crezi.

b) ...Ai vedea că un prieten apropiat cunoaște foarte bine Crezul, dar se comportă arogant în grup.

c) ...Ți s-ar oferi în dar o carte de rugăciuni.

d) ...Un coleg ar zice că nu e important să cunoști Simbolul de credință.

e) ...Ai fi invitat la o activitate extrașcolară la biserică, pe tema exprimării credinței creștine.

f) ...Ar trebui să iei cuvântul la o dezbatere despre Primul Sinod Ecumenic.

g) ...Ai avea ca exercițiu de extras o învățătură din Crez, pe care o consideri esențială.

5 Notează-ți trei idei care ar putea compune crezul tău personal. Apoi identifică minimum trei asemănări și trei deosebiri în ceea ce privește acest crez și cele ale colegilor.

Asemănări

- _____
- _____
- _____

Crezul meu

- _____
- _____
- _____

Deosebiri

- _____
- _____
- _____

- Ce valori comune ai descoperit?
- De ce crezi că există și deosebiri, în privința credințelor de bază?
- În ce măsură consideri că e bine să existe un crez unitar?

6 **Interviul în trei trepte**. Formați microgrupuri de câte trei membri, în cadrul cărora se împart rolurile de intervievator, de intervievat și de observator. Inițial, intervievatorul adresează întrebarea intervievatului, iar observatorul notează răspunsul pe o foaie, după care se face schimb de roluri, până când fiecare membru le-a îndeplinit pe toate. La final, fiecare echipă prezintă cele notate. Timp de lucru: 7 minute. Tema interviului este:

Ce vei face, în mod concret, pentru a aplica învățăturile de astăzi?

7 Alcătuiește un eseu de maximum o pagină, despre credința copiilor și a tinerilor de astăzi. Dă-i un titlu potrivit.

Explorează și dezbate!

1 Pornind de la minunea Sfântului Spiridon prezentată în lecție, discută despre alte posibile asemănări între elemente din lumea creată și Sfânta Treime. ***Sugestii:*** *sufletul omenesc unic, cu trei componente: rațiune, simțire și voință; soarele, cu discul solar, căldura și raza de lumină; pomul – cu rădăcină, trunchi și coroană etc.*

2 Cercetează în ce moment al Sfintei Liturghii este rostit solemn Crezul. Discută cu profesorul de religie/preotul de parohie/familia despre alte situații în care se spune Simbolul de credință la biserică sau acasă.

3 **Studiu de caz**. Scriitorul german Klaus Kenneth (n. 1945) relatează în cărțile sale, precum și în emisiuni radio-TV și la conferințe din diferite țări, despre experiența sa de viață. După o copilărie plină de greutăți și o adolescență zbuciumată, tânărul Klaus pornește în căutarea adevărului care să-i liniștească sufletul. Călătorește prin toată lumea, se apropie de religii și practici spirituale renumite din Tibet, Mexic, India, Ecuador, Alaska, Rusia, Turcia ș.a., iar în cele din urmă descoperă Ortodoxia, unde simte prezența Dumnezeului Celui viu. El devine ulterior un mărturisitor al Sfintei Treimi.

- Caută pe Internet alte detalii cu privire la scriitorul amintit și la călătoria acestuia.
- Ce crezi că poate determina pe cineva să mărturisească altora despre Mântuitorul Hristos?

4 Lecturează textul și răspunde cerințelor:

Dumnezeu le-a creat pe toate câte se văd și le-a dat oamenilor spre odihnă și desfătare. Le-a mai dat acestora și legea dreptății. Însă de la venirea lui Hristos, Dumnezeu cere de la oameni alt fruct și altă dreptate: curăția inimii, conștiință bună, cuvinte folositoare, gânduri curate și bune. (...)

Slavă îndurării și bunei voiri arătate către noi a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh. Amin. (Sfântul Macarie Egipteanul)

- Pentru ce Îl slăvește Sfântul Macarie pe Dumnezeu?
- Cum poți să-ți manifești și tu credința, în societatea contemporană?

5 Model de credință

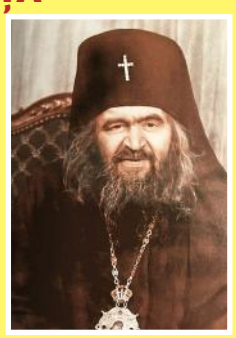

Sfântul Ierarh Ioan Maximovici (1896-1966) a avut o bogată activitate misionară în Shanghai (China), în Europa Occidentală și în America de Nord, fiind rus de origine.

Supranumit *Sfântul Jean* (*John*) *cel Desculț*, mergea deseori fără încălțăminte la slujbă sau în spitale, unde se ruga pentru cei grav bolnavi, de orice religie ar fi fost. A propovăduit credința ortodoxă, pe care a apărat-o de noi erezii. Prin darul lui Dumnezeu și prin puterea credinței sale, a devenit făcător de minuni. Între minunile cunoscute se numără: vindecări de boli, alungarea tristeții, oprirea unui taifun.

Este sărbătorit ca sfânt la data de 2 iulie.

Bucură-te, că ai devenit un clopot viu, chemând oamenii la Hristos. (Din *Acatistul Sfântului Ierarh Ioan Maximovici*)

6 Lectură

Trifoiul Sfântului Patrick

Sfântul Patrick, apostolul și ocrotitorul Irlandei, a viețuit în secolele al IV-lea – al V-lea d.Hr. El s-a născut în Britania și a fost capturat de pirați de mic, fiind dus în Irlanda. Acolo a ajuns păstor și a viețuit mai mulți ani, timp în care cea mai mare dorință a lui era să se întoarcă acasă. A dus o viață aspră și s-a dedicat rugăciunii. După o vreme și-a dobândit libertatea, iar visul întoarcerii s-a împlinit.

În țara sa, a fost hirotonit episcop creștin, dar a hotărât să revină în Irlanda, datorită unor viziuni în care irlandezii îi cereau ajutorul. Aceștia se închinau zeilor și practicau ritualuri păgâne, iar Sfântul Patrick a început să le predice învățătura Mântuitorului, întâmpinând multe dificultăți.

În propovăduirea sa, Sfântul a încercat să găsească o analogie cât mai pe înțeles pentru Sfânta Treime, încât irlandezii să primească învățătura Dumnezeului unic și întreit în Persoane. Soluția găsită a fost trifoiul cu trei foi, pe care Sfântul Patrick l-a utilizat în explicarea învățăturii despre Dumnezeu Cel unul în ființă și întreit în Persoane. Foile de trifoi simbolizează cele trei Persoane divine, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, unite într-o singură ființă, așa cum foile sunt în aceeași tulpină.

Zeci de mii de irlandezi s-au încreștinat în urma predicilor și a minunilor sale, iar sărbătorirea Sfântului Patrick (17 martie) a depășit granițele Irlandei, devenind un prilej de festival la nivel internațional.

El este înfățișat în icoane de cele mai multe ori ţinând în mână un trifoi, iar în ziua sărbătorii sale, irlandezii poartă la pălărie această plantă. Trifoiul cu trei foi este în prezent simbolul Irlandei.

- Ce reprezintă trifoiul, în cultura irlandeză?
- Informează-te cu privire la Sfinții ocrotitori ai altor țări europene, la alegere.

Îți recomandăm

Meditează la faptul că orice analogie sau asemănare dintre cele create și Dumnezeu este imperfectă. Domnul este mai presus de toate.

7 **Portofoliu.** Notează pe o fișă toate analogiile găsite în legătură cu Sfânta Treime și adaugă fișa la portofoliu. Poți însoți textul de ilustrații sugestive.

Lecția 4

Mărturisirea Sfintei Treimi în „Simbolul de credință” (2)

! *Lecturează Crezul în întregime, din cartea de rugăciuni sau de pe Internet.*

În anul 381 d.Hr., Sfântul Împărat Teodosie I (cel Mare) a convocat la Constantinopol cel de-al II-lea Sinod Ecumenic, unde au participat 150 de episcopi.

Atunci s-a completat articolul al optulea, apoi s-au stabilit și ultimele patru articole din Crez, despre Duhul Sfânt, despre Biserică, despre Taina Botezului, despre învierea morților și viața veșnică:

„Şi întru Duhul Sfânt, Domnul de viaţă Făcătorul, Care din Tatăl purcede, Cel ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi slăvit, Care a grăit prin proroci.

Şi întru una, sfântă, sobornicească şi apostolească Biserică.

Mărturisesc un Botez, spre iertarea păcatelor.

Aştept învierea morţilor.

Şi viaţa veacului ce va să fie. Amin”.

Simbolul de credință cuprinde trei părți, despre cele trei Persoane ale Sfintei Treimi și despre împreună-lucrarea lor în lume.

În prima parte este vorba despre **Dumnezeu Tatăl** și crearea lumii văzute și nevăzute, adică a celei materiale și a celei spirituale. Tatăl Ceresc este totodată „Atotțiitor”, întrucât poartă grijă de toate și le menține în viață, prin harul necreat.

Partea a doua se referă la **Dumnezeu Fiul** și este cea mai extinsă, deoarece prin Domnul Iisus Hristos s-a revelat oamenilor Taina Sfintei Treimi în mod cuprinzător și prin El a venit mântuirea noastră. Domnul Hristos este „Unul Născut” din Tatăl, adică este Fiul lui Dumnezeu prin ființa Sa, din veșnicie, în toate egal cu Tatăl: „Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat”.

Oamenii pot deveni fii ai lui Dumnezeu prin bunăvoința Sa, manifestată prin harul divin: „celor câți L-au primit (pe Hristos), care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu” (Ioan 1, 12).

Fiul dumnezeiesc a participat la crearea lumii și, la vremea hotărâtă de Tatăl Său, S-a întrupat din Fecioara Maria, prin lucrarea tainică și minunată a Duhului Sfânt. Astfel, din iubire pentru oameni, Fiul Cel veșnic S-a făcut Om, ceea ce nu i-a știrbit cu nimic puterea și strălucirea dumnezeiască. El a pătimit și S-a răstignit, a înviat și S-a înălțat la Cer pentru oameni, cărora le-a deschis calea spre Împărăția cerurilor, a iubirii Sfintei Treimi.

În partea a treia a Crezului, se vorbește despre **Dumnezeu Duhul Sfânt**, Care purcede din ființa Tatălui, fiind egal în toate cu Tatăl și cu Fiul. El participă la toate lucrările divine, în mod propriu. Duhul Sfânt i-a inspirat pe prorocii Vechiului Testament, pregătind venirea pe pământ a Fiului. Prin pogorârea Duhului la Cincizecime, a luat naștere Biserica. Duhul dăruiește oamenilor harul prin Sfintele Taine, fiind izvor al sfințirii noastre.

Așadar, Simbolul de credință prezintă pe scurt **lucrarea iubitoare a Dumnezeului întreit în Persoane**, de-a lungul timpului, în scopul mântuirii lumii. Finalul Crezului cuprinde mărturisirea primirii Botezului de către credincioși și a așteptării vieții veșnice cu nădejde.

Sfântul Chiril al Ierusalimului, participant la Sinodul al II-lea Ecumenic, consideră Crezul drept un „compendiu al credinței”, bazat pe învățătura Sfintei Scripturi.

Informează-te!

● La Sinodul al II-lea Ecumenic a fost combătută erezia lui Macedonie, care considera împreună cu adepții lui că **Duhul Sfânt** nu este egal cu Tatăl și cu Fiul. Alte două Sinoade Ecumenice, al V-lea (în anul 553) și al VI-lea (în 680-681) au avut loc de asemenea la **Constantinopol** (Istanbulul de astăzi), întărind dreapta credință despre Domnul Iisus Hristos, Dumnezeu adevărat și Om adevărat.

● Apărător al credinței creștine împotriva practicilor păgâne și a ereziilor, **împăratul Teodosie I** (379-395) a oprit în anul 393 **Jocurile Olimpice antice,** care se desfășurau o dată la patru ani, în cinstea lui Zeus (Jupiter). Aceste jocuri erau precedate de jertfe închinate zeilor, considerați drept sursa forței fizice, și cuprindeau probe sportive diverse, între care unele brutale, soldate cu victime. Jocurile Olimpice au fost reluate în anul 1896, promovând spiritul de fair-play.

Monedă (față/verso) cu chipul Împăratului Teodosie I

Dicționar

- *compendiu* = rezumat, expunere concisă a unei concepții;
- *a purcede* = (aici) a izvorî, a proveni;
- *sobornicesc* = întemeiat pe hotărârile Sinoadelor Ecumenice, sinodal, universal, de pretutindeni, din toate timpurile, pentru toate popoarele.

Fixează și aplică!

Structurat pe trei părți, despre Persoanele Sfintei Treimi

Dumnezeu Tatăl – Creatorul și Atotțiitorul lumii

Crezul sau Simbolul de credință este un compendiu al credinței, o mărturisire prin care este recunoscută lucrarea Sfintei Treimi în lume.
De aceea, rostirea Crezului este totodată un act de slăvire a lui Dumnezeu.

Dumnezeu Fiul – Mântuitorul și Judecătorul lumii

Dumnezeu Duhul Sfânt – Dătătorul de viață și Sfințitorul lumii

1 Completează spațiile punctate, încât să obții trei articole din Simbolul de credință:

Crezul
(fragment)

Cred într-unul Dumnezeu, Tatăl ..., Făcătorul ... şi al ..., al tuturor celor ... şi ... .
Şi într-unul Domn ... ..., Fiul lui Dumnezeu, Unul ..., Care din ... S-a născut mai înainte de toţi vecii. Lumină din ..., Dumnezeu adevărat din ... ..., născut, iar nu ..., Cel de o fiinţă cu Tatăl, prin Care ... s-au făcut.
Şi întru Duhul Sfânt, ... de viaţă Făcătorul, Care din Tatăl ..., Cel ce împreună cu ... şi cu ... este închinat şi slăvit, Care a grăit prin ... .

2 **Explozia stelară.** Răspunde la următoarele întrebări:

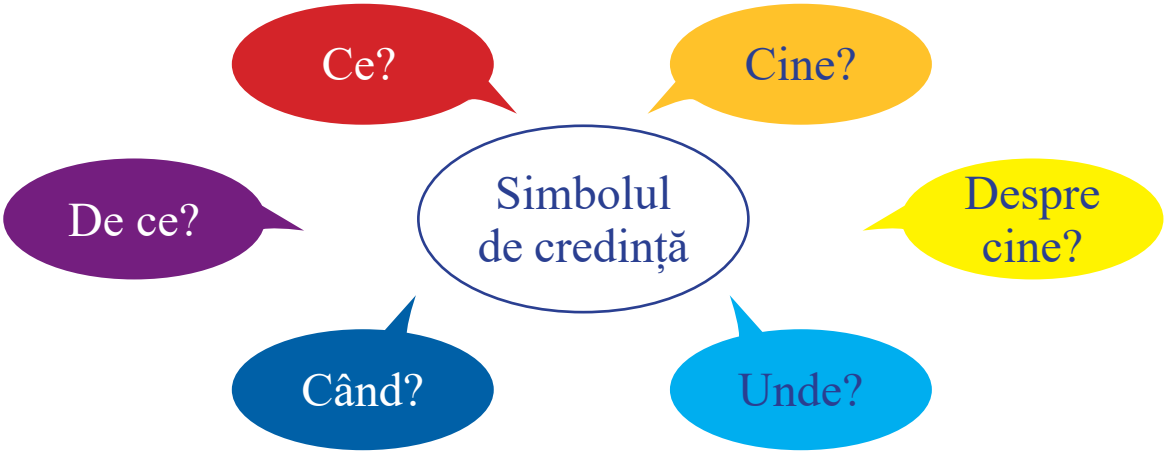

3 Indică trei motive pentru care ai dori să aprofundezi învățăturile Crezului.

1 ooo 2 ooo 3 ooo

4 **Oul de cuc**. Găsește intrusul strecurat în fiecare grup dintre cele prezentate:

- Mărturisire de credință
- Exprimare politicoasă
- Crez

■ Tatăl, Fiul și Sfântul Duh
■ Sfânta Treime
■ Întruparea Domnului

✓ Sinoade Ecumenice
✓ Adunări ale episcopilor lumii
✓ Convocări imperiale

➢ Împăratul Justinian I
➢ Împăratul Teodosie I
➢ Împăratul Constantin cel Mare

↳ Arie
↳ Atanasie
↳ Macedonie

○ susținerea dreptei credințe
○ combaterea ereziilor
○ menținerea dezbinării

5 Analizează situația de mai jos.

Părinții Anei sunt naşi de Botez, pentru prima dată. Ei s-au pregătit în vederea slujbei de creştinare, repetând Crezul. Ana a fost nedumerită de situație și, întrebându-i, a aflat că vor trebui să-l rostească în mod solemn, la biserică, fiind naşi. Abia atunci Ana s-a preocupat, căutând informații despre istoricul și valoarea Simbolului de credință.

▶ Precizează semnificația rostirii Crezului la Botez.
▶ Relatează diverse situații din viața ta, legate de citirea/rostirea Crezului.

6 **Creioanele la mijloc**. Formați echipe de câte patru membri. Fiecare echipă își pregătește o foaie A4 și patru creioane. Pe rând, membrii echipei notează câte 1-2 idei pe foaia de hârtie avută la dispoziție, pe tema dată. Cel care a terminat, lasă creionul la mijlocul mesei de lucru. Exercițiul se finalizează în momentul în care toate creioanele membrilor echipei sunt la mijloc, când se împărtășesc între echipe ideile notate pe fișă. Timp de lucru: 10 minute. Titlul fișei este:

Valori importante pentru generația mea, desprinse din Crezul ortodox

7 Elaborează un eseu de 10-15 rânduri, cu titlul *Iubirea Sfintei Treimi pentru noi*.

Explorează și dezbate!

1 Învață rugăciunea **Sfântului Ioanichie cel Mare**: *Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperământul meu este Duhul Sfânt, Treime Sfântă, slavă Ţie*. Știai că aceasta este o rugăciune din secolul al IX-lea d.Hr., rostită de Sfântul Ioanichie pe când era pustnic în Grecia? Ce învățătură poți desprinde din ea?

2 Reflectează la partea a doua din Crez, dedicată Fiului lui Dumnezeu. Extrage din ea câteva **dovezi ale iubirii nemăsurate a Sfintei Treimi** față de oameni și discută despre acestea.

3 Audiază imnul bisericesc de la slujba vecerniei, *Lumină lină*. Este unul dintre cele mai vechi imnuri creștine, adresat Domnului Iisus Hristos și, în același timp, o laudă adusă Preasfintei Treimi.

Lumină lină a sfintei slave a Tatălui ceresc, Celui fără de moarte, a Sfântului, Fericitului, Iisuse Hristoase, venind la apusul soarelui, văzând lumina cea de seară, lăudăm pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Dumnezeu; vrednic eşti în toată vremea a fi lăudat de glasuri cuvioase, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce dai viață, pentru aceasta lumea Te slăveşte.

✦ Care este legătura dintre cuvintele acestui imn și învățătura Crezului?

4 Cu ajutorul textului dat, argumentează închinarea creștinilor la Dumnezeul unic.

Pentru noi există un singur Dumnezeu, pentru că există o singură Dumnezeire şi deşi credem că sunt trei, Persoanele din El îşi au referinţa către Unime.

Căci nu este Unul din Cei trei mai Dumnezeu, iar Altul mai puţin Dumnezeu, şi nici Unul un Dumnezeu mai întâi, iar Altul un Dumnezeu mai pe urmă, nici nu se desparte prin voinţă, nici nu se împarte prin putere (...) şi ca în trei sori uniţi între ei, o singură amestecare a luminii.

(Sfântul Grigorie Teologul)

5 Model de bucurie

Nicolae Steinhardt (1912-1989) este un scriitor, eseist și critic literar român, de origine evreu.

În perioada comunistă, a fost acuzat datorită prieteniei cu intelectuali români de elită.

A suferit închisoare la Jilava, între anii 1960-1964. Pe când era închis, a hotărât să se boteze ortodox. El a experimentat bucuria în suferință, simțind prezența Domnului Hristos în suflet, fapt care l-a condus la alcătuirea scrierii *Jurnalul fericirii*, apreciată drept cea mai bună carte a anului 1992, în România. S-a călugărit în anul 1980, la mănăstirea Rohia.

Creştinismul este o şcoală a fericirii.

Numai starea de fericire dovedeşte că eşti al Domnului. (idei din *Jurnalul fericirii*)

6 Lectură

Iubirea dintre frați

Erau odată trei frați care voiau să secere un teren, pentru a obține un câștig cinstit. Ca să nu fie discuții între ei, l-au împărțit în trei, fiecare având în grijă bucata sa. Dar unul dintre frați s-a îmbolnăvit chiar din prima zi de lucru, zăcând la pat. Ceilalți doi au discutat între ei: „Ce facem, dacă s-a îmbolnăvit fratele nostru? Secerăm numai părțile noastre?”

– Eu propun să-l ajutăm, să secerăm și pentru el, cu încredere că ne va da Dumnezeu spor din belșug, pentru rugăciunile fratelui bolnav, a spus unul dintre ei.

– Amin, a fost de acord celălalt.

Cei doi au secerat astfel întregul teren, obținând câștigul propus. Ei s-au dus la cel bolnav și i-au oferit o treime din bani.

– Nu-i pot primi, a spus fratele, eu nu am muncit deloc.

– Ba da, frate, tu te-ai rugat pentru noi, încât am terminat totul mult mai repede, i-au replicat frații. Cu adevărat, noi am simțit ajutorul lui Dumnezeu cât am lucrat și ne-am bucura să accepți plata ce ți se cuvine.

– Nu, nu pot primi, a refuzat bolnavul. Nu este corect așa! Eu n-am ridicat un pai!

– Atunci să cerem sfatul unui bătrân, care să facă dreptate, au propus ceilalți doi.

Mergând la un bătrân înțelept, frații i-au prezentat întreaga situație, precum și faptul că au avut mult mai mult spor, chiar și decât ar fi fost cu toți trei la muncă. Dar că fratele bolnav nu dorește să-și primească banii cuveniți. Bătrânul s-a mirat de dragostea și cinstea ce domneau între cei trei frați, hotărând ca bolnavul să ia banii și să facă orice dorește cu ei, că i se cuvin pe drept. Abia atunci fratele i-a primit.

Așa se bucură Domnul Dumnezeu, când între oameni există dragoste, înțelegere, dreptate și gând curat, încât binecuvintează rodul muncii lor! Atunci se spune că se coboară cerul pe pământ, prin înmulțirea iubirii dintre oameni, după modelul Sfintei Treimi.

(adaptare după o istorisire din *Patericul Egiptean*)

✦ Pornind de la povestirea dată și de la experiența personală, prezintă diverse moduri în care se poate manifesta iubirea dintre oameni.

Îți recomandăm

Rostește Simbolul de credință împreună cu rugăciunile tale cotidiene.

7 **Portofoliu.** Realizează un afiș decorativ pe o foaie A4, care să cuprindă Crezul ortodox. Adaugă afișul la portofoliu.

Lecția 5

Sfânta Treime în Sfânta Liturghie și în viața Bisericii

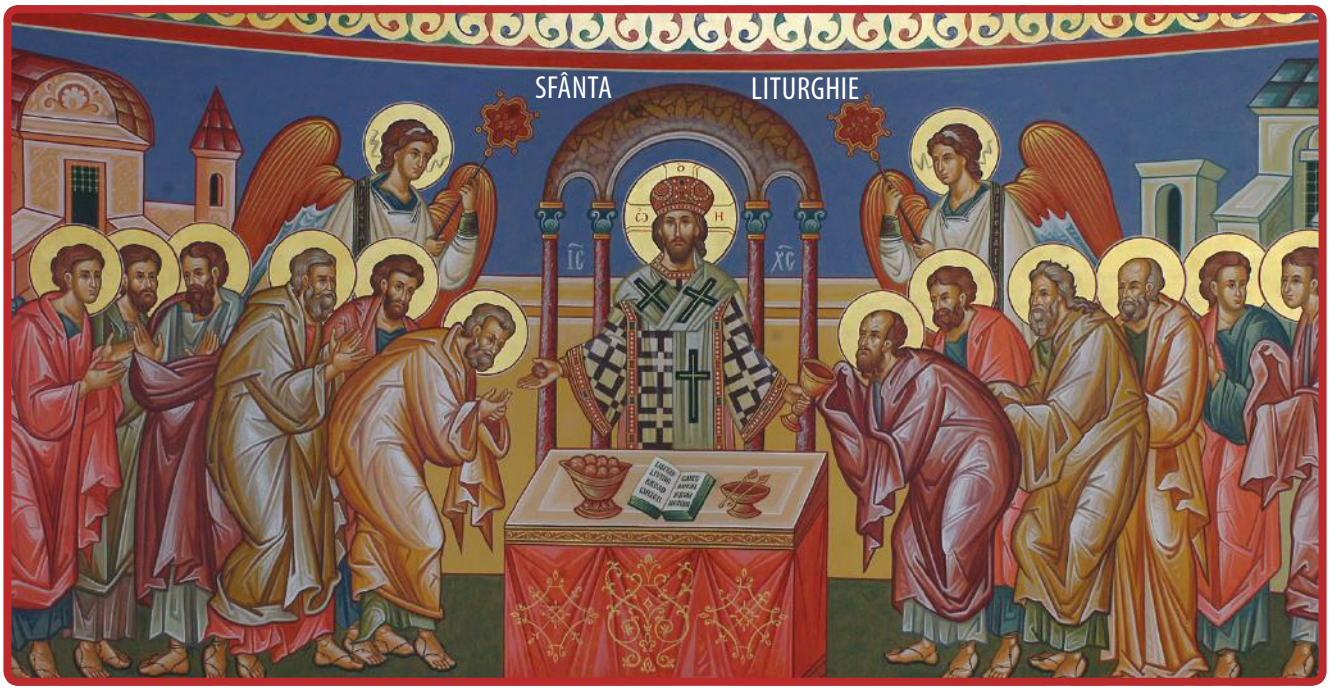

! *Prezintă pe scurt învățăturile despre Sfânta Treime, desprinse din Simbolul de credință.*

La Cina cea de Taină, Domnul Hristos a prefăcut pâinea și vinul în Trupul și Sângele Său, mulțumind Tatălui pentru trimiterea Sa în lume, spre mântuirea oamenilor. Apoi a zis apostolilor: „Aceasta să faceți spre pomenirea Mea” (Luca 22, 19).

Prin săvârșirea **slujbei Sfintei Liturghii** și prin participarea la aceasta, creștinii Îi mulțumesc la rândul lor lui Dumnezeu, pentru dragostea Sa nemărginită. Și anume: Tatălui, Care L-a trimis pe Fiul Său; Fiului, Care S-a jertfit și a înviat pentru noi; Sfântului Duh, Care preface în timpul slujbei pâinea și vinul în Trupul și Sângele Domnului, spre împărtășirea credincioșilor.

Întreaga Sfântă Liturghie este o **rugăciune adresată Sfintei Treimi**, începând prin cuvintele: „Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”. În cuprinsul slujbei, se împletesc rugăciunile de cerere, de mulțumire și de slavă aduse Dumnezeului treimic, sub formă de: invocări, mărturisiri și cântări.

Spre exemplu, la **Antifonul al II-lea**, Îi cerem Domnului: „Unul fiind din Sfânta Treime, împreună mărit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, mântuiește-ne pe noi”. Tot în cadrul slujbei, cerem: „Și ne dă nouă, cu o gură și cu o inimă, a slăvi și a cânta prea cinstitul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”.

La îndemnul preotului: „Să mulțumim Domnului”, răspunsul stranei este: „Cu vrednicie și cu dreptate este a ne închina Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, Treimii Celei de o ființă și nedespărțită”.

Pe parcursul Sfintei Liturghii, preotul rostește cu evlavie: „Că milostiv și iubitor de oameni Dumnezeu ești și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”, iar credincioșii răspund: „Amin”. La **Imnul Heruvimic**, atât preotul, cât și credincioșii aduc închinare și slăvire lui Dumnezeu, spunând: „Noi, care pe Heruvimi cu taină închipuim și făcătoarei de viață Treimi întreit-sfântă cântare aducem”.

Toate rugăciunile și cântările sunt însoțite de închinarea cu **semnul Sfintei Cruci**, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, ceea ce reprezintă de asemenea o formă de cinstire a Sfintei Treimi. Semnul crucii însoțește întreaga viață a creștinului, spre ocrotire, spre ajutor și ca formă de mărturisire a credinței.

O altă modalitate de slăvire a Sfintei Treimi este reprezentarea Sa în **icoane**, spre închinarea credincioșilor. Icoana reprezentativă pentru spațiul ortodox este cea a ospitalității (filoxeniei) lui Avraam, la stejarul din Mamvri, când acesta a fost vizitat de Cele trei Persoane dumnezeiești.

Dintre variantele acestei icoane, cea mai cunoscută aparține **Sfântului Andrei Rubliov**, călugăr și pictor de icoane rus. În aceasta, Persoanele treimice sunt înfățișate sub forma a trei Îngeri aproape identici, pentru a simboliza unitatea și egalitatea dintre Ele.

Prin participarea la sfintele slujbe și prin închinarea cu semnul crucii și înaintea icoanelor sfințite, creștinii Îi aduc cinstire lui Dumnezeu Cel în Treime lăudat.

Informează-te!

● Cuvântul ***Treime*** nu este prezent în Sfânta Scriptură, cu referire la Dumnezeu, ci este un cuvânt din **Sfânta Tradiție** a Bisericii. În cântările Sfintei Liturghii, acesta apare **de cinci ori**: la Antifonul al II-lea, la Imnul Heruvimic, la răspunsurile cântate: *Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh; Cu vrednicie și cu dreptate* și *Am văzut lumina cea adevărată*.

● În **arta occidentală** din secolele XI-XIII s-au dezvoltat și alte variante ale icoanei Sfintei Treimi, care însă nu au fost acceptate oficial în Biserica Ortodoxă.

Este vorba în special de reprezentarea lui Dumnezeu Tatăl ca un bătrân cu barba și părul albe, alături de Dumnezeu Fiul – cu crucea răstignirii – și, între ei, Sfântul Duh sub formă de porumbel luminos.

Icoana Sfintei Treimi, pictată de Sfântul Andrei Rubliov

Dicționar

- *antifon* = imn religios cântat alternativ de două coruri, la strană;
- *heruvim* = înger care face parte din ceata următoare serafimilor;
- *vrednicie* = stare de om vrednic, demn, merituos.

Fixează și aplică!

Sfânta Liturghie cuprinde rugăciuni de cerere, de mulțumire și de laudă.

Cântările Sfintei Liturghii se adresează Persoanelor treimice.

Prin participarea la Sfânta Liturghie și la celelalte slujbe ale Bisericii, prin închinarea cu semnul Sfintei Cruci și la Sfintele Icoane, credincioșii Îl preaslăvesc pe Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfântul Duh.

Creștinii se închină în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.

Modelul pentru icoana Sfintei Treimi este cel al ospitalității lui Avraam.

1 Completează următoarele enunțuri, pentru a obține textele liturgice corespunzătoare amintite în lecție, potrivit exemplului dat:

a) Binecuvântată este Împărăția ... .
b) ... și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, ...
c) Unul fiind din Sfânta Treime, ...
d) ... cu taină închipuim ... .
e) Cu vrednicie și cu dreptate este ... .
f) ... prea cinstitul și de mare cuviință numele Tău ... .

Exemplu: a) *Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.*

2 Răspunde la următoarele întrebări:

- Prin ce modalități poate fi cinstită Sfânta Treime?
- Cine i-a îndemnat pe apostoli la săvârșirea Sfintei Liturghii?
- Care sunt felurile de rugăciuni cuprinse în slujba Sfintei Liturghii?
- Pentru ce Îi mulțumește Biserica lui Dumnezeu?
- De ce se închină creștinii cu semnul Sfintei Cruci?
- Care este modelul pentru icoana ortodoxă a Sfintei Treimi?
- Ce pictor este renumit în privința realizării acestei icoane?
- De ce slăvim Treimea cea de o ființă?
- Cum poți realiza în viața ta cinstirea Dumnezeului treimic?

3 Precizează trei motive pentru care ai dori să participi la Sfânta Liturghie.

1 ooo 2 ooo 3 ooo

4 **Ciorchinele**. Grupați-vă în echipe de câte 4-5 elevi. Fiecare echipă își notează în mijlocul unei foi A4 tema centrală: *Slăvirea Sfintei Treimi*. Apoi își realizează propriul ciorchine, format din ideile personale care au legătură cu tema-nucleu. La final, echipele își prezintă, pe rând, ciorchinele realizat, care se afișează în clasă. Timp de lucru: 7 minute.

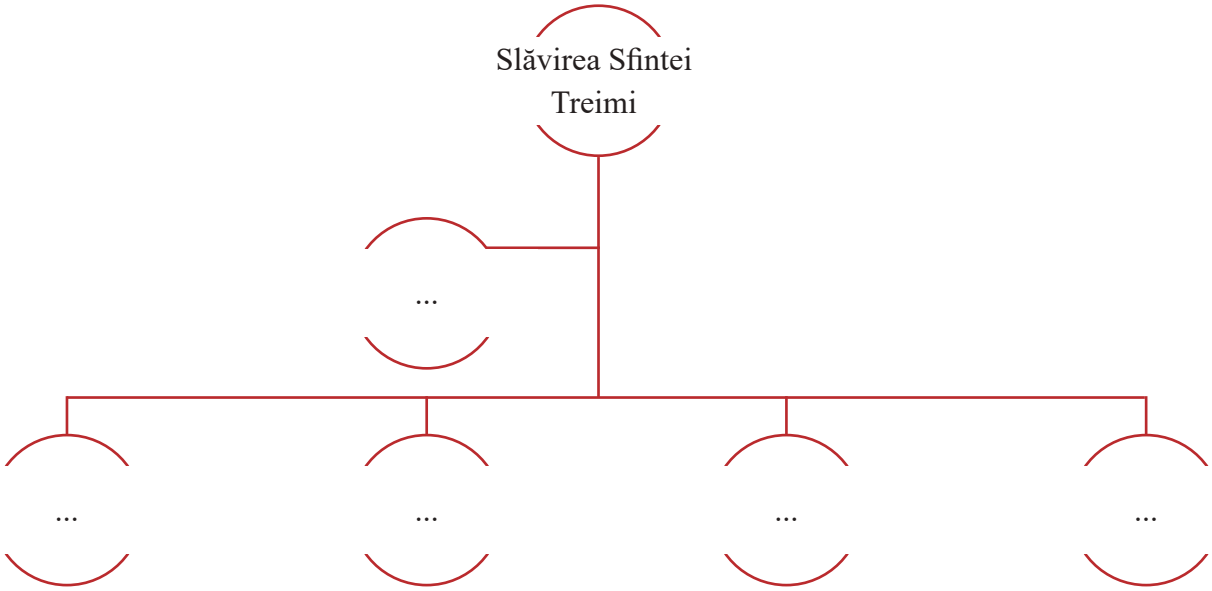

Exemplu: a) ***Slăvirea Sfintei Treimi*** *– prin fapte bune: - milostenia; - răbdarea; - ascultarea; - hărnicia etc.*

5 Indică opinia ta față de situațiile prezentate:

a) Într-o duminică, atunci când mama i-a zis să vină cu ea la Sfânta Liturghie, Ana i-a răspuns că se simte obosită și nu poate.

b) Andrei a hotărât să intre în corul bisericii și să renunțe, în schimb, la conducerea echipei de baschet a școlii.

c) Aflând că Radu merge des la slujbe, colegul lui de bancă a început să-l ironizeze.

d) La ora de educație muzicală, Ana a solicitat profesorului să audieze imnuri liturgice închinate Sfintei Treimi.

e) Marcel l-a certat pe prietenul său, Ionel, care se lăuda cu credința lui în Dumnezeu și cu mersul la biserică, fără a dovedi în timp vreo îmbunătățire a comportamentului.

▶ Dă exemple de alte situații din experiența ta, în care ai constatat diferite aspecte în privința participării la slujbele Bisericii. Caută soluții, după caz, împreună cu profesorul și cu ceilalți colegi.

6 Realizează un eseu de 7-10 rânduri, pe una din temele: *Icoana Sfintei Treimi* sau *Sfânta Treime în viața Bisericii*.

Explorează și dezbate!

1 Explică și notează în caiet înțelesul expresiei liturgice: *Acum și pururea și în vecii vecilor, Amin*.

2 Audiază cele cinci cântări religioase din cadrul Sfintei Liturghii, în care apare menționat cuvântul *Treime*. Interpretează cântarea liturgică de mai jos:

Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită.

3 Lecturează textul citat, apoi discută despre legătura dintre Sfânta Treime și Sfânta Împărtășanie:

O, cât de măreaţă, de sfântă, de mântuitoare şi de dorită este pentru creştin Liturghia! Cu adevărat biserica se face cer! Fiindcă Dumnezeu în Treime pogoară pe sfântul şi de-viaţă-făcătorul prestol în fiecare zi şi săvârşeşte marea minune a milostivirii Sale, prefăcând pâinea şi vinul în Preacuratul Trup şi Preacuratul Sânge al Fiului lui Dumnezeu şi învrednicindu-i pe credincioşi să se împărtăşească cu Ele.*

(Sfântul Ioan de Kronstadt, extras din lucrarea *Liturghia – cerul pe pământ*)

**prestol*, *pristol* = Sfânta Masă, din mijlocul altarului unei biserici.

4 Analizează icoana de mai jos, realizată de Sfântul Cuvios Pafnutie – Pârvu Zugravul, pictor de icoane român. Ea datează din secolul al XVII-lea și se păstrează în muzeul Mănăstirii Sinaia.

5 Model de dăruire

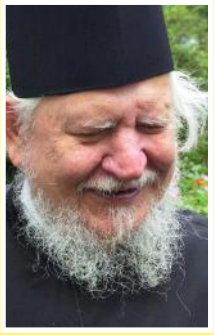

Părintele Teofil Părăian (1929-2009) a fost unul dintre marii duhovnici ai românilor.

Deși s-a născut orb, a urmat studiile, iar după finalizarea Facultății de Teologie din Sibiu s-a călugărit la mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus.

S-a dedicat rugăciunii inimii și ajutorării semenilor, prin sfaturi duhovnicești, prin susținerea a sute de conferințe și prin zeci de publicații religioase, cu îndrumări practice. Având chipul luminos și mereu cu bucurie în suflet, el îi asculta și îi povățuia pe cei care-l căutau, cu multă înțelepciune.

Principiul creștin ar fi să te gândești nu la ce poate face omul pentru tine, ci la ce poți face tu pentru el. (Pr. Teofil Părăian)

6 Lectură

Un sfânt, o icoană

Despre Sfântul Cuvios Andrei Rubliov nu sunt cunoscute multe lucruri, deși s-au făcut numeroase cercetări de-a lungul timpului. Viețuitor în secolele XIV-XV, a trăit în apropierea Moscovei și a avut privilegiul să-i cunoască pe Sfântul Serghie de Radonej și pe Sfântul Nicon, de la mănăstirea Sfânta Treime.

S-a călugărit la mănăstirea Andronikov, unde a învățat tainele iconografiei și a început să picteze biserici și icoane. Este amintit în cronicile vremii, care îl descriu drept o persoană smerită, înțeleaptă, blândă și dedicată lucrului. Stilul său artistic i-a influențat pe mulți, iar capodopera sa este considerată icoana Sfintei Treimi.

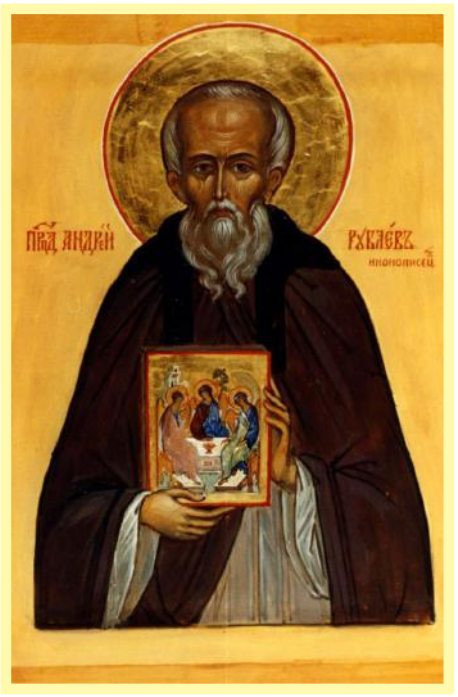

În realizarea acesteia, Sfântul Andrei a utilizat o temă binecunoscută a Vechiului Testament, pe care însă a redat-o în mod genial. Astfel, a redus elementele biblice ale povestirii, respectiv a schițat stejarul și casa, fără introducerea lui Avraam și a Sarrei, concentrând atenția privitorului asupra Celor trei Persoane divine, Care S-au revelat sub formă de Îngeri.

În plus, modul simetric de aranjare a Persoanelor, armonia și culorile folosite au sporit frumusețea și calitatea artistică, contribuind la aprofundarea mesajului transmis prin icoană.

Sfântul Andrei Rubliov a realizat și alte capodopere, păstrate în muzee din Moscova, Sankt Petersburg și Zvenigorod. A fost canonizat de Biserica Ortodoxă Rusă în anul 1988 și este sărbătorit în data de 4 iulie.

Celebrul regizor Andrei Tarkovski a realizat un film dedicat acestui sfânt, în anul 1966, cu numele „Andrei Rubliov”.

✦ Informează-te despre alte icoane pictate de Sfântul Andrei Rubliov și despre elemente ale stilului său unic.

Îți recomandăm

Adaugă în jurnalul personal sau într-o agendă gândurile tale de recunoștință la adresa Sfintei Treimi, pentru tot ajutorul primit până acum.

7 **Portofoliu.** Caută pe Internet trei sfaturi oferite celor tineri de către părintele Teofil Părăian. Notează-le pe o fișă de portofoliu.

Recapitulare Capitolul I

! *Reamintește-ți noțiunile învățate în acest capitol, discutând pe baza schemei următoare:*

I. Dumnezeu Se face cunoscut omului

a) – ca fiind Iubire desăvârșită, prin crearea, mântuirea și sfințirea omului.

b) – ca fiind Unul în ființă și întreit în Persoane, prin descoperirea Sa în Vechiul Testament și în Noul Testament.

c) – iar omul își poate mărturisi credința prin rostirea *Simbolului de credință*, alcătuit la primele două Sinoade Ecumenice.

d) – iar cel credincios participă la slujbele Bisericii, înălțând rugăciuni și cântări în cinstea Preasfintei Treimi.

Aplicații

1 Alege varianta corectă de răspuns pentru fiecare enunț, dintre cele prezentate mai jos:

- Pronia lui Dumnezeu față de cele create constituie o dovadă de:
  a) onestitate; b) iubire; c) preamărire.
- Cea mai mare dovadă de iubire a lui Dumnezeu Tatăl este:
  a) trimiterea Fiului Său în lume;
  b) oferirea unui mediu propice vieții pe pământ;
  c) crearea Raiului.
- În Vechiul Testament, Sfânta Treime S-a descoperit patriarhului Avraam sub forma:
  a) unui nor luminos; b) a trei Îngeri; c) unei voci din cer.
- În Noul Testament, descoperirea Sfintei Treimi s-a făcut prin intermediul:
  a) Sfântului Ioan Botezătorul; b) Sfinților Apostoli; c) Domnului Iisus Hristos.
- Simbolul de credință sau Crezul este:
  a) o învățătură de bază a Bisericii, referitoare la Dumnezeu Cel Unul în ființă și întreit în Persoane;
  b) o rugăciune de la începutul Bisericii, care nu se rostește decât la Taina Botezului;
  c) un rezumat al credinței creștine, rostit numai de către preoți la Sfânta Liturghie.

- Slujba Sfintei Liturghii cuprinde:
  a) rugăciuni de cerere adresate îngerilor, prin intermediul preoților;
  b) cântări intonate doar de corul Bisericii;
  c) rugăciuni și cântări de cerere, de mulțumire și de slăvire a Preasfintei Treimi.
- Icoana Sfintei Treimi reprezentativă pentru Biserica Ortodoxă este:
  a) a Botezului Domnului; b) a filoxeniei lui Avraam; c) a Buneivestiri.

2 **Turnirul opiniilor**. Formați echipe de câte 4-5 elevi și pregătiți câte o foaie A4 pentru fiecare echipă. Lecturați versurile de mai jos, apoi notați pe fișă câte un enunț despre:

a) mesajul poeziei;
b) semnificația expresiei *Iubire atotcuprinzătoare*;
c) închinarea cuvenită Preasfintei Treimi.

Prezentați ideile notate și alegeți, cu ajutorul profesorului, echipa câștigătoare. Timp de lucru: 8 minute.

În pacea lumii încă necreate,
Când nu era nici formă, nici culoare,
Când nu-ncepuse încă din vâltoare
Să iasă sori, planete înfocate,

În haosul de zări nelimitate,
Când lumea nu avea măsurătoare,
Erai, Iubire, atotcuprinzătoare,
În inima Treimii închinate.

(fragment din poezia *Iubirea*, de Monahia Teodosia (Zorica) Lațcu)

3 **Jurnalul dublu**. Realizează în scris un tabel cu rubricile specificate și completează-l după modelul dat, pe baza celor învățate în acest capitol. Discută la clasă despre ideile notate.

Nr. crt.	*Noțiuni memorabile*	*Motivul alegerii*
1.	*Am aflat multe lucruri despre Crez: că a fost alcătuit la primele două Sinoade Ecumenice și că, de atunci, se rostește neîntrerupt, cu diverse prilejuri, ca formă a unității Bisericii.*	*Mă bucură faptul că există un efort continuu din partea Bisericii, pentru păstrarea și transmiterea dreptei credințe.*
2.	...	...
3.	...	...
4.	...	...

Evaluare Capitolul I

Test

1 Selectează, din răspunsurile date între paranteze, pe cele potrivite definițiilor de mai jos, conform modelului: a) – *Andrei Rubliov*.

a) Celebru pictor rus care a reprezentat icoana Sfintei Treimi.

b) Eveniment al arătării Sfintei Treimi, la râul Iordan.

c) Prilej al revelării lui Dumnezeu, la stejarul din Mamvri.

d) Sinteză a învățăturii de credință creștine, având 12 articole.

e) Adunare a episcopilor din întreaga lume.

f) Venirea pe pământ a Fiului dumnezeiesc, dovadă a iubirii Sfintei Treimi față de oameni.

g) Cea mai importantă slujbă a Bisericii, în care este invocată și slăvită Preasfânta Treime.

(*Întruparea Domnului*, *Crezul*, *Sinod Ecumenic*, ~~*Andrei Rubliov*~~, *ospitalitatea lui Avraam*, *Sfânta Liturghie*, *Botezul Domnului*)

2 Continuă enunțurile următoare în mod corespunzător, potrivit exemplului:

a) Dacă Dumnezeu este Iubire, atunci ... .

b) Dacă particip la Sfânta Liturghie, atunci ... .

c) Dacă doresc să învăț mai mult despre Sfânta Treime, atunci ... .

d) Dacă Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său în lume, atunci ... .

Exemplu: *Dacă Dumnezeu este Iubire, atunci mi-aș dori ca între oameni să fie mai multă iubire necondiționată.*

3 Menționează trei învățături desprinse din Crez, despre Persoanele Sfintei Treimi.

Indicație: *Poți exprima învățăturile cu propriile cuvinte sau poți cita articole din Simbolul de credință!*

4 Imaginează-ți că ai cunoscut o persoană de altă religie, de vârsta ta, care nu este informată despre Sfânta Treime și că ea și-ar dori să-i scrii câteva cuvinte pe această temă.
Prezintă-i într-o compunere de 10-15 rânduri câteva aspecte legate de Persoanele treimice și despre cum S-au manifestat Ele de-a lungul timpului, dar și despre cum ai aflat tu de aceste învățături.
Dă un titlul potrivit compunerii.

Indicație: *Nu uita să menționezi de exemplele oferite de sfinți precum: Sfântul Spiridon, Sfântul Patrick sau Sfânta Varvara!*

PUNCTAJ EVALUARE/ INTEREVALUARE/ AUTOEVALUARE

- Ex. 1 – 1,50 puncte
  6 x 0,25 p. pentru fiecare selectare corectă
- Ex. 2 – 2 puncte
  4 x 0,5 p. pentru fiecare completare corespunzătoare
- Ex. 3 – 1,50 puncte
  3 x 0,5 p. pentru fiecare învățătură corect precizată
- Ex. 4 – 4 puncte
  0,5 p. – alegerea titlului corespunzător
  1 p. – respectarea structurii unei compoziții (introducere, cuprins, încheiere)
  1 p. – respectarea temei solicitate
  1 p. – prezentarea logică a ideilor
  0,5 p. – utilizarea adecvată a limbajului religios

1 punct din oficiu

Total: 10 puncte

Timp de lucru: 45 minute

Succes!

Capitolul II

Iubirea lui Dumnezeu şi răspunsul omului

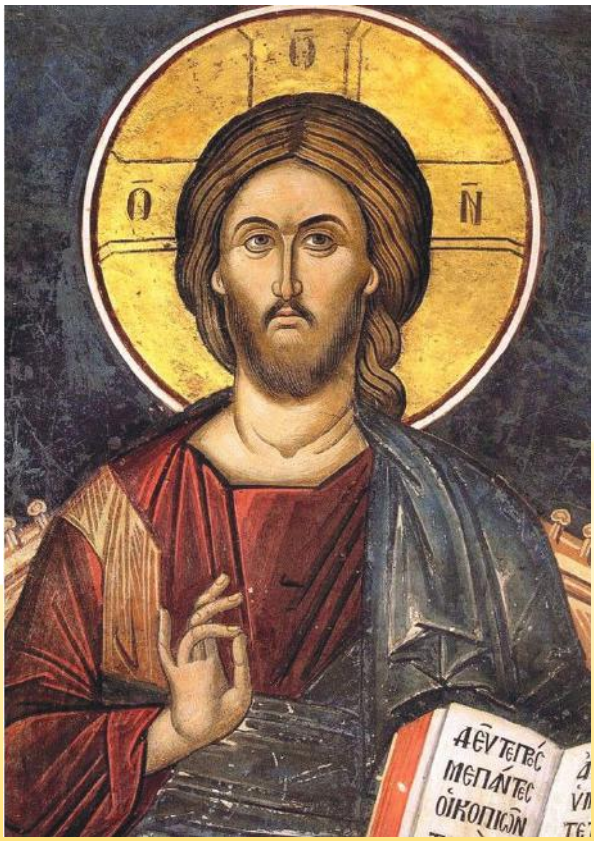

Icoana Mântuitorului Hristos Arhiereu

Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieţii. (Ioan 8, 12)

- ✦ Cuvântul lui Dumnezeu, lumină pentru oameni
- ✦ Domnul Iisus Hristos, Lumina lumii
- ✧ Recapitulare
- ✧ Evaluare

Lecția 1

Cuvântul lui Dumnezeu, lumină pentru oameni

! *Indică modalități prin care Dumnezeu S-a descoperit oamenilor în istoria biblică.*

Dumnezeu a creat totul din nimic, prin puterea Cuvântului Său: „Şi **a zis** Dumnezeu: Să fie lumină! Şi a fost lumină...” (Facerea 1, 3).

Omul a fost creat printr-o lucrare specială, primind darul de a putea intra în dialog cu Însuși Creatorul său. Cât timp primii oameni au ascultat și au împlinit cuvântul lui Dumnezeu, au rămas în lumina harului și în comuniune cu Sfânta Treime și cu întreaga creație. Când au nesocotit cuvântul divin și s-au îndepărtat de El, sufletul li s-a întunecat. Din această cauză, Dumnezeu a vorbit omenirii prin intermediul aleșilor Săi, iar „în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul” (Evrei 1, 2).

Cuvintele inspirate de Dumnezeu au fost fixate în scris și au alcătuit **Sfânta Scriptură**, **Biblia** sau **„Cuvântul lui Dumnezeu”**.

Biblia este o colecție de cărți scrise de oameni credincioși, aflați **sub inspirația Duhului Sfânt**. Aceasta înseamnă că Duhul Sfânt le-a insuflat un conținut de idei pe care fiecare autor l-a transpus în scris, în funcție de timpul în care a trăit, de cultura și de personalitatea sa. Faptul este afirmat și de Sfântul Apostol Pavel: „Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi de folos spre învăţătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înţelepţirea cea întru dreptate” (II Timotei 3, 16).

Cărțile Sfintei Scripturi sunt grupate în două părți: Vechiul Testament și Noul Testament. **Vechiul Testament** cuprinde pregătirea neamului omenesc pentru venirea lui Mesia (Hristos), iar **Noul Testament** conține viața și învățăturile Mântuitorului, precum și informații despre primele comunități creștine.

Mesajul central al Sfintei Scripturi este iubirea lui Dumnezeu față de creația Sa: „Căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică” (Ioan 3, 16).

Actualitatea mesajului biblic rezidă în faptul că acesta este transmis de Dumnezeul Cel Atotînțelept și Veșnic: „Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece” (Matei 24, 35). Cuvintele Scripturii rămân valabile în orice context social-istoric, pentru oricine dorește apropierea de Dumnezeu.

Biblia este cuvântul de dragoste al lui Dumnezeu, adresat fiecărui om. De aceea este important să fie cunoscută, iar învățăturile ei să fie respectate.

În **Pilda semănătorului** (Luca 8, 5-15), Domnul Hristos prezintă patru tipuri de atitudine față de cuvântul lui Dumnezeu. O categorie este a celor indiferenți (pământul de lângă drum), o alta a celor nestatornici (pământul pietros), urmată de cei copleșiți de griji (pământul cu spini), iar ultima – cei care împlinesc cuvântul și rodesc (pământul bun).

În inima celui care împlinește cuvântul va răsări lumina înțelepciunii și a sfințeniei, „astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârşit, bine pregătit pentru orice lucru bun” (II Timotei 3, 17).

Informează-te!

- **Cuvântul *Biblie*** provine din limba greacă, de la ***βιβλίον*** (*biblion*) care înseamnă ***carte***. Astfel, Sfânta Scriptură este *Cartea Cărților*, cea mai importantă carte pentru creștini. Conform statisticilor, ea este cea mai tradusă, tipărită și citită carte din lume. Tirajul ei a depășit 6 miliarde de exemplare, la nivel mondial.

- Vechiul Testament a fost scris în limba **ebraică**, iar Noul Testament în limba **greacă**, cu excepția *Evangheliei după Matei* care a fost redactată în **aramaică**, limba ce se vorbea în Țara Sfântă pe vremea Mântuitorului Hristos.

Prima traducere a Sfintei Scripturi în limba **latină** a fost făcută de Fericitul Ieronim în secolul al IV-lea, fiind numită *Vulgata*.

Pentru a găsi mai ușor anumite pasaje din Sfânta Scriptură, textul biblic a fost împărțit în secolul al XIII-lea în **capitole**, iar în secolul al XVI-lea în **versete**.

În anul 1688, la București, Biblia a fost tradusă și tipărită integral **în limba română**, pentru prima dată, la inițiativa voievodului Șerban Cantacuzino.

Pagină din „Biblia de la București” – 1688

Dicționar

- *a insufla* = (aici) a-i trezi cuiva un gând, un sentiment, un avânt creator; a inspira;
- *a rezida* = a consta, a se afla, a exista;
- *a transpune* = a muta ceva dintr-un loc în altul, dintr-o stare în alta; a reda ceva, a transcrie.

Fixează și aplică!

Cuvântul lui Dumnezeu

Cartea Cărților

Sfânta Scriptură este cuvântul de dragoste pe care Dumnezeu îl adresează fiecărui om. Din Biblie răzbate lumina înțelepciunii divine, prin învățăturile ce sunt de trebuință omului pentru mântuire.

Vechiul Testament

Noul Testament

1 Apreciază cu adevărat (A) sau fals (F) următoarele enunțuri:

a) Dumnezeu a creat totul din nimic, prin puterea Cuvântului Său. **A / F**

b) Cuvintele Scripturii au fost valabile pentru credincioșii din trecut. **A / F**

c) Sfânta Scriptură sau Biblia este cuvântul lui Dumnezeu adresat oamenilor. **A / F**

d) Biblia este inspirată de Duhul Sfânt. **A / F**

e) Vechiul Testament și Noul Testament sunt două cărți ale Sfintei Scripturi. **A / F**

f) Iubirea lui Dumnezeu față de creația Sa este mesajul cel mai important al Bibliei. **A / F**

g) Mântuitorul ne descoperă importanța împlinirii cuvântului Său, în Pilda semănătorului. **A / F**

2 Cu ajutorul metodei **R.A.I.** (Răspunde – Aruncă – Interoghează) formulează o întrebare referitoare la conținutul lecției, după care aruncă o minge de pluș sau de hârtie către un coleg. Elevul care prinde mingea răspunde, apoi formulează altă întrebare și aruncă mingea către alt elev. Timp de lucru: 7 minute.

3 Analizați împreună cu profesorul mesajul religios-moral din Pilda semănătorului:

Ieşit-a semănătorul să semene sămânţa sa. Şi semănând el, una a căzut lângă drum şi a fost călcată cu picioarele şi păsările cerului au mâncat-o. Şi alta a căzut pe piatră, şi, răsărind, s-a uscat, pentru că nu avea umezeală. Şi alta a căzut între spini şi spinii, crescând cu ea, au înăbuşit-o. Şi alta a căzut pe pământul cel bun şi, crescând, a făcut rod însutit. (...)

Iar pilda aceasta înseamnă: Sămânţa este cuvântul lui Dumnezeu. Iar cea de lângă drum sunt cei care aud, apoi vine diavolul şi ia cuvântul din inima lor, ca nu cumva, crezând, să se mântuiască. Iar cea de pe piatră sunt aceia care, auzind cuvântul îl primesc cu bucurie, dar aceştia nu au rădăcină; ei cred până la o vreme, iar la vreme de încercare se leapădă. Cea căzută între spini sunt cei ce aud cuvântul, dar umblând cu grijile şi cu bogăţia şi cu plăcerile vieţii, se înăbuşă şi nu rodesc. Iar cea de pe pământ bun sunt cei ce, cu inimă curată şi bună, aud cuvântul, îl păstrează şi rodesc întru răbdare. (Luca 8, 5-15)

Iisus Hristos – Semănătorul cuvântului

✦ Extrageți ideile principale ale pildei și notați-le pe tablă și în caiete.

4 Cu ajutorul Bibliei în format tipărit sau electronic, asociază cărțile scripturistice de mai jos, uneia dintre cele două părți ale Sfintei Scripturi.

VECHIUL TESTAMENT

Psalmi | *Evanghelia după Ioan* | *Facerea*

Faptele Apostolilor | *Epistola către Romani*

Leviticul | *Evanghelia după Matei* | *Daniel*

Întîia epistolă către Corinteni | *Iona*

Isaia | *Apocalipsa* | *Pildele lui Solomon*

NOUL TESTAMENT

5 Care crezi că este sensul cuvântului *testament* din alcătuirea denumirilor celor două părți ale Sfintei Scripturi? Caută informații și formulează un răspuns.

6 Menționează câteva caracteristici care diferențiază Biblia de celelalte cărți pe care le ai în bibliotecă.

Indicație: *Fă referire la modul de alcătuire, la conținut, la valoarea mesajului transmis.*

7 Pornind de la următoarele versete biblice, alcătuiește un text argumentativ de maximum 10 rânduri, în care să exprimi importanța cunoașterii și a respectării cuvântului lui Dumnezeu.

Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu.
(Matei 4, 4)

Cel ce ascultă cuvântul Meu şi crede în Cel ce M-a trimis are viaţă veşnică.
(Ioan 5, 24)

Făclie picioarelor mele este legea Ta şi lumină cărărilor mele.
(Psalmul 118, 105)

Fericiţi sunt cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu şi-l păzesc.
(Luca 11, 28)

Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu, şi Tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la el şi vom face locaş la el.
(Ioan 14, 23)

8 Notează pe caiet trei citate din Sfânta Scriptură care ți-au plăcut cel mai mult. Prezintă-le la clasă.

Explorează și dezbate!

1 În anul 2006, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a instituit *Ziua Bibliei* pe data de 13 noiembrie, în aceeași zi în care îl cinstim pe Sfântul Ioan Gură de Aur. Acesta a iubit cuvântul lui Dumnezeu, pe care l-a explicat în chip strălucit în predicile și scrierile sale.

✦ Enumeră modalități prin care ne putem arăta și noi respectul față de Biblie.

2 În timpul sfintelor slujbe bisericești sunt citite pasaje din Sfânta Scriptură, după o anumită rânduială.

✦ Caută în calendarul bisericesc *Apostolul* și *Evanghelia* ce sunt rânduite pentru a fi citite în duminica următoare la Sfânta Liturghie, apoi lecturează-le.

3 **Dezbatere**. Pornind de la cuvintele **Sfântului Ioan Gură de Aur** care a afirmat despre Sfânta Scriptură că: *ne luminează credința, ne deșteaptă conștiința și ne curăță cugetul pentru împlinirea virtuților*, dezbate împreună cu profesorul și colegii despre actualitatea mesajului Bibliei.

4 Lecturează textul de mai jos și răspunde cerinței:

Vreți să aflați bucuria în viață? Să citiți Sfânta Scriptură. Să mergeți la Biserică. Să vă apropiați de Hristos, să-L iubiți…

Înainte de toate citiți Sfânta Scriptură. Citiți Psaltirea, Evanghelia, Vechiul Testament. Este o comoară, fiindcă ea a fost reazemul tuturor. Este izvorul, temelia. Niciodată nu te saturi. Cu siguranță veți simți și voi cuvintele psalmistului: „cât sunt de dulci limbii mele cuvintele Tale, mai mult decât mierea în gura mea!” (Psalmul 108, 103). (Sfântul Porfirie Kavsokalivitul, *Cuvinte despre viața duhovnicească*)

✦ Ce înțelegi prin numirea de *comoară* pe care sfântul o dă Sfintei Scripturi?

5 Model de erudiție

Mitropolitul Bartolomeu Anania (1921-2011) a fost mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului. Acesta s-a remarcat și prin bogata activitate literară, fiind un scriitor apreciat și premiat.

În anul 1982 a primit Premiul pentru Dramaturgie al Uniunii Scriitorilor din România, iar multe dintre operele sale (*Meșterul Manole*, *Hoțul de mărgăritare* ș.a.) au fost puse în scenă de diferite teatre din țară.

În anul 2001 a fost publicată *Biblia sau Sfânta Scriptură*, redactată și adnotată de Bartolomeu Anania. Lucrarea s-a bucurat de un interes deosebit, datorită formulării textului într-o limbă română actualizată și pentru utilitatea celor peste 8000 de note de subsol, care îi oferă cititorului o înțelegere mai bună a textului.

Urcușul către mântuire, încet, dar sigur, este să fii azi mai bun decât ieri și mâine mai bun decât azi. (Mitropolitul Bartolomeu Anania)

6 Lectură

Despre folosul citirii Sfintei Scripturi

● *Plăcută este o livadă, plăcută este o grădină, dar cu mult mai plăcut este studiul dumnezeieştilor Scripturi. Acolo sunt flori care se veştejesc, aici idei ce nu se ofilesc niciodată; acolo este adierea zefirului*, aici este suflul Duhului Sfânt, acolo mulţime de spini în apărare, aici providenţa lui Dumnezeu ca protejare. Acolo cântă greierii, aici se aude armonia profeţilor; acolo este plăcerea privirii, aici se află folosul citirii.*

Grădina ocupă un loc limitat, iar Scripturile sunt răspândite pe toată faţa pământului; grădina are cele patru anotimpuri ce alternează, iar Scripturile sunt încoronate de flori şi încărcate de fructe, atât iarna cât şi vara.

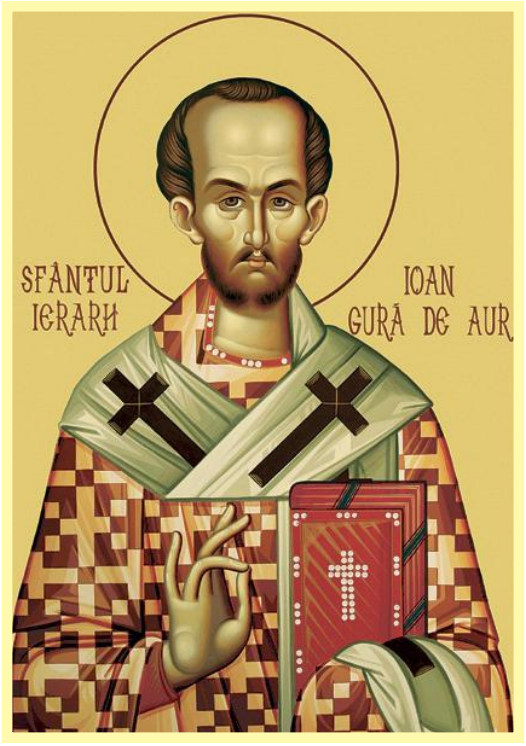

● *Orice timp este potrivit pentru citirea dumnezeieştilor Scripturi; că se poate citi Scriptura nu numai acasă, ci şi când mergem în piaţă, şi când suntem în călătorie, şi când suntem în adunare de lume, şi când suntem prinşi de treburi. Pentru ca, făcând tot ce depinde de noi, să dobândim iute şi un îndrumător.*

Da, Stăpânul nostru, văzând dorinţa noastră de cele duhovniceşti, nu ne va trece cu vederea, ci ne va da lumina cea de sus, ca să ne lumineze mintea. Aşadar, vă rog, să nu neglijăm citirea dumnezeieştilor Scripturi, ci să le citim des, fie de cunoaştem înţelesul Scripturilor, fie de nu-l cunoaştem.

(extras din *Omilii*, de Sfântul Ioan Gură de Aur)

**zefir* = vânt lin de primăvară, adiere.

- Ce rezultă din comparația dintre admirarea unei grădini și lectura biblică?
- Cât de des ar trebui să citim din Sfânta Scriptură?

Îți recomandăm

Citește frecvent din Sfânta Scriptură și meditează la învățăturile descoperite.

7 **Portofoliu.** Alcătuiește o fișă de lectură pentru o carte a Bibliei, la alegere. Aceasta va conține următoarele rubrici: *titlul cărții*, *autorul*, *timpul în care a fost scrisă*, *persoanele principale amintite*, *acțiunea și câteva citate semnificative*.

Lecția 2

Domnul Iisus Hristos, Lumina lumii

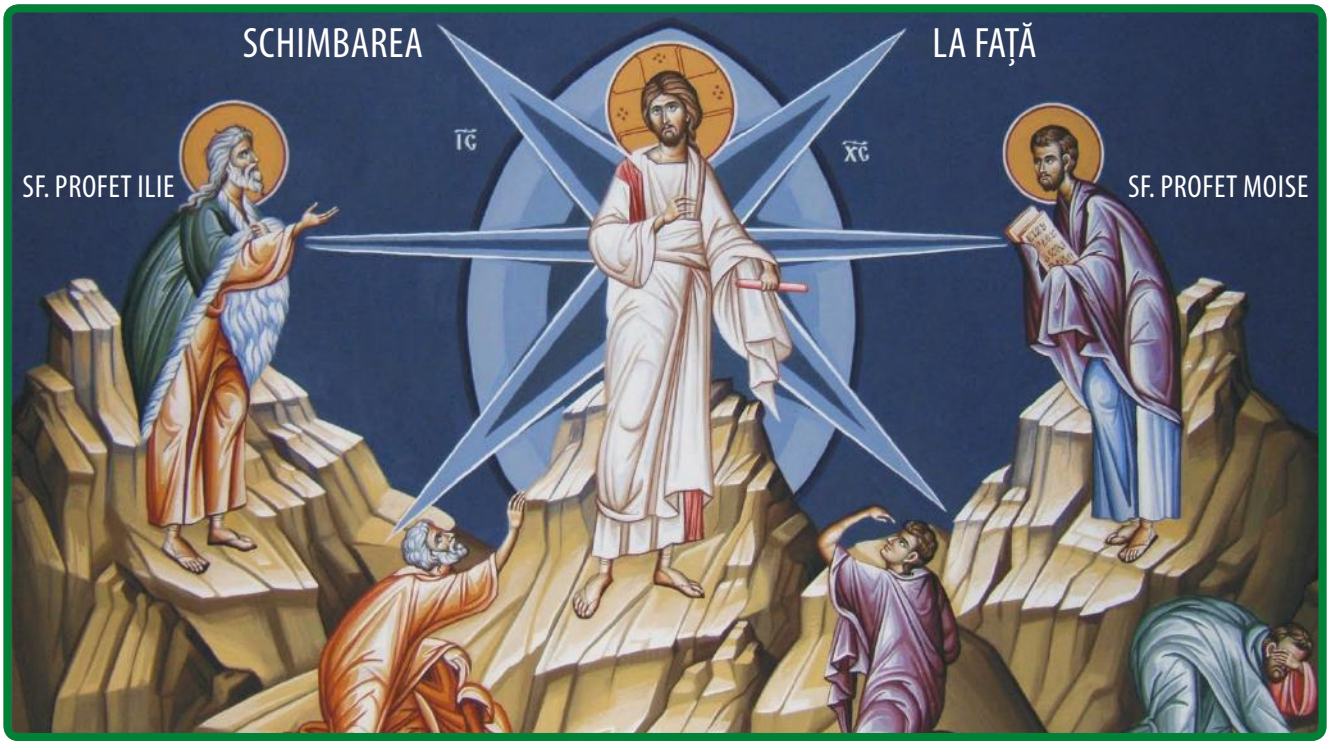

! *Precizează care este mesajul central al Sfintei Scripturi.*

Cuvântul lui Dumnezeu ajunge în sufletul omului și îl luminează spre cunoașterea adevărului și spre dobândirea mântuirii.

În Noul Testament, Mântuitorul Hristos este descoperit drept Fiul și **Cuvântul lui Dumnezeu**: „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul” (Ioan 1,1). El este Cuvântul creator – „toate prin El s-au făcut” (Ioan 1, 3) – și Călăuzitorul lumii spre mântuire: „Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul care vine în lume” (Ioan 1, 9).

Iisus Hristos a luminat neamul omenesc prin exemplul vieții Sale fără de păcat și prin cuvintele Sale dumnezeiești. El a luat asupra Sa necazurile și povara oamenilor, pe care i-a vindecat, și pentru care S-a jertfit de bunăvoie, ca pentru niște frați iubiți. Prin cuvântările Sale, El i-a chemat pe oameni la calea dragostei, a milosteniei și a încrederii în Tatăl Ceresc. A predicat **pocăința**, adică schimbarea vieții prin lepădarea de robia păcatului și prin dobândirea virtuților și a harului divin. Între viața și învățătura Mântuitorului a existat o deplină concordanță, pentru că a împlinit El Însuși ceea ce i-a învățat pe ceilalți.

Învățătura lui Hristos este Legea cea Nouă și desăvârșită, ce are în centrul ei **porunca iubirii**: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, (…) iar pe aproapele tău ca pe tine însuţi” (Luca 10, 27). Prin Evanghelia Sa, El aduce vestea bună a mântuirii neamului omenesc în Împărăția cerurilor și dezvăluie modul de viață bineplăcută lui Dumnezeu. Mesajul evanghelic este unul al binelui, în lumina bucuriei, iertării și speranței.

Viața Domnului nostru Iisus Hristos a stat **sub semnul luminii**: Nașterea Sa a fost vestită de o stea; pe muntele Taborului Și-a arătat firea divină strălucind și a înviat învăluit în lumină. Mântuitorul afirmă: „Eu, Lumină am venit în lume, ca tot cel ce crede în Mine să nu rămână în întuneric” (Ioan 12, 46).

Hristos, Lumina lumii, a adus vindecare de orbirea spirituală, dar și de cea fizică, precum putem constata din **minunea vindecării orbului din naștere**, relatată în Evanghelia după Ioan, capitolul 9. Întâlnind un orb din naștere, Mântuitorul i-a uns ochii cu tină și i-a spus să meargă să se spele în scăldătoarea Siloamului.

Omul a ascultat cuvântul Domnului și după ce și-a spălat ochii, a văzut. Pentru cel care trăise toată viața în întuneric, s-a făcut lumină!

Dar bucuria vindecării de orbirea fizică a acestui om nu a fost văzută cu ochi buni de cei care se aflau în orbire spirituală și refuzau să creadă minunea. Cel vindecat le-a replicat: „De n-ar fi Acesta (Iisus) de la Dumnezeu n-ar putea să facă nimic” (Ioan 9, 33). Reîntâlnindu-l, Iisus i-a deschis acelui om și **ochii inimii**, întrucât el a crezut că Hristos este Fiul lui Dumnezeu.

Prin această minune, Domnul a arătat importanța luminării complete a omului, în trup și suflet.

Informează-te!

- **Scăldătoarea Siloam**, al cărei nume înseamnă *trimis*, era un bazin săpat în piatră, folosit de evrei pentru spălări rituale. Aceasta era alimentată de râul Gihon și se afla în partea sudică a orașului Ierusalim.

Săpături arheologice recente au scos la lumină ruinele scăldătorii în care a fost vindecat orbul din naștere.

- **Sfânta Evanghelie** sau **Evangheliarul** este o carte folosită în cultul Bisericii.

Cuvântul *Evanghelie* provine din limba greacă (*Evanghelion*) și înseamnă *Veste bună*. Evangheliarul conține pasaje din cele patru Evanghelii, care se citesc în timpul slujbelor bisericești, iar Sfinții evangheliști, Matei, Marcu, Luca și Ioan, sunt reprezentați pe copertă, având-L în mijloc pe Hristos.

În anul 1561, **diaconul Coresi**, editorul primelor cărți în limba română, a tipărit *Tetraevanghelul românesc* sau *Evangheliarul*, iar în 1581, *Evanghelia cu învățătură*. Prin tipăriturile sale, răspândite în toate provinciile românești, Coresi a ajutat la dezvoltarea limbii române ca limbă națională. Iar cartea de căpătâi care a circulat în popor a fost tocmai Sfânta Evanghelie.

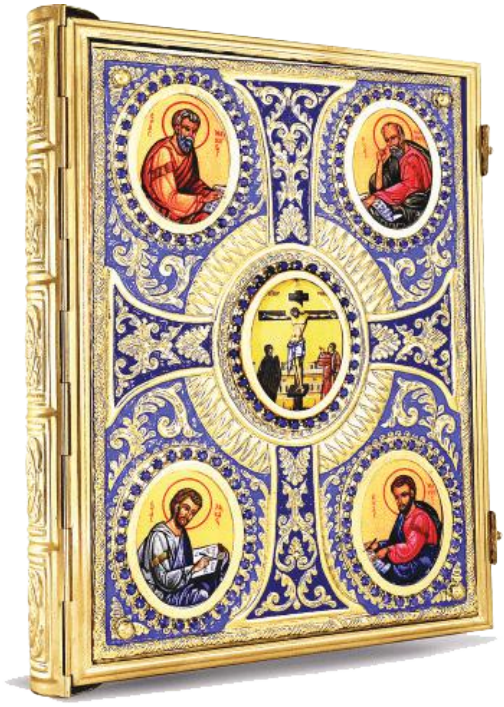

Sfânta Evanghelie

Dicționar

- *concordanță* = acord, potrivire, conformitate;
- *luminare* = (aici) îmbunătățire, progres spiritual;
- *povară* = greutate, sarcină, încărcătură; suferință fizică sau morală; chin, apăsare, trudă, zbucium;
- *tină* = pământ, lut, noroi.

Fixează și aplică!

Hristos – Lumina lumii

Iubirea – Legea cea Nouă

Iisus Hristos a luminat lumea prin viața, prin învățăturile și prin minunile Sale, relatate în Evanghelia Sa.

Vindecarea de orbirea spirituală

Vindecarea de orbirea fizică

1 Răspunde la următoarele întrebări:

- La care dintre Persoanele treimice face referire numirea *Cuvântul*?
- Cum a luminat Domnul nostru Iisus Hristos lumea?
- Unde este cuprinsă învățătura Mântuitorului?
- Care este cea mai importantă poruncă lăsată de Fiul lui Dumnezeu?
- Cu ce a uns Mântuitorul ochii celui ce era orb din naștere?
- La ce scăldătoare a mers cel orb să se spele?
- Ce a însemnat pentru acel om deschiderea ochilor inimii?

2 Citește din Sfânta Scriptură *Minunea vindecării orbului din naștere*, relatată în *Evanghelia după Ioan*, capitolul 9, apoi completează la tablă cu ajutorul colegilor următoarea diagramă.

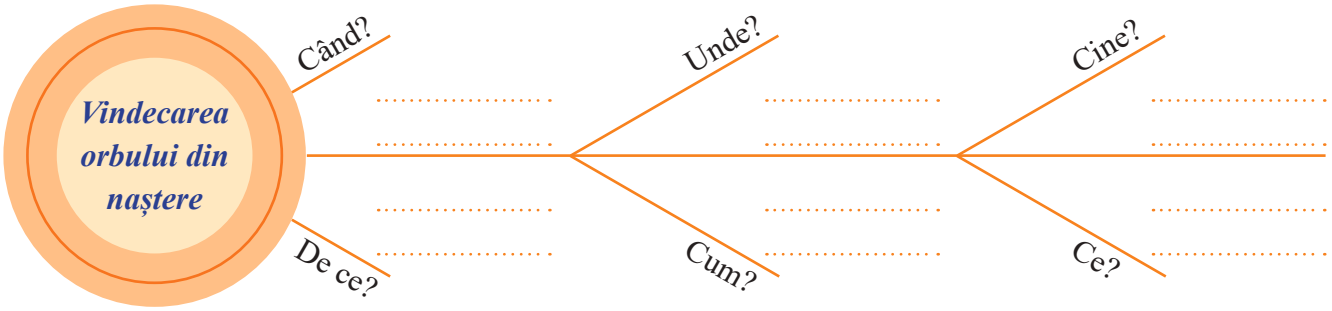

3 Pornind de la minunea prezentată în lecție, discută despre **orbirea fizică *versus* orbirea spirituală** și despre **lumina fizică *versus* lumina spirituală**.

4 Explică următoarele proverbe și zicale.

- *Inimile pline de lumină trăiesc mai mult.* (Irlanda)
- *Fabricăm lumânări pentru a ne bucura de lumină, învăţăm pentru a obţine lumina adevărului; prima luminează locurile întunecoase ale casei, a doua, inima omului.* (China)
- *Învăţătura e lumină ce-ţi face viaţa mai senină.* (România)
- *Întunericului nu-i place lumina.* (Rusia)
- *Dragostea şi lumina nu pot fi ascunse.* (Scoția)
- *Lumina străluceşte chiar dacă orbul n-o poate vedea.* (Austria)
- *Fiii buni sunt luminile neamului.* (Bangladeș)

5 **Cadranul iubirii**. Copiază pe caiet și completează fiecare diviziune a cadranului de mai jos, conform indicațiilor. Discutați la nivelul clasei răspunsurile formulate.

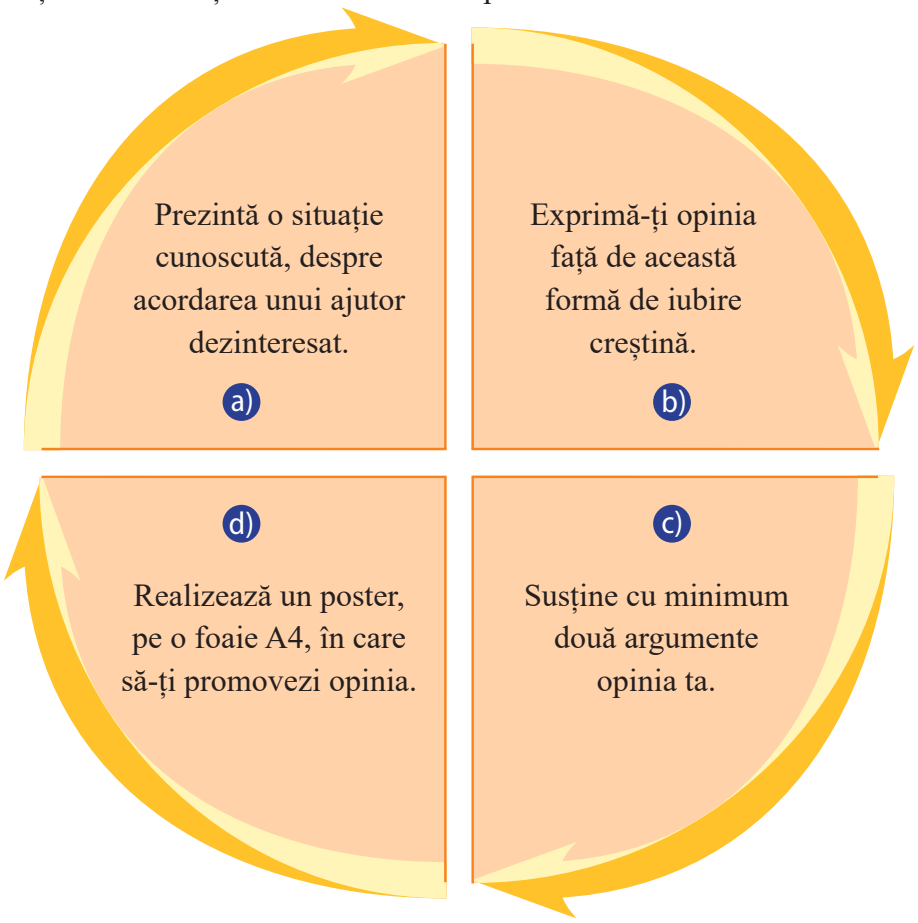

6 **Eseul de cinci minute**. Scrie un eseu în care să-ți exprimi punctul de vedere despre îndemnul Sfântului Apostol Pavel: *Umblaţi ca fii ai luminii!* (Efeseni 5, 8).

Explorează și dezbate!

1 Realizează legătura dintre profeția următoare și minunea prezentată în lecție: *Întăriţi-vă şi nu vă temeţi. Iată Dumnezeul nostru! Cu judecată răsplăteşte şi va răsplăti; El va veni şi ne va mântui. Atunci se vor deschide ochii celor orbi şi urechile celor surzi vor auzi.* (Isaia 35, 4-5)

2 Audiază cântarea liturgică: *Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul Cel ceresc, am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne, că Aceasta ne-a mântuit pe noi.*

✦ De ce este asociată *lumina* cu *adevărul*, cu *Duhul Sfânt*, cu *credința* și cu *mântuirea*?

3 **Lecție de viață**. Patru tineri argentinieni diagnosticați cu Sindromul Down și-au deschis propria pizzerie în anul 2016, care a prosperat. Ei au dorit să arate că perseverența și munca pot da roade excelente, în pofida dizabilităților personale și a neîncrederii multor oameni, la debutul lor. De asemenea, ei au angajat și au încurajat prin succesul lor numeroase alte persoane cu nevoi speciale.

✦ Pornind de la acest caz real, discută despre importanța acordării de șanse egale semenilor și despre valoarea faptelor bune, ca o lumină și o putere a exemplului.

4 Citește poezia de mai jos:

Lumina

de Monahia Teodosia (Zorica) Lațcu

Cu raza, baţi din veci aceeaşi cale,
Cum vii din nesfârşit înspre-nserări,
În umbra noastră faci din nou cărări,
Să Te primim cu svon de osanale.
Te dăruieşti cu rodul toamnei Tale,
Doar celor care plâng în aşteptări,
Aluneci lin, căzând din zări în zări
Spre duhuri care ştiu să fie goale.
Tu treci mereu în neguri nesfârşite,
Să biruieşti amurgul prin Calvar
Şi-n taina frumuseţii negrăite,
Te naşti de sus în foc de raze iar,
Ca să-mplineşti minuni făgăduite,
Lumină Tu, nespus de mare har!

✦ Discută despre motivul luminii reliefat în această poezie.

5 Model de inspirație

Monahia Teodosia (Zorica) Lațcu (1917-1990) a fost poetă, traducătoare, deținut politic și călugăriță.

A studiat limbile clasice și franceza la *Facultatea de Litere* din Cluj. După aceea, a lucrat la *Institutul român de lingvistică* din Cluj, unde a colaborat la *Dicționarul limbii române* al Academiei Române.

Pasionată de poezie, a scris și a publicat câteva volume de poezii, majoritatea de inspirație religioasă, precum: *Insula albă*, *Osana luminii*, *Poemele iubirii*.

A suferit ca deținut politic în închisorile comuniste, iar după eliberare a contribuit la traducerea unor scrieri ale Sfinților Părinți, precum și la prelucrarea textului *Filocaliei*, dedicându-se slujirii lui Dumnezeu, Izvorul bucuriei veșnice:

Ca sufletul de schimnic în pustie,
Te preamăresc, Izvor de bucurie!
(Monahia Teodosia (Zorica) Lațcu)

6 Lectură

Jertfa lumânării

Într-un monolog imaginar, o lumânare ar putea să ne transmită o învățătură plină de înțelepciune. Mai ales dacă ea este aprinsă într-o biserică, la rugăciune. Iată ce ne-ar putea spune:

– Este timpul rugăciunii. M-ai aprins şi te uiți gânditor la mine… Parcă ai vrea să-ți spun ceva. Ce să-ți spun? Simți bucurie în suflet? În mod sigur eu mă bucur, pentru că am un sens numai când ard. Nu sunt tristă, chiar dacă arzând devin mai mică. De fapt eu am doar două posibilități:

Prima, e să rămân întreagă. Asta ar însemna să rămân rece, să nu fiu aprinsă şi atunci nu mă micşorez, dar nici nu-mi împlinesc rostul meu.

A doua, ar fi să răspândesc lumină şi căldură şi prin asta să mă jertfesc, să mă dăruiesc chiar pe mine însămi… Asta e forma mea de smerenie.

Şi voi, oamenii, sunteți la fel. Când trăiți numai pentru voi, sunteți lumânarea neaprinsă, care nu şi-a împlinit rostul dăruit vouă de către Creator. Dar dacă oferiți lumina şi căldura, atunci aveți un sens. În acest scop, trebuie să vă jertfiți, să dați ceva: dragostea, adevărul, bucuria, speranța şi toate sentimentele nobile pe care le purtați în inimă. Să nu vă temeți că deveniți mai mici… Asta e o iluzie. Întotdeauna smerenia te înalță şi te luminează.

Eu sunt numai o simplă lumânare aprinsă. Singură luminez mai puțin. Dar când suntem mai multe împreună, lumina şi căldura sunt mult mai puternice. Şi la voi oamenii e tot aşa, împreună luminați mai mult…!

(adaptare după o povestire cu tâlc din înțelepciunea populară)

✦ În ce constă îndemnul lumânării, potrivit povestirii?

Îți recomandăm

Caută în presa on-line articole despre persoane care s-au pus în slujba aproapelui, devenind modele în societate.

7 **Portofoliu.** Imaginează-ți că iei un interviu unei personalități cunoscute, pentru o revistă religioasă, pe tema: *Lumina Evangheliei*. Notează întrebările și răspunsurile imaginate pe o fișă de portofoliu.

Recapitulare Capitolul II

! *Reamintește-ți și discută noțiunile învățate în acest capitol, pornind de la schema următoare:*

Sfânta Scriptură sau Biblia este cuvântul lui Dumnezeu care îi luminează pe oameni.

a)

Mesajul biblic rodește în inima celor care îl împlinesc.

b)

II. Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului

c)

Mântuitorul Iisus Hristos a luminat lumea prin viața, prin minunile și prin învățăturile Sale.

d)

Prin credință, Hristos îi deschide omului ochii inimii.

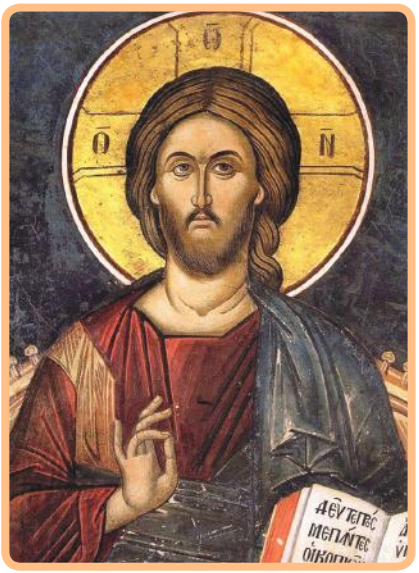

Aplicații

1 Completează spațiile punctate cu termenii corespunzători dintre cei enumerați mai jos, între paranteze:

a) Sfânta Scriptură este ... lui Dumnezeu adresat oamenilor.

b) Omul a primit darul de a intra în ... cu Creatorul Său.

c) Biblia este o colecție de ... scrise de oameni credincioși, sub ... Duhului Sfânt.

d) Viața și învățăturile Mântuitorului sunt consemnate în ... .

e) În Pilda semănătorului sunt prezentate patru tipuri de ... față de cuvântul lui Dumnezeu.

f) În Noul Testament, Domnul Iisus Hristos este descoperit ca fiind ... și Cuvântul lui Dumnezeu.

g) Mântuitorul a predicat ..., adică renunțarea la păcat și săvârșirea faptelor bune.

h) Învățătura lui Hristos are în centrul ei ... .

i) După ce i-a uns ochii cu ..., Mântuitorul l-a trimis pe orbul din naștere să se spele la scăldătoarea ... .

j) Domnul Iisus a luminat lumea prin viața, prin ... și prin ... Sale dumnezeiești.

(*Fiul*, *dialog*, *inspirația*, *atitudine*, *minunile*, *porunca iubirii*, *cuvântul*, *Noul Testament*, *cuvintele*, *tină*, *pocăința*, *Siloamului*, *cărți*)

2. Alcătuiește enunțuri cu următorii temeni: *Biblie*, *cuvânt*, *lumină*, *pocăință*, *Evanghelie*, *Testament*, *Siloam*, *inspirație*, *vindecare*.

3. Analizează icoanele de mai jos și rezolvă cerințele:

   a) Numește scenele biblice reprezentate;

   b) Identifică persoanele participante;

   c) Relatează faptele petrecute.

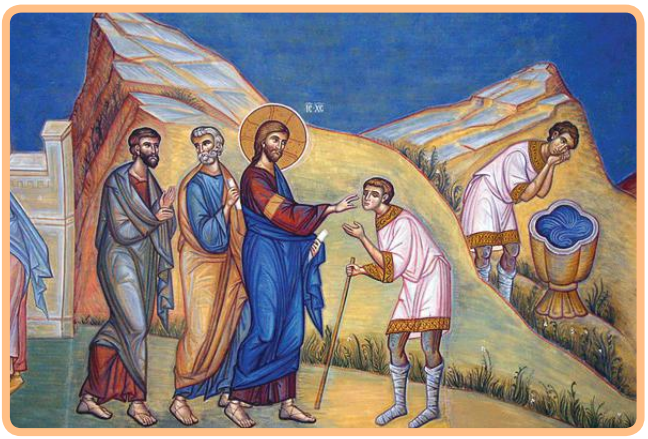

4. Pornind de la cuvintele Mântuitorului ce fac referire la învățătura Sa dumnezeiască, dezbate împreună cu profesorul și colegii despre importanța împlinirii cuvintelor Domnului:

De aceea oricine aude aceste cuvinte ale Mele şi le îndeplineşte asemăna-se-va bărbatului înţelept care a clădit casa lui pe stâncă.

A căzut ploaia, au venit râurile mari, au suflat vânturile şi au bătut în casa aceea, dar ea n-a căzut, fiindcă era întemeiată pe stâncă.

Iar oricine aude aceste cuvinte ale Mele şi nu le îndeplineşte, asemăna-se-va bărbatului nechibzuit care şi-a clădit casa pe nisip.

Şi a căzut ploaia şi au venit râurile mari şi au suflat vânturile şi au izbit casa aceea, şi a căzut. Şi căderea ei a fost mare.

(**Evanghelia după Matei 7, 24-27**)

5. Pornind de la citatul biblic: *Şi aceasta este vestirea pe care am auzit-o de la El (Iisus) şi v-o vestim: că Dumnezeu este lumină şi nici un întuneric nu este întru El* (I Ioan 1, 5), redactează un eseu de 10-12 rânduri, cu titlul: *Lumina lui Dumnezeu în viața mea*.

Evaluare Capitolul II

Proiect educațional
– Revista religioasă –

În grupe de patru elevi, realizați proiectul unei reviste religioase a clasei, de patru pagini, urmând pașii indicați:

1. Alegeți un titlu corespunzător revistei.
2. Stabiliți o tematică a articolelor revistei, pe baza celor studiate în acest capitol.
3. Decideți rubricile și dați-le titluri sugestive.
4. Găsiți elemente grafice adecvate titlurilor și tematicii.
5. Împărțiți între voi articolele de alcătuit.
6. Documentați-vă și selectați cele mai semnificative informații, pentru realizarea articolelor.
7. Compuneți articolele și discutați-le în echipă, îmbunătățind formularea ideilor.
8. Asamblați elementele grafice și articolele, finalizând revista în formatul dorit (scris sau electronic și printat).
9. Prezentați produsul finit la clasă și lecturați unul dintre articole, considerat de voi semnificativ.
10. Notați pe tablă cele mai interesante titluri de rubrică ale echipelor.
11. Selectați, cu ajutorul profesorului, cea mai bună revistă.
12. Popularizați revista la nivelul școlii: la avizier, pe site-ul sau pe pagina de socializare.

Sugestii:

- *Puteți consulta profesorul de religie și pe cel de limba și literatura română, în vederea întocmirii revistei.*
- *Vă puteți implica în realizarea unui concurs între echipe, cu diplome confecționate tot de voi, și cu stabilirea unui juriu format din mai mulți profesori, pentru alegerea revistelor celor mai bine întocmite și/sau a celui mai interesant articol de revistă!*
- *Treceți pe prima sau pe ultima pagină a revistei membrii colectivului de redacție!*
- *Nu uitați de importanța originalității și a creativității!*

BISERICA ȘI ȘCOALA

Taina lui Hristos

Spovedania - Taina pocăinței

Călătoria pe calea Triodului. Semnificația liturgică și duhovnicească a perioadei pregătitoare Postului celui Mare

CRITERII DE EVALUARE

- Corectitudinea informațiilor;
- Atractivitatea și originalitatea modului de tratare a subiectelor;
- Valoarea educativă a conținutului;
- Ingeniozitatea prezentării grafice;
- Originalitatea conceptului revistei.

Succes!

Capitolul III

Viața creștinului împreună cu semenii

Icoana Domnului Iisus Hristos – Samarineanul milostiv

Iar Tu, Doamne, sprijinitorul meu eşti, slava mea şi Cel ce înalţi capul meu. Cu glasul meu către Domnul am strigat şi m-a auzit din muntele cel sfânt al Lui. (Psalmul 3, 3-4)

- ✦ Libertate și responsabilitate în viață
- ✦ Optimismul și stăruința în viața omului
- ✦ Provocări ale lumii contemporane și atitudinea creștinilor
- ✧ Recapitulare
- ✧ Evaluare

Lecția 1

Libertate și responsabilitate în viață

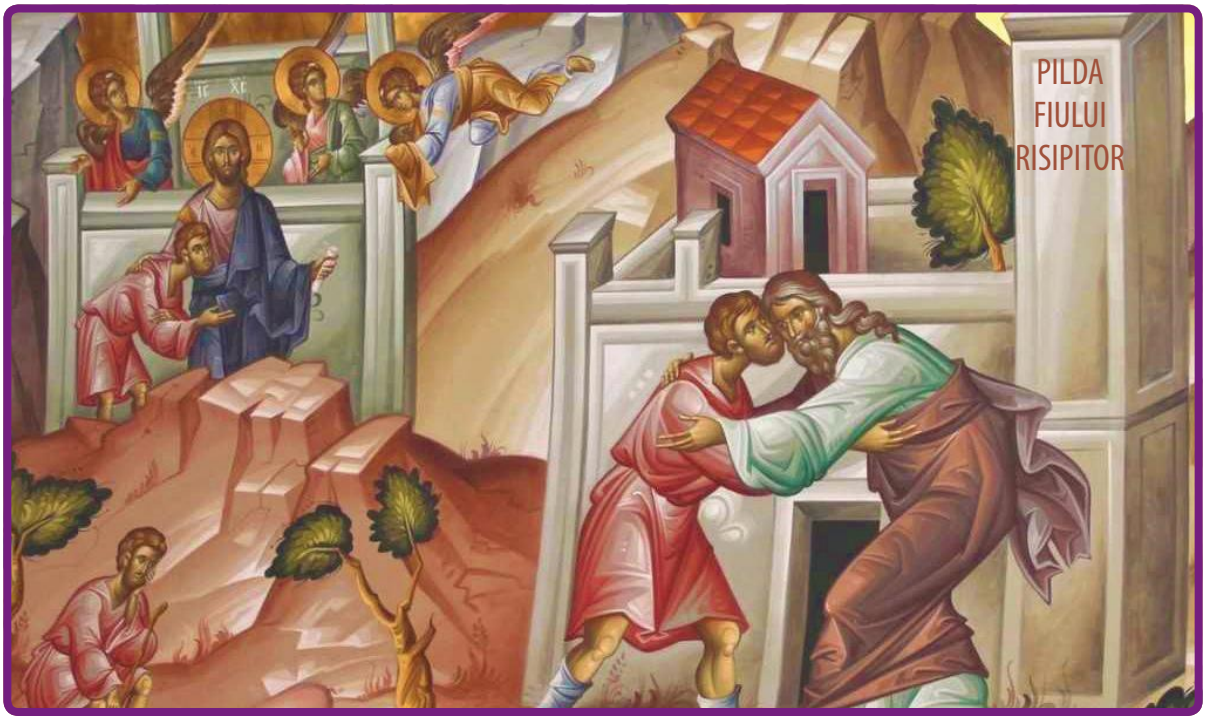

! *Menționează minimum două momente în care Dumnezeu S-a arătat în lumină.*

Omul a fost înzestrat de Dumnezeu cu darul prețios al libertății. **Voința liberă** este o însușire fundamentală a sufletului, prin care omul poate alege conștient între a face o faptă bună sau una rea, între apropierea sau îndepărtarea de Dumnezeu. Pentru că este liber, omul devine responsabil pentru faptele sale, de aceea voința liberă trebuie îndreptată spre virtute și spre asemănarea cu Dumnezeu. „Trăiţi ca oamenii liberi, dar nu ca şi cum aţi avea libertatea drept acoperământ al răutăţii...” (I Petru 1, 16)

Adevărata libertate a omului este confirmată de **conștiința morală**, numită glasul lui Dumnezeu din sufletul omului. Conștiința îi arată omului ce este bine și ce este rău și îl îndeamnă necontenit la respectarea principiilor morale.

Atunci când omul săvârșește fapte bune, conștiința îi aduce în suflet mulțumire, pace și bucurie, iar când face fapte rele apar mustrările de conștiință. Conștiința se păstrează curată prin: rugăciune, post, fapte bune și prin Taina Spovedaniei.

La **vârsta adolescenței**, se manifestă dorința de independență, însă hotărârile trebuie luate în cunoștință de cauză, mai ales că dezvoltarea personalității este în plin proces. Este important ca adolescentul să aibă o comunicare eficientă cu familia, cu preotul duhovnic și cu profesorii, pe care îi poate consulta în scopul luării celor mai bune decizii, corect argumentate, iar apoi asumate și împlinite.

În această perioadă este esențial să fie cultivate: imaginea de sine pozitivă, autocunoașterea, empatia, gândirea critică, conștientizarea valorii libertății și dorința de schimbare în bine.

Valorile și principiile pe care se clădește personalitatea sunt deprinse în **familie**, în **Biserică** și în **școală**, fiind prioritar discernământul unei conștiințe curate. Cultura vastă și modelele autentice ajută la alegerea justă a profesiei și la

croirea unui drum în viață, compatibile cu scopul suprem al creștinului: mântuirea.

Alegerile corecte consolidează **caracterul moral** și oferă rezistență în fața provocării numeroaselor vicii, care prin dependența creată limitează libertatea dăruită de Dumnezeu.

În **Pilda întoarcerii fiului risipitor** (Luca 15, 11-32), Mântuitorul ne oferă un exemplu despre consecințele libertății greșit înțelese, despre puterea pocăinței și a iubirii nemărginite a Tatălui Ceresc față de oameni.

Fiul cel mic a cheltuit averea într-o țară îndepărtată, unde a trăit în robia păcatului. În starea de adormire a conștiinței și de sărăcie materială în care a ajuns, și-a amintit de tatăl său. Atunci, „venindu-și în sine" a luat hotărârea să se întoarcă și să ceară iertare: „Tată, am greșit la cer și înaintea ta" (Luca 15, 18). Întors acasă, fiul risipitor a fost primit cu bucurie și a fost iertat de tatăl său, doar fratele cel mare nu a dorit să ia parte la această veselie.

Dumnezeu îi așteaptă cu brațele deschise pe toți cei care doresc să își schimbe viața și respectă cuvântul Său: „Dacă veți rămâne în cuvântul Meu (…) veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi" (Ioan 8, 31-32).

Informează-te!

- Cuvântul ***conștiință*** provine din limba latină de la *con scientia* care înseamnă *cunoaștere*. *Dicționarul explicativ al limbii române* expune sensuri ale acestui termen, precum: *sentiment, intuiție pe care ființa umană o are despre propria existență și despre lucrurile din jurul său; sentiment al responsabilității morale față de propria sa conduită.*

- ***Pilda întoarcerii fiului risipitor*** i-a inspirat și pe marii artiști plastici ai lumii, cea mai cunoscută reprezentare fiind a pictorului olandez **Rembrandt Harmenszoon van Rijn** (1606-1669).

Pictată în ultimii doi ani ai vieții, această capodoperă rembrandtiană exprimă maturitatea sa artistică și evidențiază credința celebrului pictor în iubirea milostivă a lui Dumnezeu Tatăl. Lucrarea este apreciată drept una dintre cele mai emoționante picturi cu tematică religioasă din istoria artei, reflectând infinita răbdare și înțelegere a Tatălui Ceresc, Care așteaptă trezirea conștiinței fiecărui om.

Întoarcerea fiului risipitor a fost pictată în ulei, la scară naturală și se păstrează în muzeul Ermitage din Sankt Petersburg, Rusia.

„Întoarcerea fiului risipitor" – Rembrandt

Dicționar

- *discérne* = a deosebi, a distinge lucrurile unele de altele; a judeca limpede, cu pătrundere și cu precizie;
- *empatie* = formă de cunoaștere a altuia, în special a eului social, apropiată de intuiție;
- *just* = adevărat, drept, echitabil, corespunzător, potrivit;
- *viciu* = defect, cusur, neajuns; pornire nestăpânită și statornică spre rău, apucătură rea, patimă.

Fixează și aplică!

Voința liberă

Conștiința morală

Omul a fost creat de Dumnezeu, Care l-a înzestrat cu voință liberă și cu mărturia conștiinței. Fiind liber, omul este responsabil pentru faptele sale.

Provocările adolescenței

Întoarcerea fiului risipitor

1 Răspunde la următoarele întrebări:

a) Ce înseamnă să fii responsabil pentru faptele săvârșite?
b) Cum poate dobândi creștinul libertatea morală?
c) Ce înțelegi prin *conștiință morală*?
d) Cum îți poți păstra conștiința curată?
e) Care este folosul formării unui caracter puternic, în opinia ta?
f) Care crezi că sunt aspectele importante în luarea unei decizii?
g) Unde poți deprinde valorile și modelele autentice?
h) Cu ce provocări te confrunți, în privința consolidării caracterului?

2 Citește fragmentul din *Pilda întoarcerii fiului risipitor*, apoi găsește simbolurile pildei și explică-le împreună cu profesorul:

Şi i-a zis fiul:

– Tată, am greşit la cer şi înaintea ta şi nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău.

Şi a zis tatăl către slugile sale:

– Aduceţi degrabă haina lui cea dintâi şi-l îmbrăcaţi şi daţi inel în mâna lui şi încălţăminte în picioarele lui; şi aduceţi viţelul cel îngrăşat şi-l înjunghiaţi şi, mâncând, să ne veselim; căci acest fiu al meu mort era şi a înviat, pierdut era şi s-a aflat. Şi au început să se veselească. Iar fiul cel mare era la ţarină. Şi când a venit şi s-a apropiat de casă, a auzit cântece şi jocuri. Şi, chemând la sine pe una dintre slugi, a întrebat ce înseamnă acestea. Iar ea i-a răspuns:

– Fratele tău a venit, şi tatăl tău a înjunghiat viţelul cel îngrăşat, pentru că l-a primit sănătos.

Şi el s-a mâniat şi nu voia să intre; dar tatăl lui, ieşind, îl ruga. Însă el, răspunzând, a zis tatălui său:

– Iată, atâţia ani îţi slujesc şi niciodată n-am călcat porunca ta. Şi mie niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei. (...) Tatăl însă i-a zis:

– Fiule, tu totdeauna eşti cu mine şi toate ale mele ale tale sunt. Trebuia însă să ne veselim şi să ne bucurăm, căci fratele tău acesta mort era şi a înviat, pierdut era şi s-a aflat. (Luca 15, 21-32)

3 Ce te îndeamnă conștiința să alegi? Motivează-ți alegerile!

- să citești o carte *sau* jocurile pe calculator;
- plimbarea în parc *sau* serialul TV;
- alimentația sănătoasă *sau* fast-food;
- respectarea principiilor morale *sau* presiunea grupului de a le încălca;
- compania unui prieten *sau* rețelele de socializare;
- participarea la Sfânta Liturghie *sau* câteva ore suplimentare de somn;
- implicarea într-o acțiune caritabilă *sau* o plimbare cu bicicleta.

4 Identifică minimum trei asemănări și deosebiri în ceea ce privește valorile proprii și cele ale persoanelor din jur, cu ajutorul schemei de mai jos, pe temele indicate în casete:

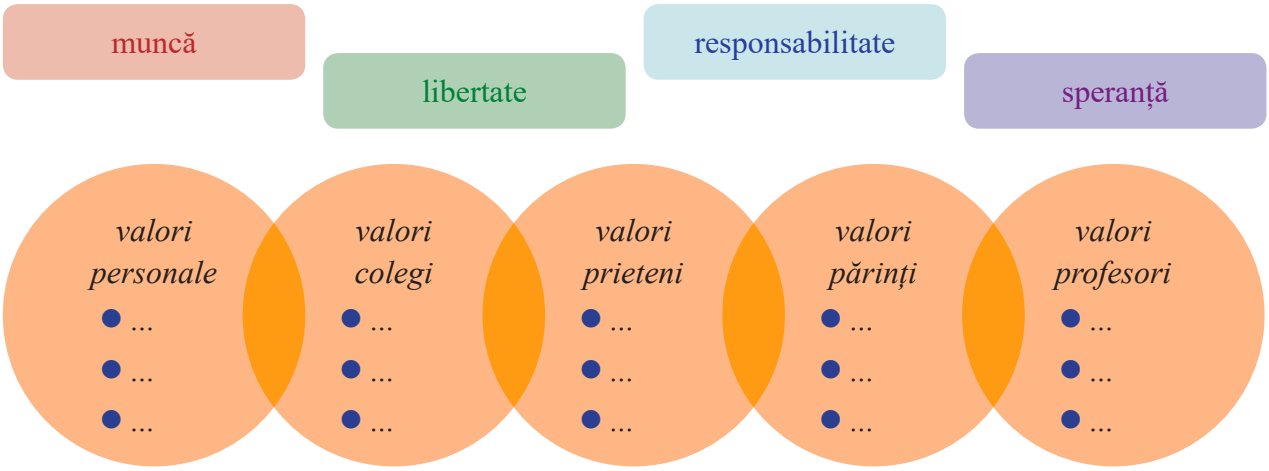

5 Realizează o hartă conceptuală a devenirii tale viitoare, pe baza valorilor moral-religioase pe care le agreezi, potrivit modelului:

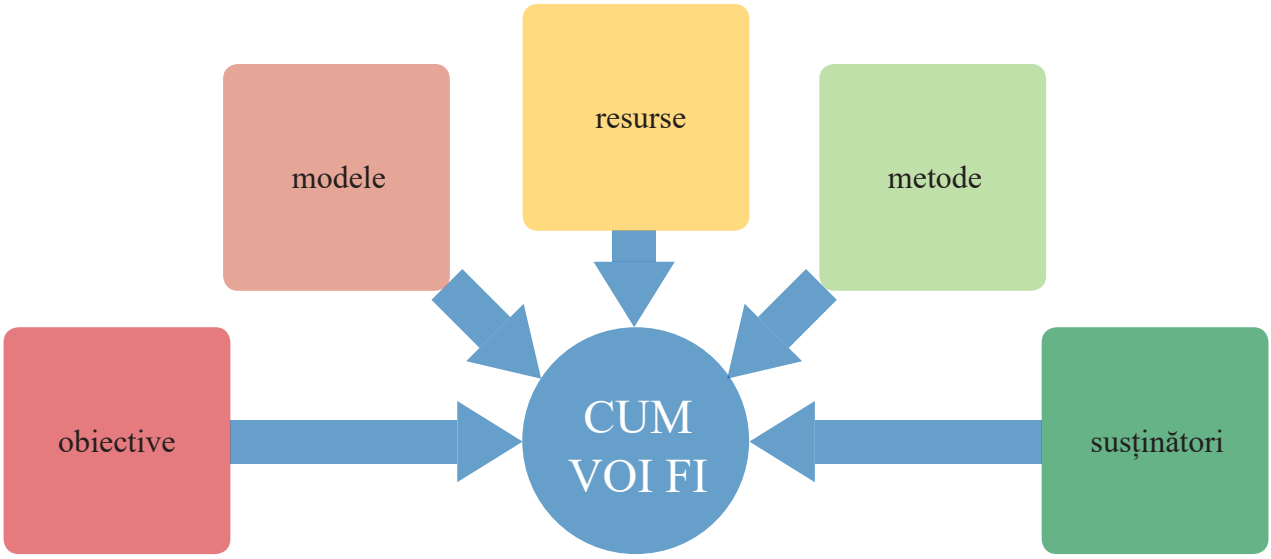

6 Alcătuiește o listă cu valorile și principiile importante pentru generația ta. Discută la clasă, căutând asemănări și deosebiri față de listele colegilor tăi.

Explorează și dezbate!

1 Fericitul Augustin spunea: *Omule, poți fugi de toate dacă vrei, numai de conștiința ta nu poți fugi.*

✦ Discută cu colegii despre ***conștiința curată*** **versus** ***mustrări de cuget***.

2 *Brațele părintești sârguiește a mi le deschide mie, că în desfătări am cheltuit toată viața mea.*

Spre bogăția cea necheltuită a îndurărilor Tale privind, Mântuitorule, acum nu trece cu vederea inima mea cea săracă, căci către Tine, Doamne, cu umilință strig: Am greșit, Părinte, la cer și înaintea Ta! (din rugăciunile Bisericii Ortodoxe)

✦ Lecturează textul, apoi extrage mesajul religios-moral transmis.

3 **Dezbatere**. Pornind de la cuvintele **Sfântului Siluan Athonitul**: *Noi credem că adevărata libertate este a nu păcătui, a iubi din toată inima şi din toate puterile pe Dumnezeu şi pe aproapele*, dezbate împreună cu profesorul și colegii despre trăsăturile adevăratei libertăți și despre posibilele consecințe ale libertății îndreptate spre săvârșirea răului.

4 Filosoful **Constantin Noica** spunea că: *sunt două feluri de a risipi. Există risipa celui care, întocmai fratelui cel mic, cheltuiește fără să fi strâns (căci tot ceea ce avea fiul cel mic era un dar). Dar există și risipa celui care, întocmai fratelui cel mare, strânge fără să poată aduna.*

Fratele fiului risipitor așa face. El strânge ascultare după ascultare și faptă bună după faptă bună, iar în ultimul ceas, când nu poate înțelege și nu poate ierta dragostea tatălui pentru cel ce a risipit, pierde el însuși tot ce a adunat...

La ce bun atâta supunere și atâta cumințenie, dacă n-a putut intra în inima sa și nițică dragoste? (*Jurnal filozofic*, Editura Humanitas, București, 2008, p. 83)

✦ De ce este greșită atitudinea fratelui mai mare, potrivit filosofului?

5 Model de viață curată

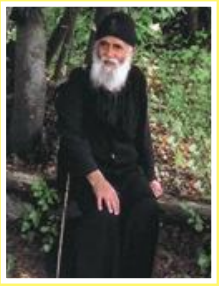

Sfântul Paisie Aghioritul (1924-1994) s-a născut în Farasa Capadociei (Turcia de astăzi).

A intrat de tânăr în monahism, la muntele Athos din Grecia. Prin viața sa curată, prin blândețea și prin dragostea față de oameni și de întreaga creație a lui Dumnezeu, a devenit unul dintre cei mai cunoscuți și mai iubiți monahi de la Sfântul Munte.

A ajutat prin sfaturile pline de înțelepciune, prin rugăciuni și prin dragostea sa, îndemnând mereu oamenii la *noblețe sufletească*. Foarte mulți oameni care l-au cunoscut au depus mărturie despre ajutorul primit și despre minunile săvârșite de sfânt în viața lor.

Hristos procedează cu noblețe. Îți spune: „Acesta e binele”; „Dacă vrea cineva, să vină după Mine”. Nu spune: „Vino la Mine cu sila!” Dumnezeu respectă libertatea omului, pentru că El nu a creat robi, ci fii. (Sfântul Paisie Aghioritul)

6 Lectură

Puterea căinței zilnice

Era odată un credincios care se străduia pe calea împlinirii poruncilor lui Dumnezeu. Însă în fiecare zi constata că a greșit cel puțin o dată, ba chiar de mai multe ori, și că adesea repeta aceleași păcate. Întristat, se ruga înainte de culcare la icoana Mântuitorului din odaia sa, îngenuncheat:

– Miluiește-mă, Doamne, și întărește-mă să nu mai greșesc! Miluiește-mă, Mult-milostive Stăpâne! Ajută-mă, Doamne, cu harul Tău!

Cu toate acestea, în ziua următoare se trezea făcând aceleași greșeli pe care le regretase. Din nou, se retrăgea la rugăciune și se căia sincer, cu încrederea că a doua zi va fi mai bine. Simțea atunci o pace în suflet, ca iertare pentru păcatele recunoscute, care îl ferea de disperare, dându-i putere să încerce să se îndrepte.

Trecând o perioadă mai lungă de timp fără a se observa niciun progres la acest om, îngerul său păzitor se minuna de marea iubire a lui Dumnezeu pentru el, vădită în răbdare și în iertare, prin ușurarea conștiinței lui. Atunci, îngerul și-a amintit de dialogul dintre Mântuitorul și Sfântul Apostol Petru:

„– Doamne, de câte ori va greşi faţă de mine fratele meu şi-i voi ierta lui? Oare până de şapte ori?

– Nu zic ţie până de şapte ori, ci până de şaptezeci de ori câte şapte.” (Matei 18, 21-22)

De asemenea, îngerul s-a gândit la Jertfa de pe Cruce a Domnului Iisus Hristos, prin care a venit iertarea tuturor celor ce vin la pocăință. Bucurându-se, a înțeles că orice om care va încerca să pună în fiecare zi început bun se va mântui, dacă se va feri de deznădejde.

Să cunoaștem deci, milostivirea fără de margini a lui Dumnezeu!

(adaptare după o istorisire din *Pateric*)

- Ce simbolizează expresia *de șaptezeci de ori câte șapte*?
- Pe baza experienței personale, relatează o situație în care ai avut nevoie de efort repetat pentru a îndrepta ceva.

Îți recomandăm

Cercetează-ți în fiecare zi conștiința. Meditează la faptele săvârșite și observă dacă ai respectat principiile morale.

7 **Portofoliu.** Notează pe o foaie A4 o mărturie de viață relatată de o persoană cunoscută ție, despre efortul depus pentru propria devenire. Adaugă fișa la portofoliu.

Lecția 2

Optimismul și stăruința în viața omului

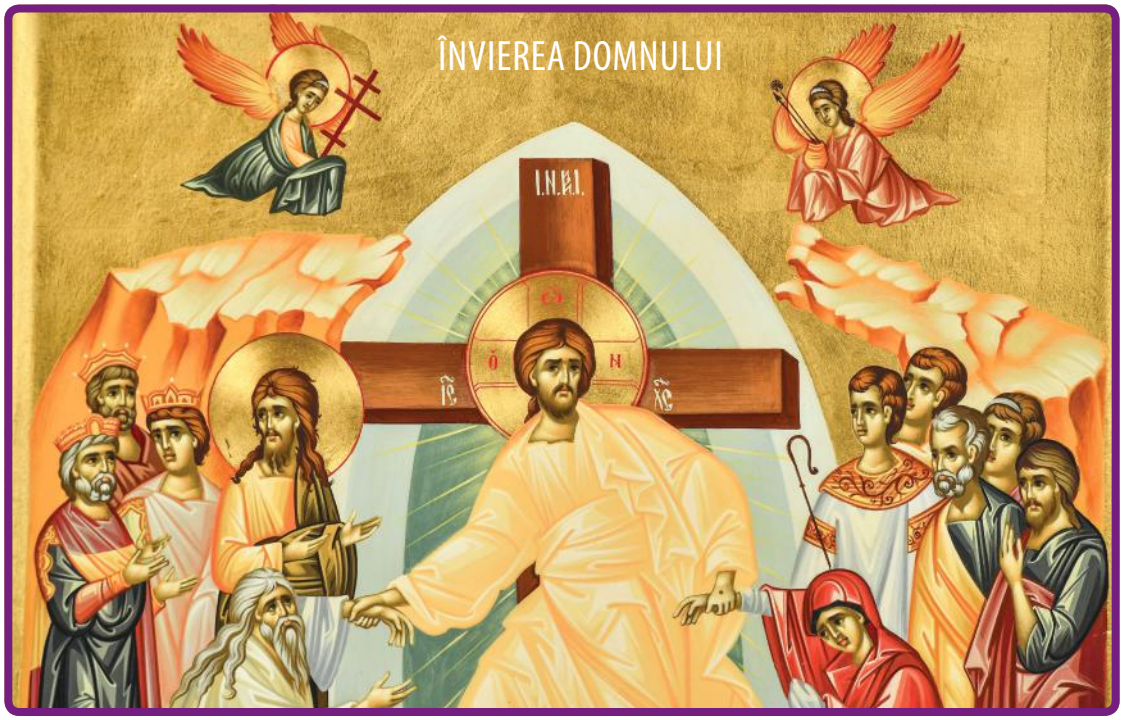

! *Discută despre importanța libertății și despre rolul conștiinței în viața omului.*

Fiind înzestrat de Dumnezeu cu libertate, omul poate alege să își trăiască viața cu încrederea că își va atinge țelurile. Optimismul oferă motivația de a stărui în răbdare, pentru a trece peste orice obstacole, cu ajutorul harului divin: „Dacă Dumnezeu e pentru noi, cine este împotriva noastră?” (Romani 8,31).

Sfânta Scriptură ne oferă numeroase **exemple de optimism și de perseverență**, care au marcat istoria mântuirii. Astfel, după căderea în păcat a primilor oameni, Dumnezeu nu i-a lăsat pe aceștia pradă disperării, ci le-a dat speranța venirii Mântuitorului. Începând cu profețiile despre Mesia și culminând cu **Învierea Domnului**, Dumnezeu i-a oferit omului nădejdea refacerii legăturii cu El, spre dobândirea vieții veșnice: „Dumnezeu este ajutorul meu și nădejdea mea este în Dumnezeu” (Psalmul 61, 7).

Unul dintre exemplele biblice de optimism, răbdare și perseverență este Sfântul și Dreptul Iov.

Acesta nu s-a îndepărtat de Dumnezeu, deși a pierdut în aceeași zi familia, casa, averea și sănătatea. În această stare fiind, prietenii îl defăimau, acuzându-l de păcate ascunse. Iov a răbdat cu nădejde toate aceste încercări, spunând: „Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat!” (Iov 1, 21). Văzând stăruința lui în credință, Dumnezeu l-a vindecat și l-a răsplătit din belșug.

Încercările lui Iov au fost deosebit de grele și de rare. Tinerii pot urma **pilda Sfântului și Dreptului Iov**, pentru a putea depăși feluritele provocări ale vieții cu seninătate și cu încredere în ajutorul divin. Optimismul caracterizează viața omului aflat în drumul spre asemănarea cu Dumnezeu, pentru că el știe că Acesta nu îl va părăsi niciodată. Sfântul Teofan Zăvorâtul afirmă: „Iată că Domnul, care vă rânduiește mântuirea, vă și dă prilejuri să arătați răbdare și să înaintați pe calea mântuirii”.

La **vârsta adolescenței**, dorința de spiritualitate este puternică, fiind o perioadă a căutărilor și a frământărilor, în care influența celor din jur și alegerea modelelor de urmat își pun amprenta asupra devenirii ulterioare. De aceea este importantă alegerea unor prieteni cu principii morale și cu un mod optimist de viață. Practicarea rugăciunii și urmarea modelului sfinților ar trebui să fie o prioritate chiar de la această vârstă, fără a uita că **Modelul suprem** pentru creștini este Hristos: „Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre” (Matei 11, 29).

În vederea atingerii țelurilor personale și a păstrării valorilor fundamentale este nevoie de **credință** și **stăruință**. Spre exemplu, obținerea unor rezultate bune la învățătură și la diverse concursuri presupune un efort susținut și exersarea aptitudinilor proprii. De asemenea, gestionarea stărilor conflictuale și creșterea abilităților de comunicare în familie și în societate constituie un alt factor ce necesită perseverență, răbdare și asertivitate.

Pe lângă susținerea examenelor, atingerea unui nivel optim de cultură reprezintă un alt obiectiv important al adolescenților, care presupune deschiderea spre **învățarea continuă**.

Toate acestea contribuie la devenirea spirituală a tinerilor, sub semnul speranței și al responsabilității.

Informează-te!

● **Sfântul și Dreptul Iov**, urmaș al patriarhului Avraam, este prăznuit în data de 6 mai. El a viețuit în Arabia, cu două milenii înainte de Hristos, și avea 79 de ani când au survenit încercările dramatice din viața sa. Iov era foarte credincios și bogat, fiind apreciat în toată regiunea. Prietenii săi cei mai buni erau: **Elifaz**, **Bildad** și **Țofar**, care au venit să-l vadă, însă nu l-au susținut.

După ce Dumnezeu l-a vindecat de lepră și l-a răsplătit pentru răbdarea sa, a mai trăit 140 de ani, în pace și prosperitate, iertându-și prietenii.

Prin exemplul oferit, Sfântul și Dreptul Iov a profețit suferințele Domnului nostru Iisus Hristos, Care *a luat asupră-Şi durerile noastre şi cu suferinţele noastre S-a împovărat* (Isaia 53, 4).

● Studiile medicale evidențiază rolul important al **optimismului** pentru sănătatea omului, prin:

- ✦ tonusul și randamentul crescute;
- ✦ diminuarea nivelului de stres;
- ✦ îmbunătățirea capacității de a face față situațiilor dificile;
- ✦ scăderea riscului de stări depresive;
- ✦ creșterea imunității.

Sfântul și Dreptul Iov

Dicționar

- *asertivitate* = caracteristică a unei persoane de a-și exprima cu ușurință punctul de vedere și interesele, fără a le nega pe ale celorlalți;
- *a defăima* = a desconsidera, a umili, a calomnia, a vorbi de rău pe cineva;
- *a gestiona* = (aici) a controla, a stăpâni o situație;
- *a rândui* = (aici) a pune la cale, a pregăti.

Fixează și aplică!

Nădejdea venirii lui Mesia, întărită de profeții

Exemplul de răbdare și de stăruință în credință al Sfântului și Dreptului Iov

Optimismul creștin are la bază Învierea Domnului, prin care s-a refăcut legătura dintre om și Dumnezeu, fiind oferită tuturor posibilitatea mântuirii.

Importanța unui mod optimist de viață

Perseverența în devenirea spirituală

1 Precizează valoarea de adevăr a următoarelor enunțuri:

a) Profețiile despre venirea Mântuitorului au menținut speranța celor credincioși. **A / F**

b) *Cartea lui Iov* prezintă un model de răbdare, statornicie în credință și optimism. **A / F**

c) Când au aflat de suferințele lui Iov, prietenii i-au fost alături și l-au încurajat. **A / F**

d) Învățarea pe tot parcursul vieții se întemeiază pe efort continuu și pesimism. **A / F**

e) Văzând încrederea neclintită a lui Iov, Dumnezeu l-a vindecat și l-a răsplătit. **A / F**

f) O comunicare eficientă se bazează pe asertivitate. **A / F**

g) Modelul Domnului Hristos și cel al sfinților reprezintă idealul creștinilor. **A / F**

2 Găsește câte un antonim pentru cuvintele: *nădejde*, *răbdare*, *optimism*, *perseverență*, *valoare*, *defăimare*.

3 Indică cinci calități pe care le consideri necesare în privința progresului spiritual al unui adolescent. Utilizează informațiile din textul lecției.

1ooo 2ooo 3ooo 4ooo 5ooo

4 **Joc de rol**. Pornind de la cele studiate despre Sfântul și Dreptul Iov, realizați un joc de rol, urmând indicațiile:

- alegeți câte patru elevi, pentru a-i reprezenta pe: Iov, Elifaz, Bildad și Țofar;
- improvizați replici posibile între persoanele biblice interpretate, potrivit situației relatate în Sfânta Scriptură;
- prezentați în fața clasei dramatizarea, în mai multe variante de interpretare.

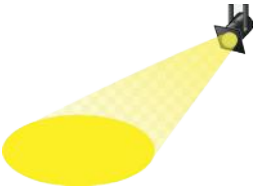

Timp de lucru: 8 minute.

5 Extrage învățăturile din următoarele proverbe și prezintă-le în clasă:

Grecia	*În nefericire omul se salvează prin speranță.*
Albania	*Numai cine stăruie până la sfârșit obține răsplata.*
Anglia	*Cel ce nu se întoarce din drum ajunge departe.*
Rusia	*Cerul nu se atinge dintr-un salt.*
Suedia	*Încetul cu încetul pasărea își face cuib.*
Bulgaria	*Unda repetată a micilor râuri face fluviul.*
România	*Celui ce știe să aștepte, timpul îi deschide porțile.*

6 **Metoda Frisco**. Formați patru echipe, care vor aborda situația dificilă prin care a trecut Dreptul Iov, din patru puncte de vedere diferite, conform indicațiilor din casete. Desemnați un reprezentant al echipei, care să prezinte clasei soluțiile găsite.

- Realizați un clasament care să conțină trei dintre cele mai bune rezolvări ale situației.
- Argumentați de ce ajutorul dat de Dumnezeu în cazul Sfântului și Dreptului Iov s-ar putea încadra la echipa optimiștilor.

Echipa conservatorilor	Echipa exuberanților	Echipa pesimiștilor	Echipa optimiștilor
✦ *prezintă soluții tradiționale.*	✦ *prezintă soluții originale, dar nerealiste.*	✦ *critică orice soluție posibilă.*	✦ *prezintă soluții realiste, realizabile și creative.*

7 **Eseul de cinci minute**. Scrie un eseu despre perseverență sau despre modelele urmate de adolescenți, încadrându-te în timpul dat. Prezintă eseul în fața colegilor.

Explorează și dezbate!

1 Lecturează capitolul 38 din *Cartea lui Iov*, aflată în Vechiul Testament. Extrage răspunsul oferit de Dumnezeu Sfântului și Dreptului Iov, apoi explică utilizarea frecventă a întrebărilor retorice din acest text.

2 **Autoevaluare**. Reflectează la modul în care te-ai comportat până în prezent față de prietenii tăi și față de familie. Alcătuiește o listă cu minimum trei acțiuni săvârșite în mod responsabil și cu alte trei propuneri de îmbunătățire a comportamentului tău viitor.

3 **Dezbatere**. Discută pornind de la citatul dat și găsește argumente pentru a susține mesajul transmis de autorul acestuia.

Optimismul constituie aureola învăţăturii şi a istoriei creştine. Optimist a fost Întemeietorul Creştinismului, Cel mai optimist dintre toţi optimiştii lumii. (Sfântul Nicolae Velimirovici)

4 **Minicercetare**. Discută cu persoane înaintate în vârstă din familia ta, privitor la modul în care stăruința și optimismul le-au influențat viața și le-au ajutat să depășească dificultățile inevitabile.

Notează pe caiet cele mai puternice impresii lăsate în urma împărtășirii experienței acestora.

Menționează la ora de religie cum ți-ar putea fi folositoare aceste informații, în privința:

- realizării tale profesionale;
- relaționării tale cu ceilalți;
- devenirii tale duhovnicești.

5 Model de stăruință

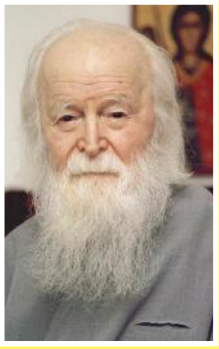

Părintele Arhimandrit Sofian Boghiu (1912-2002) a fost un mare duhovnic, profesor de teologie și pictor bisericesc.

A urmat Academia de Arte Frumoase și Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, fiind deținut politic între anii 1958-1964, ca membru de seamă al grupării cultural-duhovnicești *Rugul aprins*.

A stăruit în credință și în rugăciune pe tot parcursul vieții, îndrumând spiritual foarte mulți oameni, cu tact, blândețe și îndelungă-răbdare. Datorită mulțimii de ucenici, a fost numit *Apostolul Bucureștilor*.

A pictat mai multe biserici și a fost stareț la mănăstirile Antim și Plumbuita.

Rugăciunea să fie făcută cu inima curată, cu stăruinţă şi cu smerenie. (Părintele Arhimandrit Sofian Boghiu)

6 Lectură

Cei patru prieteni

Odată, patru prieteni s-au hotărât să facă un concurs al... tăcerii. Pentru a-și verifica răbdarea și puterea de concentrare, ei au decis să se adune toți patru în aceeași încăpere și să nu vorbească timp de trei ore, până la căderea nopții.

Regulile concursului erau să nu-și adreseze nici cuvinte, nici priviri și să nu-și găsească nicio altă îndeletnicire, pe parcursul întrecerii. Câștigătorul concursului urma să primească un premiu de la ceilalți trei. Dar făcându-se întuneric și plictisindu-se, unul dintre ei nu a mai răbdat și a zis:

– Să aprindă cineva lumina!

Îndată, un altul a comentat:

– Ce faci, ai încălcat regula!

Al treilea, nedumerit, a adăugat:

– Hei, ați pierdut concursul! De ce ați vorbit?

Atunci al patrulea a spus cu satisfacție:

– Asta e, numai eu am tăcut dintre voi!

Însă cum nu trecuseră cele trei ore, niciunul dintre cei patru prieteni nu a câștigat concursul. Din contră, fiecare s-a grăbit, chiar și cel de pe urmă, care se considera superior celorlalți. Gândindu-se la rezultatele concursului, ei și-au dat seama că nu-l luaseră cu adevărat în serios, că se grăbiseră și că trei dintre ei s-au repezit să se bucure de greșeala celui de-al patrulea.

Deși nu au repetat concursul, cei patru prieteni au avut ceva de învățat la final...

(adaptare după o povestire din înțelepciunea populară)

- Care a fost scopul acestui concurs inedit?
- Ce crezi că au învățat cei patru prieteni, după concurs?
- Cât de important este pentru tine să ai răbdare în diferite situații, când ești nevoit să aștepți? Dar să ai perseverență?

Îți recomandăm

Gândește-te la trei lucruri pentru care ești recunoscător. Vei constata că ai multe motive să fii optimist.

7 **Portofoliu.** Alege o personalitate promovată de mass-media pentru perseverența și implicarea dovedite, în sprijinul comunității. Realizează un poster pe o foaie A4, cu titlul *Ce admir la...*, despre personalitatea aleasă.

Lecția 3

Provocări ale lumii contemporane și atitudinea creștinilor

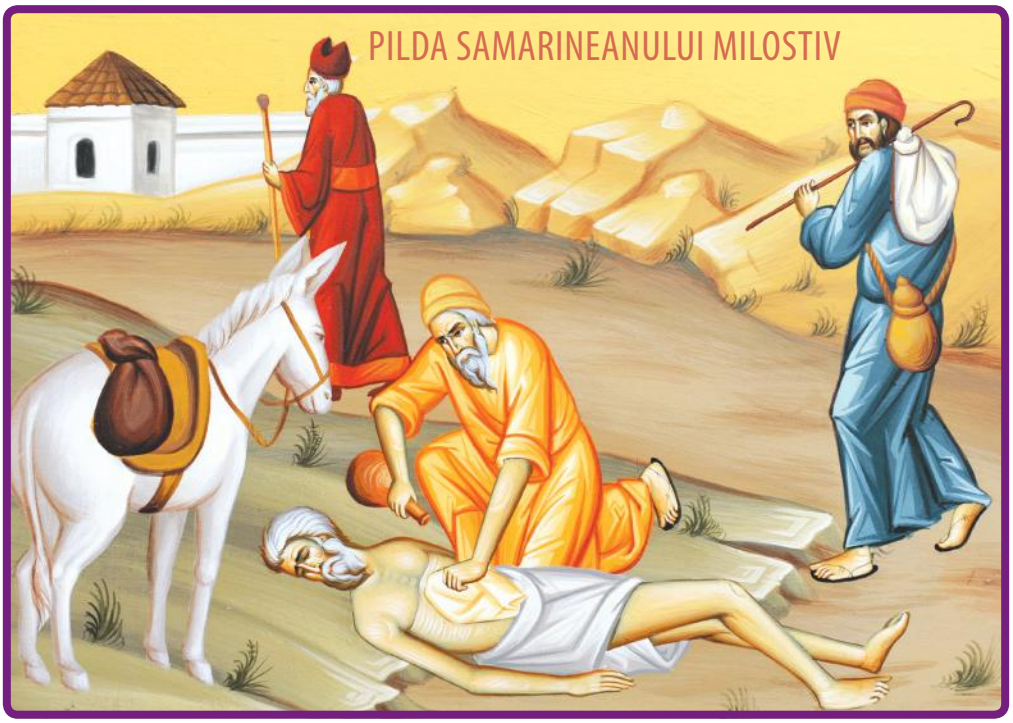

! *Menționează exemple de optimism și de statornicie amintite în Sfânta Scriptură.*

Cel mai important scop al creștinilor este dobândirea asemănării cu Dumnezeu sau mântuirea. Pentru atingerea acestui țel este necesară o viață curățită prin pocăință și prin dobândirea virtuților.

În societatea actuală, **provocările și problemele** cu care se confruntă cei care doresc să se apropie de Dumnezeu sunt din ce în ce mai multe și mai diverse. Lumea de astăzi este marcată de rapiditatea cu care circulă informația, de influența lumii virtuale și a inteligenței artificiale. Mass-media este tot mai prezentă în viața oamenilor, ecranele televizoarelor și ale telefoanelor devenind uneori interfețe care îi înstrăinează pe oameni, fiind totodată consumatoare de timp.

Totodată, **riscul dependențelor** este crescut, fiind nevoie de tărie de caracter, de discernământ și de credință statornică în Dumnezeu pentru a le rezista. Consumul excesiv de bunuri, Internetul, rețelele de socializare și substanțele nocive care dau dependență fac parte dintre provocările societății moderne pe care creștinii le au de înfruntat. În acest sens, Sfântul Apostol Pavel ne povățuiește, spunând: „Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos. Toate îmi sunt îngăduite, dar nu mă voi lăsa biruit de ceva” (I Corinteni 6, 12).

Conflictele de tot felul, violența și bullying-ul sunt semne ale îndepărtării de Dumnezeu și provocări majore, la diminuarea cărora creștinii pot avea un rol esențial, prin atitudinea lor pacificatoare. Aceasta provine din faptul că **învățătura lui Hristos** promovează iubirea, blândețea și pacea: „Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema” (Matei 5, 9).

Adolescenții se pot confrunta cu tentații care, dacă nu sunt evitate, le pot afecta negativ dezvoltarea fizică și spirituală ulterioară. Gestionarea corectă a timpului și a anturajului aduce beneficii, prin dezvoltarea unui caracter puternic și prin stabilirea unor relații de prietenie durabile.

O viață spirituală concentrată pe rugăciune, participarea la Sfânta Liturghie, la spovedanie și la împărtășire consolidează **comportamentele și atitudinile morale**. Astfel adolescentul deprinde virtuți precum: bunacuviință, cumpătarea, blândețea, smerenia, milostenia ș.a.

Mântuitorul Însuși ne vorbește despre un comportament plin de compasiune, în **Pilda samarineanului milostiv** (Luca 10, 25-37).

Fiind întrebat cine este aproapele, Domnul Hristos a răspuns printr-o pildă ce cuprinde esența învățăturii despre mântuirea omenirii.

Un om a fost tâlhărit, el reprezentând umanitatea decăzută moral și înstrăinată de Dumnezeu. Un preot și un levit au trecut nepăsători pe lângă cel căzut, simbolizând neputința Legii Vechi de a-l mântui pe om. Iar samarineanul milostiv, care îl salvează pe cel rănit, Îl întruchipează pe Mântuitorul Hristos, Care i-a dat omenirii posibilitatea vindecării, adică a mântuirii în Biserica Sa.

În același timp, pilda ne arată că aproapele nostru este orice om, indiferent de naționalitate sau de religie, pentru că toți suntem creația lui Dumnezeu.

Informează-te!

- Etimologic, cuvântul ***mass-media*** provine din limba engleză și se referă la totalitatea mijloacelor de comunicare în masă: presă, radio, televiziune, Internet etc. Rolul important al mass-media de a-i informa pe cetățeni, i-a adus denumirea de *a patra putere în stat*.
- Instituția mass-media oficială a Bisericii Ortodoxe Române este *Agenția de știri Basilica*. Aceasta cuprinde: postul de televiziune *Trinitas*, postul de radio omonim, ziarul *Lumina* și site-ul *basilica.ro*. Rolul acestora este acela de a-i informa pe credincioși despre activitățile Bisericii și despre poziția acesteia cu privire la problemele și provocările actuale.

- **Samarinenii** erau un popor desconsiderat de către evrei. Cei care mergeau în pelerinaj sau călătoreau la Ierusalim, venind din nordul Țării Sfinte, preferau să ocolească ținutul Samariei, ca să nu se întineze.

Mântuitorul Hristos a avut o **atitudine binevoitoare** față de samarineni, având în vedere faptul că unul dintre cei zece leproși vindecați era samarinean, precum și convorbirea Sa cu femeia samarineancă din localitatea Sihar.

Lumina
Fizica cuantică și minunile credinței
$E=MC^2$

Pagină din ziarul „Lumina”

Dicționar

- *bullying* = comportament intenționat și repetat, prin care un agresor afectează fizic și/sau verbal o persoană devenită victimă;
- *compasiune* = milă, compătimire;
- *levit* = evreu din seminția lui Levi, care ajuta la slujbele religioase de la Templul din Ierusalim;
- *pacificátor* = care restabilește pacea, liniștea.

Fixează și aplică!

Dependențe

Conflicte

Creștinii depășesc provocările și problemele societății contemporane cu ajutorul credinței statornice în Dumnezeu, implicându-se activ în viața Bisericii.

Blândețe și pace

Compasiune și milostenie

1. Pornind de la textul lecției, precizează:
   a) principalele provocări întâlnite de tineri în societatea contemporană;
   b) sfatul Sfântului Apostol Pavel, în privința riscului dependențelor;
   c) semne din prezent ale îndepărtării omului de Dumnezeu;
   d) cum se pot implica creștinii în prevenirea și rezolvarea conflictelor;
   e) ce se recomandă adolescenților și tinerilor, în vederea progresului spiritual.

2. Lecturează fragmentul din *Pilda samarineanului milostiv*, apoi completează tabelul de mai jos conform modelului dat, cu ajutorul profesorului:

Un om cobora de la Ierusalim la Ierihon, şi a căzut între tâlhari. (...) Din întâmplare un preot cobora pe calea aceea şi, văzându-l, a trecut pe alături. De asemenea şi un levit, ajungând în acel loc şi văzând, a trecut pe alături. Iar un samarinean, mergând pe cale, a venit la el şi, văzându-l, i s-a făcut milă. Şi, apropiindu-se, i-a legat rănile, turnând pe ele untdelemn şi vin, şi, punându-l pe dobitocul său, l-a dus la o casă de oaspeţi şi a purtat grijă de el. Iar a doua zi, scoţând doi dinari, i-a dat gazdei şi i-a zis: Ai grijă de el şi, ce vei mai cheltui, eu, când mă voi întoarce, îţi voi da. (Luca 10, 30-35)

Simboluri	*Semnificație*
omul căzut între tâlhari	*Adam, omul depărtat de Dumnezeu prin păcat*
Ierusalimul	...
Ierihonul	...
tâlharii	...
preotul	...
levitul	...
samarineanul	...
untdelemnul şi vinul	...
casa de oaspeți	...
gazda	...
cei doi dinari	...
întoarcerea samarineanului	...

3 Prilejul rostirii *Pildei samarineanului milostiv* a fost oferit de un învățător de lege, adică un bun cunoscător al Legii Vechiului Testament. El a dorit să știe cum se poate moșteni viața veșnică și care este sensul cuvântului *aproapele* din porunca biblică: *Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta şi din tot sufletul tău şi din toată puterea ta şi din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuţi* (Luca 10, 27). De fapt, el Îl testa pe Mântuitorul, să vadă nivelul cunoașterii Sale teologice, considerându-se mai instruit.

De aceea, după ce Domnul a rostit pilda, a avut loc următorul dialog între ei:

– Care din aceştia trei ţi se pare că a fost aproapele celui căzut între tâlhari?
Iar el a zis:
– Cel care a făcut milă cu el. Şi Iisus i-a zis:
– Mergi şi fă şi tu asemenea. (Luca 10, 36-37)

- Explică semnificația cuvântului *aproapele*, oferită de Mântuitorul.
- Desprinde mesajul moral-religios al pildei. Cum îl poți aplica în viața personală?
- Care crezi că a fost atitudinea învățătorului de lege față de Hristos, după acest dialog?

4 Indică substantive ce denumesc acțiuni și însușiri care pot favoriza dependențele de orice tip, respectiv acțiuni și însușiri care ajută la prevenirea și la stoparea dependenței, completând un organizator grafic după modelul prezentat:

5 Scrie un eseu pe tema *Superficialitate versus Înțelepciune*, având ca moto următorul proverb egiptean:

Inima ta să nu năzuiască la aparenţe.

Explorează și dezbate!

1 **Brainstorming.** Prezentați oral idei spontane legate de obținerea păcii în lume.

- *Ce constatați în privința opiniilor voastre?*
- *Informați-vă despre diverse înțelesuri ale cuvântului „pace”, de-a lungul istoriei.*
- *Care este viziunea creștină despre pace?*

2 Ce ai face dacă... :

- ... un prieten ți-ar propune ceva nociv?
- ... ai vrea să te autodepășești?
- ... ți-ar veni greu să accepți regulile impuse de familie/școală/societate?
- ... ai intra ușor în conflict cu ceilalți?

3 **Lecție de viață.** Tenismena de talie internațională Simona Halep a mărturisit public că Îi mulțumește lui Dumnezeu și părinților pentru succesele obținute. Prin muncă, dăruire și perseverență, dublate de credință, curaj și compasiune, ea a devenit un model pentru tineri. Pe lângă antrenamente și concursuri, ea se implică în campanii umanitare și petrece timp prețios alături de cei dragi.

- Cum v-a inspirat pe voi exemplul Simonei Halep?

4 Realizați pe tablă un **copac al ideilor**, în urma unei dezbateri care să pornească de la unul din cuvintele: COMPASIUNE, PROVOCARE, BULLYING. Notați la baza acestuia cuvântul-cheie, iar pe ramuri – informații care au legătură cu acest cuvânt.

Cuvântul-cheie

5 Model de milostenie

Mitropolitul Iosif Naniescu al Moldovei, cunoscut drept **Sfântul Ierarh Iosif cel Milostiv** (1818-1902), s-a născut în Basarabia, în ținutul Soroca. De mic a învățat smerenia, ascultarea și compasiunea.

A intrat în monahism de tânăr, studiind la Seminarul de la Buzău, apoi la Academia *Sfântul Sava* din București. El se ruga necontenit, postea, promova pacea evanghelică și își folosea cu mare înțelepciune timpul. A ajuns mitropolit al Moldovei în anul 1875.

A urmat exemplul Sfântului Ierarh Nicolae, prin săvârșirea faptelor de milostenie, îndeosebi față de săraci, orfani, văduve și elevi, în deplină smerenie. Zilnic îl așteptau circa 100 de sărmani, ca să fie ajutați și sfătuiți cu blândețe. A fost trecut în rândul sfinților în anul 2017, fiind serbat la data de 26 ianuarie.

Am cumpărat cărţi de când mă ştiu şi am împărţit cărţi de când mă ştiu… cartea este viaţă! (Sfântul Ierarh Iosif cel Milostiv)

6 Lectură

Milostenia sfinților

Viața Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica (1787-1868) a stat sub semnul rugăciunii și al milosteniei. Asemeni Sfântului Ierarh Iosif cel Milostiv, el l-a avut drept exemplu și ocrotitor pe Sfântul Ierarh Nicolae al Mirelor Lichiei, care îl și ajuta la nevoie.

Odată, pe când mănăstirea sa rămăsese fără făină de făcut pâine, Sfântul Calinic s-a rugat îndată Maicii Domnului și Sfântului Nicolae, chemându-i pe ceilalți călugări să rostească împreună „Acatistul Sfântului Ierarh Nicolae”.

Când au terminat rugăciunea, la mănăstire a sosit un car cu boi încărcat cu saci de făină, trimis de niște donatori anonimi, care nu știau nimic de lipsurile mănăstirii. Sfântul a mulțumit pentru milostenia cerească, săvârșită prin intermediul credincioșilor mărinimoși.

Altădată, pe când a fost întâmpinat de o femeie care cerea de pomană, Sfântul Calinic i-a dat cei șase galbeni pe care îi deținea în acel moment. După trei zile, aceeași femeie a venit să-i ceară alți bani. Sfântul și-a chemat ucenicul și i-a spus să dea bani femeii. Acesta fusese martor la ajutorul oferit de sfânt cu trei zile înainte.

– Dar, părinte, i-ai mai dat o dată femeii acesteia! s-a opus el.

– Păi bine, dar tu nu mănânci și azi, dacă ai mâncat ieri? i-a răspuns sfântul. De unde știi tu ce probleme are? Poate a avut vreo datorie. Haide, mergi și fă milostenie!

Femeia a primit din nou ajutor, iar ucenicul nu a mai comentat cu altă ocazie.

Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica îi numea pe săraci și pe neputincioși „frații lui Hristos”.

(prelucrare după *Patericul Românesc*, de Arhimandrit Ioanichie Bălan)

- Ce fapte de milostenie sunt relatate în povestirea de mai sus?
- Citește în *Viețile Sfinților* (format tipărit sau on-line) despre alte minuni săvârșite de sfinți, care arată bunătatea inimii lor.

Îți recomandăm

Reflectează la învățătura despre cine este aproapele fiecăruia dintre noi.

7 **Portofoliu.** Alcătuiește o rugăciune către Sfântul Ierarh Iosif cel Milostiv, ținând seama de aspectele prezentate din viața sa. Notează textul pe o foaie A4.

Recapitulare Capitolul III

! *Discută la clasă, pornind de la următoarea schemă:*

III. Viața creștinului împreună cu semenii

a) - se bazează pe alegerea liberă și conștientă a binelui, pe iubire și pe iertare.

b) - este presărată cu dificultăți și provocări, care pot fi depășite prin credință, răbdare și perseverență.

c) - presupune gestionarea stărilor conflictuale și creșterea abilităților de comunicare, în vederea atingerii comuniunii.

d) - urmează modelul oferit de Mântuitorul, prin viața și prin învățăturile Sale (precum *Pilda samarineanului milostiv*).

Aplicații

1 Explică înțelesul următoarelor noțiuni întâlnite în lecțiile studiate, din perspectiva învățăturii creștine:

libertate — *conștiință* — *dependență* — *compasiune* — *optimism* — *bullying* — *conflict*

2 Extrage patru învățături din acest capitol, pe care le consideri esențiale. Ierarhizează-le în funcție de importanța pe care le-o acorzi, notează-le pe caiet, apoi prezintă-le la clasă.

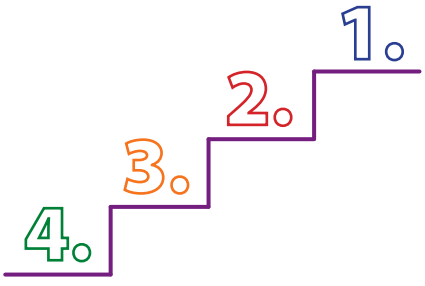

3 **Trei teme, trei echipe.** Alcătuiți trei echipe, fiecare primind una dintre cele trei teme de mai jos. Notați-vă idei structurate potrivit planului dat pentru fiecare temă, pe câte o foaie A4 sau pe o foaie de Flipchart. Desemnați câte un purtător de cuvânt și prezentați cele notate pe foaie. Apoi discutați cu întreaga clasă și completați informațiile lipsă sau corectați-le pe cele eronate, cu ajutorul profesorului. Timp de lucru: 10 minute.

a) **Pilda întoarcerii fiului risipitor**	b) **Exemplul Sfântului și Dreptului Iov**	c) **Pilda samarineanului milostiv**
✦ rezumat ✦ simboluri ✦ semnificații	✦ relatare ✦ urmări ✦ învățături	✦ rezumat ✦ simboluri ✦ semnificații

4 Care dintre modelele prezentate în textele scripturistice reamintite la exercițiul 3 te-a impresionat cel mai mult? De ce?

5 Reflectează la îndemnul Sfântului Apostol Pavel: *Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos* (I Corinteni 6, 12), apoi alcătuiește o listă cu trei secțiuni, potrivit modelului dat.

- Scrie la fiecare secțiune cât mai multe idei care te reprezintă, timp de 6 minute.
- Analizează ce opțiuni notate la secțiunea *Ce mă atrage* îți sunt îngăduite și care îți pot dăuna.
- Prezintă, după caz, soluții pentru îndepărtarea de orice este nociv.

I. Ce îmi este îngăduit:
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...

II. Ce mă atrage:
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...

III. Ce îmi poate dăuna:
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...

Evaluare Capitolul III

Proiect educațional

– Voluntar în cadrul comunității locale –

Realizați un proiect educațional de voluntariat, urmând pașii:

1. Alegeți o **temă** pentru proiect, care să se încadreze într-o acțiune de binefacere la nivelul comunității locale, la care să fiți voluntari.
2. Stabiliți un **comitet de organizare** al proiectului, care să noteze și centralizeze **datele hotărâte de comun acord** (*titlu*, *grup-țintă*, *resurse materiale și de timp necesare*, *parteneri și invitați în proiect*, *modalități concrete de desfășurare*, *durata implementării proiectului*).
3. Decideți **locul** și **data** de desfășurare a acțiunii de binefacere, solicitând ulterior aprobările necesare (*de la direcțiunea școlii*, *de la părinți* etc.).
4. Cereți ajutorul profesorilor școlii, părinților ș.a., cu privire la optimizarea punerii în practică a proiectului.
5. Popularizați acțiunea, în modul dorit (*afiș*, *pliante*, *flyere*, *pe site-ul școlii*, *pe pagina de socializare a școlii* etc.).
6. Realizați acțiunea de binefacere, potrivit planului stabilit.
7. Evaluați rezultatele proiectului, atât asupra grupului-țintă ales, cât și impactul produs asupra beneficiarilor și participanților invitați.
8. Diseminați rezultatele acțiunii, în modalitatea dorită (*prezentare PowerPoint*, *articol pe site-ul/revista școlii*, *expoziție de fotografii din timpul derulării proiectului* ș.a.).

Sugestii:

- *Puteți aplica în prealabil un chestionar la clasă, în vederea alegerii temei proiectului.*
- *De asemenea, puteți aplica un chestionar la finalul proiectului, pentru a urmări impactul produs la nivelul clasei/școlii/comunității locale implicate.*
- *Nu uitați de importanța acordării ajutorului benevol, necondiționat, celor care au reală nevoie!*

CRITERII DE EVALUARE

- detectarea unei nevoi reale a grupului-țintă;
- modul de colaborare al tuturor elevilor implicați în proiect;
- eficacitatea comitetului de organizare a proiectului;
- gradul de popularizare a proiectului;
- finalizarea proiectului, potrivit deciziilor luate în grup;
- impactul obținut prin acțiunea de binefacere.

Succes!

Capitolul IV

Viața comunității și sărbătorile creștine

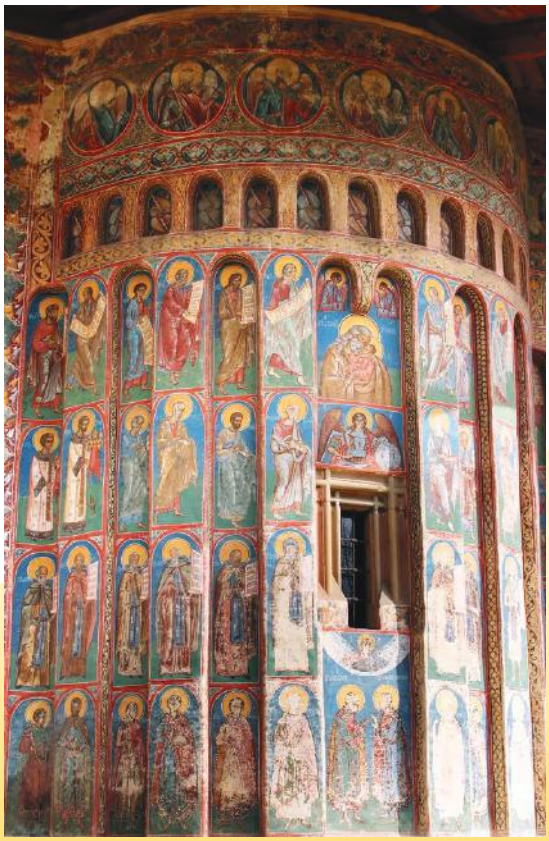

Frescă de la mănăstirea Voroneț

Cel ce Te-ai înălţat pe Cruce de bunăvoie, poporului Tău celui nou numit cu numele Tău, îndurările Tale dăruieşte-i, Hristoase Dumnezeule.
(cântare în cinstea Sfintei Cruci)

- ✦ Rolul muzicii în viața omului
- ✦ Literatura religioasă și viața creștină
- ✦ Arta religioasă și viața creștină
- ✧ Recapitulare
- ✧ Evaluare

Lecția 1

Rolul muzicii în viața omului

Maica Domnului, slava îngerilor – frescă

! *Indică principalele provocări ale adolescenților în societatea actuală, potrivit opiniei tale.*

Muzica a însoțit viața omului din vremuri îndepărtate, ajutându-l să-și exprime vocal sau instrumental: bucuria, tristețea, entuziasmul, iubirea, dorul sau alte emoții și sentimente. De asemenea, de la începutul istoriei omenirii muzica a devenit una dintre căile de exprimare a trăirilor religioase profunde, duhovnicești.

Atât **muzica laică**, precum și cea **religioasă**, reprezintă „o putere spirituală în stare să lege toți oamenii între ei”, pornind de la inimă și adresându-se inimilor, după cum afirmă compozitorul George Enescu. Muzica este rezultatul inspirației artistice și poate transmite valori, atitudini, sentimente. Studiile recente despre efectele muzicii asupra psihicului uman arată că aceasta poate dezvolta atenția, concentrarea, sensibilitatea, empatia, memoria, gândirea, imaginația etc.

În plus, muzica religioasă are capacitatea de a îndemna la pocăință și de a înălța sufletele spre Dumnezeu. Există diverse tipuri de muzică religioasă, între care: colindele, pricesnele, cântările corale și instrumentale pe teme religioase.

Pe lângă aceste tipuri de muzică, se disting cântările liturgice, în cadrul slujbelor bisericești. **Cântarea liturgică** este cu precădere o formă de doxologie adusă Sfintei Treimi, după modelul îngerilor, care cântă neîncetat înaintea Creatorului, slăvindu-L și adorându-L.

Încă din perioada Vechiului Testament s-au alcătuit psalmi, rugăciuni și cântări închinate Domnului. Regele David îndemna: „Cântaţi Dumnezeului nostru, cântaţi; cântaţi Împăratului nostru, cântaţi” (Psalmul 46, 6).

În Noul Testament, Sfântul Apostol Pavel întărește același îndemn: „Cântaţi în inimile voastre lui Dumnezeu, mulţumindu-I, în psalmi, în laude şi în cântări duhovniceşti” (Coloseni 3, 16).

În istoria Bisericii creștine, s-au remarcat numeroși **sfinți melozi**, care au alcătuit cântări religioase spre exprimarea evlaviei, pentru slujbele bisericești sau pentru evidențierea învățăturii de credință împotriva ereziilor. Dintre aceștia, Sfântul Efrem Sirul a trăit în secolul al IV-lea, compunând imnuri dedicate Nașterii, Răstignirii și Învierii Domnului, Fecioarei Maria și despre dreapta credință.

O formă veche a imnurilor liturgice este reprezentată de **tropare**, cântări care prezintă rezumatul vieții unui sfânt sau al unui eveniment important din istoria mântuirii.

Primele **condace**, cântări de laudă în cinstea sfinților sau la marile sărbători, au fost compuse de Sfântul Roman Melodul (secolele V-VI). Dintre ele, cel mai renumit este condacul Nașterii Domnului, „Fecioara astăzi”. În total, Sfântul Roman a alcătuit peste o mie de condace, închinate tuturor sărbătorilor și sfinților din calendar.

Sfântul Andrei Criteanul (secolele VII-VIII) a fost primul compozitor de **canoane**, adică imnuri formate din nouă ode sau cântări. Cel mai cunoscut este „Canonul cel Mare”, care se interpretează în Postul Sfintelor Paști, fiind o formă de pregătire prin pocăință pentru Învierea Domnului.

Sfinții Părinți ai Bisericii ne învață să-I cântăm Domnului cu smerenie, astfel primindu-se darul Duhului Sfânt.

Informează-te!

- **Sistemul notelor muzicale** se datorează unui călugăr italian din secolele X-XI d.Hr., Guido d`Arezzo. De aceea, interpretarea denumirii notelor muzicale este legată de limba latină, astfel:

Do – *Dominus* = Dumnezeu
Re – *rerum* = materie
Mi – *miraculum* = miracol
Fa – *familias planetarium* = sistemul solar
Sol – *solis* = soare
La – *lactea via* = Calea Lactee
Si – *siderae* = stele

- Din **Canonul cel Mare** al Sfântului Andrei Criteanul (sărbătorit în data de 4 iulie):

Iubitorule de oameni, Cel ce voieşti ca toţi să se mântuiască, Tu mă cheamă şi mă primeşte ca un Bun, pe mine cel ce mă pocăiesc.

Ascultă suspinurile sufletului meu şi primeşte picăturile ochilor mei, Doamne, şi mă mântuieşte.

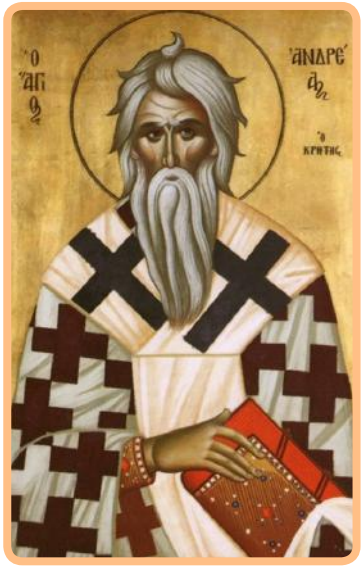

Sfântul Andrei Criteanul

Dicționar

- *doxologie* = (aici) slăvirea lui Dumnezeu;
- *laic* = (aici) lipsit de conținut religios;
- *melod* = compozitor de cântece religioase din primele secole creștine;
- *priceasnă* = cântec din folclorul religios românesc, interpretat la biserică sau preluat de artiști consacrați.

Fixează și aplică!

Exprimarea emoțiilor și a sentimentelor

Dezvoltarea atenției, sensibilității, imaginației, memoriei, gândirii

Muzica laică și cea religioasă pot transmite valori, atitudini și sentimente, iar cântarea liturgică reprezintă o formă de preaslăvire a Sfintei Treimi, după modelul Sfinților Îngeri.

Înălțarea sufletului spre Dumnezeu

Prilej de exprimare a evlaviei și de transmitere a învățăturii de credință

1 Menționează cinci efecte benefice ale muzicii asupra omului.

Muzică

...

...

...

...

...

2 Completează tabelul dat.

Nr. crt.	*Sfinți melozi*	*Cântări liturgice alcătuite*
1.	...	...
2.	...	...
3.	...	...

3 Realizează comparația între muzica laică, muzica religioasă și cântarea liturgică, pe baza următorului set de criterii date, precizând atât asemănările, cât și deosebirile.

a) scopul muzicii

b) sentimente exprimate

c) contexte de audiție

d) modalități de exprimare

e) autori

4 **Oul de cuc**. Găsește intrusul strecurat în fiecare grup dintre cele prezentate:

- condac
- tropar
- colind

- doxologie
- înfrățire
- slăvire

- ✓ Muzica religioasă – eroică
- ✓ Muzica religioasă – înălțătoare
- ✓ Muzica religioasă – profundă

- ➢ „Fecioara astăzi”
- ➢ „Astăzi S-a născut Hristos”
- ➢ „Canonul cel Mare”

- colind
- priceasnă
- psalm

- ○ găsirea refugiului în muzică
- ○ exprimarea trăirilor prin muzică
- ○ transmiterea de valori prin muzică

5 **Cvintetul**. Alcătuiește un cvintet despre cântare (cuvântul-cheie), după exemplul oferit, care să conțină: două adjective cu privire la cuvântul-cheie; trei verbe la modul gerunziu, referitoare la *cântare*; o propoziție din patru cuvinte, care să descrie atitudinea ta sau sentimentele despre subiect; un substantiv esențial pentru subiect.

Înger	Cântare
bun, păzitor	... ...
invocând, cinstind, primind	... ...
Mă rog îngerului păzitor.	... ...
ajutor	...

6 Imaginează-ți că:

a) Ești invitat la un concert de muzică simfonică, alături de familie.

b) Faci repetiții suplimentare în corul școlii, pentru un concurs.

c) Ai câștigat două bilete la un spectacol de muzică pop.

d) Ești întrerupt de o solicitare, când asculți pe telefon melodiile preferate.

e) Participi la o slujbă religioasă, împreună cu prietenii.

▶ Cum ai reacționa în fiecare caz?

▶ Relatează situații din viața ta în care ți-a făcut plăcere și te-a ajutat să asculți muzică.

7 Caută trei argumente care să susțină ideea că muzica religioasă și cântarea liturgică reprezintă forme de rugăciune.

Explorează și dezbate!

1 Elaborează o listă cu șapte dintre melodiile tale preferate și cu autorii/interpreții acestora. Pe baza ei, discută la clasă despre genurile muzicale îndrăgite și despre importanța muzicii în viața ta.

2 Reflectează și desprinde o învățătură din îndemnul preotului la Sfânta Liturghie:

Și ne dă nouă, cu o gură și cu o inimă, a slăvi și a cânta preacinstitul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

3 **Mărturie de viață**. Preotul și protopsaltul* grec Nikodimos Kabarnos este renumit pentru cântările sale de muzică bizantină. El a învățat cântările liturgice de mic, încurajat de mama sa, cu ajutorul unor profesori dedicați. Dragostea de muzica religioasă și perioada petrecută la Muntele Athos în reculegere și rugăciune l-au condus spre călugărie, ceea ce nu l-a oprit de la răspândirea cuvântului lui Dumnezeu prin muzică.

În prezent, părintele Nikodimos susține numeroase concerte în lume, îmbunătățindu-și permanent modul interpretării. Prin cântec, el a descoperit bucuria întâlnirii cu Hristos.

**protopsalt* = cel mai mare dintre psalți/fruntașul psaltților (cântăreților) unei biserici

4 Analizează posibilitatea organizării și desfășurării unui concert caritabil la nivelul școlii/localității tale, cu strângere de fonduri pentru persoane aflate în dificultate.

Discută despre modul în care te-ai putea implica în calitate de voluntar la acest proiect de concert.

Sugestii de întrebări, în cadrul dezbaterii:

- *Care ar putea fi repertoriul abordat?*
- *Cine va interpreta melodiile?*
- *În ce locație s-ar putea desfășura?*
- *Cui oferim fondurile donate?*

Nu uita: După discuție, poți trece și la fapte!

5 Model de smerenie

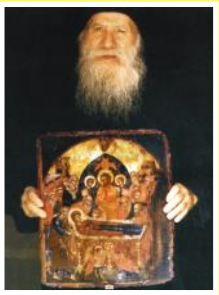

Sfântul Porfirie Kavsokalivitul (1906-1991) a fost un călugăr grec, care a viețuit la Muntele Athos; apoi, ca preot călugăr, a slujit peste 30 de ani la biserica Policlinicii din Atena.

El a primit de la Dumnezeu mari daruri duhovnicești, pe care le ascundea prin virtutea smereniei. A ajutat prin sfaturi și prin rugăciune numeroase persoane, fiind plin de bunătate și empatie. Era iubitor de muzică religioasă, în special bizantină. Îi îndemna pe creștini să asculte muzică religioasă, spunând că le alungă stările de tristețe și le aduce pace și armonie în suflet.

Este mare făcător de minuni, sărbătorit în data de 2 decembrie.

Orice lucru am face, să-l facem pentru că vrem, în deplină libertate, cu deplin simţ al răspunderii şi cu bucurie. (Sfântul Porfirie Kavsokalivitul)

6 Lectură

Sfântul Roman Melodul

Patronul cântăreților bisericești, Sfântul Roman s-a născut în Emesa din Siria, în anul 485. A fost evlavios de mic, rugându-se cu precădere Maicii Domnului. Ulterior, s-a călugărit și a viețuit în orașul Verit (actualul Beirut). Potrivit tradiției, se spune că în timpul cântărilor bisericești de la sfintele slujbe, tânărul Roman nu se remarca prin voce, cât prin rugăciunea fierbinte pe care o înălța, izvorâtă din dragostea de Dumnezeu. De altfel, sfântul nu a beneficiat de educație muzicală și teologică, în mod sistematic.

În timpul împăratului Anastasie I (491-518), Roman a venit la Constantinopol și a continuat viețuirea monahală, în post și rugăciune. Participa frecvent la slujbele bisericești, în special în biserici închinate Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, cum era și biserica Vlaherne. De multe ori, rămânea în biserică la privegherile de noapte, intensificând rugăciunea. În curând, a devenit apreciat de patriarhul Eftimie, ceea ce a stârnit invidia unor apropiați, care au încercat să-l umilească și să arate tuturor că Roman nu este priceput pentru slujirea religioasă.

În Ajunul Crăciunului, Sfântul Roman s-a rugat cu lacrimi la icoana Maicii Domnului, să-l ajute. Când a adormit, Preasfânta Fecioară i s-a arătat în vis și i-a dat o hârtie mică, zicându-i să o mănânce. Trezindu-se, Roman a simțit deodată că înțelege mult mai bine Sfintele Scripturi și s-a umplut de bucurie și de mângâiere duhovnicească. A doua zi, la slujba de Crăciun, el a cântat cu o voce clară și melodioasă condacul Nașterii Domnului, pe care l-a compus pe loc, uluindu-i pe toți, inclusiv pe patriarh. Cu toții și-au dat seama că s-a întâmplat o minune. Roman a fost hirotonit diacon, iar apoi a alcătuit sute de imnuri liturgice inspirate.

Este sărbătorit la 1 octombrie, în aceeași zi cu Acoperământul Maicii Domnului.

(adaptare după *Viețile Sfinților pe luna octombrie*)

✦ Caută pe Internet textul condacului Nașterii Domnului alcătuit de Sfântul Roman Melodul și transcrie-l în caiet. Discută împreună cu profesorul de religie despre conținutul acestuia.

Îți recomandăm

Participă la Sfânta Liturghie, cântând alături de ceilalți credincioși.

7 **Portofoliu.** Realizează un glosar cu zece termeni specifici domeniului muzical, pe o foaie A4. Adaugă fișa la portofoliu.

Lecția 2

Literatura religioasă și viața creștină

! *Prezintă câte trei efecte pozitive ale muzicii laice, ale muzicii religioase și ale cântării liturgice.*

Domnul Iisus Hristos este Semănătorul cuvintelor vieții veșnice. El „a scris” și continuă „să scrie” în inimile celor ce Îi ascultă învățăturile. Conaționalii Săi „erau uimiţi de învăţătura Lui, căci cuvântul Lui era cu putere” (Luca 4, 32).

Sfinții Apostoli au urmat modelul Mântuitorului, însă au păstrat și în scris o parte din cuvintele Sale. „Acestea am scris vouă, care credeţi în numele Fiului lui Dumnezeu, ca să ştiţi că aveţi viaţă veşnică” (I Ioan 5, 13), mărturisește Sfântul Apostol Ioan, autor al uneia din cele patru Evanghelii, a trei Epistole din Noul Testament și al Apocalipsei.

Mai târziu, alți sfinți și scriitori bisericești au îmbinat cuvântarea cu textul religios scris, care să poată fi transmis unor comunități diferite, păstrându-se de asemenea pentru generațiile viitoare.

De la începuturi, **literatura religioasă creștină** a avut multiple funcții, pe lângă cea artistică. Ea a cuprins opere variate: texte de prezentare și întărire a învățăturii de credință; texte formulate ca răspuns la ereziile vremii; texte moralizatoare; texte poetico-liturgice; texte cu apoftegme; tratate teologice; texte pedagogico-religioase; predici; comentarii biblice; epistole ș.a. Toate aceste opere au ca specific faptul că autorii lor au fost inspirați de harul divin, în sprijinul Bisericii.

Dintre sfinții care au lăsat o operă teologică valoroasă, se remarcă **Sfinții Trei Ierarhi** (secolul al IV-lea): Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul și Sfântul Ioan Gură de Aur. Ei au lăsat moștenire scrieri variate, de mare folos duhovnicesc, până în prezent.

Spre exemplu, Sfântul Vasile îndeamnă către aprecierea valorilor morale: „Om desăvârşit este acela care iubeşte adevărul şi dreptatea, care Îl iubeşte pe Dumnezeu”. De asemenea, Sfântul Grigorie învaţă: „Prietenia nu subordonează, ci egalează. Ea înseamnă ridicarea unuia prin celălalt la Dumnezeu”.

La praznicul Învierii Domnului, se citeşte şi astăzi cuvântul Sfântului Ioan Gură de Aur: „De este cineva binecredincios şi iubitor de Dumnezeu, să se bucure de acest praznic frumos şi luminat. De este cineva slugă înţeleaptă, să intre, bucurându-se, întru bucuria Domnului său (...)”.

Sfântul Ioan Casian din Dobrogea (360-435) a alcătuit opera literară „Convorbiri cu Părinţii”. Ea cuprinde sfaturi şi învăţături de la marii pustnici din Egipt: „Precum şarpele, scos din ascunziş la lumină, se sileşte să fugă şi să se ascundă, tot astfel şi gândurile cele rele, date pe faţă prin mărturisire, se grăbesc să fugă de la om”.

În secolul al XVI-lea, **domnitorul Neagoe Basarab** al Ţării Româneşti a compus lucrarea „Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său, Teodosie”, cu sfaturi de guvernare, principii morale, precum şi îndemnuri duhovniceşti.

Din **secolul al XIX-lea**, se dezvoltă la nivel internaţional literatura religioasă cu **autori laici**, care acordă o importanţă tot mai mare valorii estetice a textului scris. În România, unor autori de texte religioase în proză sau în versuri, precum: Mihai Eminescu, Octavian Goga, George Coşbuc, Ioan Slavici, li se adaugă în **secolul XX** autori ca: Gala Galaction, Vasile Voiculescu, Nichifor Crainic, Nicolae Steinhardt, Daniel Turcea.

După 1990, literatura religioasă a luat un nou avânt, în contextul căderii regimului comunist din România.

Informează-te!

- Este demnă de menţionat prietenia dintre **Sfântul Ioan Casian** şi **Sfântul Ioan Gură de Aur**. După ce a fost în Egipt, Sfântul Ioan Casian s-a îndreptat şi spre Constantinopol, unde a devenit ucenic al Sfântului Ioan Gură de Aur (Hrisostom), care l-a hirotonit diacon.

Când Sfântul Ioan Gură de Aur a fost exilat pe nedrept, Sfântul Casian a mers la Roma, să ceară ajutor pentru cel pe care-l admira şi de la care culesese învăţături de credinţă.

- Scriitorul şi medicul **Vasile Voiculescu** (1884-1963) a făcut parte din cercul literar-religios *Rugul aprins* şi a practicat *Rugăciunea inimii*. Poeziile sale au abordat frecvent teme religioase, precum: Naşterea Domnului, Patimile lui Iisus, iubirea creştină, rugăciunea, îngerii.

Te iubesc, o Doamne, mai presus de toate
Pentru-aşa iubire-i prea puţin o viaţă:
Tu o ştii, de-aceea-n mila Ta măreaţă,
Celui ce Te-adoră dai Eternitate.

(*Vas de alabastru*, fragment, de Vasile Voiculescu)

Sfântul Ioan Casian din Dobrogea

Dicţionar

- *apoftegmă* = maximă, vorbă înţeleaptă a unei personalităţi;
- *conaţional* = compatriot;
- *estetică* = (aici) realizare artistică a unei opere literare;
- *tratat* = (aici) lucrare de specialitate care prezintă problemele de bază ale unei discipline.

Fixează și aplică!

Sfinții Trei Ierarhi

Sfântul Ioan Casian

Literatura religioasă a fost alcătuită cu scopul întăririi credinței, a luptei cu ereziile vremii, a exprimării poetice a evlaviei creștine, spre însușirea valorilor morale și înțelegerea aprofundată a Sfintei Scripturi.

Sfântul Neagoe Basarab

Autori laici

1. Enumeră șapte autori de literatură religioasă, la nivel național și universal.

2. Indică cinci tipuri de texte religioase și discută despre importanța lecturării lor în prezent. Te poți ajuta și de următoarele proverbe:

O carte aleasă e un bun prieten.

O carte bună e ca o conversație cu un om deștept.

O carte este un dar, pe care îl poți deschide iar și iar.

3. Extrage îndemnurile morale din textele citate în cuprinsul lecției, completând tabelul de mai jos potrivit modelului dat.

Autori texte religioase	*Îndemnuri morale extrase*
Sfântul Vasile cel Mare	✦ *iubirea lui Dumnezeu, a adevărului, a dreptății, pentru a fi pe calea mântuirii (a desăvârșirii)*
...	...
...	...
...	...

4. Găsește sinonime pentru cuvintele: *apoftegmă*, *operă*, *praznic*, *conațional*, *desăvârșit*, *predică*. Notează-le pe caiet.

5. Alcătuiește trei enunțuri în care să utilizezi cuvântul *tratat*, pe rând, ca substantiv, ca adjectiv și ca verb. Încercuiește enunțul care cuprinde acest cuvânt cu sensul utilizat în lecție.

6 Selectează răspunsul corect dintre cele două date:

a) Sfântul Ioan este apostol și ... . *evanghelist/proroc*

b) Literatura religioasă îndeamnă spre aprecierea ... . *autorilor/valorilor morale*

c) Sfântul Ioan Casian a fost contemporan cu Sfântul ... . *Ioan Hrisostom/Neagoe Basarab*

d) Scrierile Sfinților Trei Ierarhi au adus folos duhovnicesc ... . *în secolul al IV-lea/până astăzi*

e) Autorii laici de literatură religioasă au acordat prioritate valorii ... . *moralizatoare/estetice*

f) Perioada post-comunistă a condus, în privința literaturii religioase, la ... . *diminuare/înflorire*

7 **Cubul**. Împărțiți-vă în șase echipe. Fiecare primește una dintre sarcinile de lucru prezentate în casetele de mai jos, în legătură cu textul citat. Apoi echipele prezintă clasei rezultatul consultărilor. Timp de lucru: 7 minute.

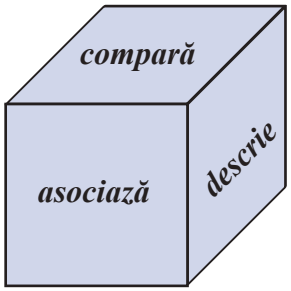

În Sfânta Evanghelie, Domnul ne arată prin pilda semănătorului că sămânța se aruncă în toate părțile: și lângă cale, și în spini, și pe locuri pietroase, ca și pe pământul cel bun. Că din toate semincioarele tot va răsări ceva la urmă. (...)

Din ceea ce mi-a dat Bunul Dumnezeu și din cele ce am adunat din cărțile Sfinților Părinți, eu mă străduiesc să alcătuiesc cărticele mici sau foi, pe care să le am la îndemână pentru folosul meu și al celor care poate sunt lipsiți de cărți, iar dacă le au, poate nu au vremea să le citească în întregime. De aceea, eu le scriu mai pe scurt, pentru ușurință. Aceste foi și caiete sunt ca niște sâmburași duhovnicești pentru cei cu sufletul nevoiaș ca și mine. (...)

Mi-ar fi cu neputință să alcătuiesc stihuri, până nu simt adânc în inima mea ceea ce scriu. Cuvintele stihurilor izbucnesc din inimă ca niște scântei dintr-o cremene; dar asta se întâmplă numai atunci când cremenea inimii este lovită de amnarul durerii sau al bucuriei, al mustrării pentru păcate sau al recunoștinței față de milostivul Dumnezeu. Ceea ce nu simt, eu nu pot cânta în versuri, adică nu pot împleti cuvinte în stihuri, care să miște inima altora.

(Sfântul Ioan Iacob Hozevitul, fragment din lucrarea *Hrană duhovnicească*)

a) **Descrie:** *ce reiese despre autorul textului*

b) **Compară:** *cele două tipuri de scrieri prezentate*

c) **Asociază:** *creația literară cu scânteile inimii*

d) **Analizează:** *scopul alcătuirii scrierilor amintite*

e) **Aplică:** *prin enumerarea cărților care te-au inspirat*

f) **Argumentează:** *ce scrieri pot atinge inimile cititorilor*

8 Alcătuiește o compunere de 10-15 rânduri, care să conțină cuvintele: *credință*, *lumină*, *sfânt*, *evlavie*, *icoană* și *rugăciune*. Dă-i un titlul potrivit.

Explorează și dezbate!

1 Indică titluri de lecturi personale din anul școlar curent sau de lecturi recomandate la limba și literatura română, care au legătură cu valorile moral-religioase.

- Care dintre ele te-a impresionat cel mai mult? Argumentează alegerea făcută.

2 Caută pe Internet *Imnul Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu*, alcătuit de monahul poet Daniil Sandu Tudor.

- Extrage fragmentul preferat din acest acatist și citește-l la clasă.

3 **Concurs de eseu**. Organizați la nivelul clasei sau al școlii un concurs de eseuri, pornind de la versurile religioase date. Stabiliți împreună juriul și criteriile acordării premiilor.

Slavă Ție, Doamne, pentru-această noapte.
A lăsat un înger porțile deschise,
Cântec fără sunet se-auzea-n sobor,
Unduiau azurul aripi fără zbor,
În abisul nopții năzărit în vise
A lăsat un înger porțile deschise.
(Nichifor Crainic, fragment din opera *Rugăciune pentru pace*)

4 Lecturează textul următor:

Nu încerca niciodată să iasă în evidență printre cei de vârsta lui. Poate chiar din acest motiv nu se temea niciodată de nimic și, peste puțin timp, băieții au priceput că el nu se mândrea cu temeritatea sa, ci privea așa de parcă nici nu ar fi înțeles că este viteaz și curajos.

Nu era ranchiunos. Se întâmpla ca, la o oră după ce era jignit, să răspundă celui care îl jignise sau să înceapă singur vorba cu inima sinceră și senină de parcă nu se întâmplase nimic între ei. (F. M. Dostoievski, fragment din romanul *Frații Karamazov*)

- *Ce calități dovedește personajul din romanul citat?*
- *Discută despre situații asemănătoare petrecute în clasa/școala ta și despre căi de soluționare a conflictelor.*

5 Model de blândețe

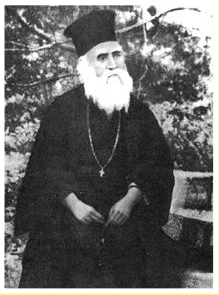

Sfântul Ierarh Nectarie al Eghinei din Grecia (1846-1920) a fost profesor de religie, episcop și director de școală teologică.

Deși s-a dovedit plin de blândețe și bunătate cu toți, a fost adesea acuzat pe nedrept, îndurând situațiile cu îndelungă-răbdare.

Între anii 1904-1907 a întemeiat mănăstirea Sfânta Treime din Eghina, unde s-a retras la bătrânețe, fiind iubitor al rugăciunii și al liniștii. S-a dovedit făcător de minuni din timpul vieții.

A compus numeroase opere pe teme istorico-religioase, poetico-religioase și de morală creștină. A rămas celebru imnul *Fecioară curată*, dedicat Maicii Domnului.

Este sărbătorit în data de 9 noiembrie.

Blândețea caracterului se revarsă ca o frumusețe. (Sfântul Ierarh Nectarie al Eghinei)

6 Lectură

Trei întrebări, trei răspunsuri

Era odată un împărat care căuta răspuns la următoarele trei întrebări:

- *Care este cel mai bun timp pentru a face fiecare lucru?*
- *Cine sunt cei mai importanți oameni din jurul tău?*
- *Care este cel mai important lucru de făcut, în orice moment?*

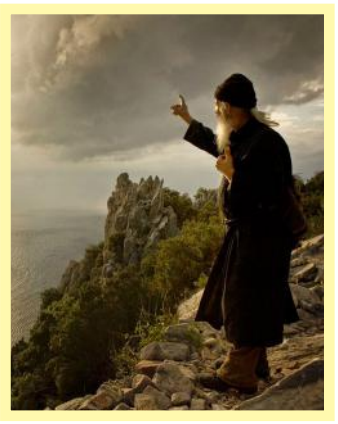

Întrucât înțelepții săi nu au găsit niciun răspuns mulțumitor, împăratul, deghizat în om simplu, a pornit spre un munte unde locuia un pustnic renumit, hotărând să-l întrebe pe el. L-a găsit pe acesta săpând. După ce i-a adresat întrebările, a observat cu mirare că pustnicul a continuat să sape, fără a spune nimic.

– Probabil ești obosit și ți-e greu. Hai să te ajut, i-a zis împăratul, binevoitor. Fără un cuvânt, pustnicul i-a înmânat lopata și l-a lăsat să sape în locul lui.

Spre seară, împăratul l-a întrebat din nou pe pustnic despre nedumeririle sale, dar acesta tot nu a răspuns. Deodată, din pădure a ieșit un om rănit, alergând spre ei. Îndată, împăratul a sărit să-l ajute și să-l bandajeze. Apoi, venind noaptea, s-au culcat cu toții, iar dimineața cel rănit i-a spus împăratului:

– Eu știu cine ești și voiam să mă răzbun pe tine, pentru o nedreptate din trecut. Însă pentru că m-ai ajutat, acum vreau să-mi cer iertare și să-ți mulțumesc!

După această dezvăluire, cei doi s-au împăcat. Apoi, împăratul a adresat din nou cele trei întrebări pustnicului.

– Ai primit deja răspunsul, împărate! A fost important să dai o mână de ajutor când s-a ivit ocazia. În felul acesta mi-ai fost și mie de folos, dar ai scăpat și tu de un dușman care te urmărea. Practic cel mai important timp este ACUM, persoana cea mai importantă e cea DIN FAȚA TA, cu care ești în prezent, iar cel mai important lucru este să faci acea persoană FERICITĂ.

(adaptare după povestirea *Trei întrebări* de Lev Tolstoi)

- La ce alte răspunsuri te-ai gândit, pentru cele trei întrebări ale împăratului?
- Cum poți aplica învățăturile din această povestire în viața ta?

Îți recomandăm

Solicită profesorului de religie o listă de cinci lecturi suplimentare, din literatura religioasă.

7 **Portofoliu.** Alege o poezie religioasă din literatura universală. Notează textul și autorul pe o foaie A4 și adaugă fișa la portofoliu.

Lecția 3

Arta religioasă și viața creștină

Catedrala Sfânta Sofia, Istanbul – Mozaic

! *Indică cinci funcții ale literaturii religioase în viața Bisericii.*

Arta religioasă cuprinde creațiile artistice puse în slujba lui Dumnezeu, ca expresie a credinței în El și ca formă de preamărire a Sa, în legătură cu săvârșirea cultului divin.

Încă din Biserica primară, viața creștinilor a fost însoțită de forme ale artei religioase precum: arhitectura, pictura, poezia, muzica, sculptura, la care s-au adăugat de-a lungul timpului: orfevrăria (sfeșnice, cruci, candelabre etc.), broderia veșmintelor bisericești ș.a.

Orice formă de artă religioasă presupune din partea creatorilor talent artistic, sentiment profund religios și pregătire duhovnicească, pentru a-i ajuta pe credincioși să se înalțe sufletește spre Dumnezeu, în spațiul liturgic.

Arhitectura bisericească s-a dezvoltat cu precădere după secolul al IV-lea d.Hr., în urma acordării libertății creștinismului în Imperiul Roman, de către Sfântul Împărat Constantin cel Mare (306-337). Biserica fiind un spațiu consacrat, loc al prezenței și al lucrării divine, s-a acordat o atenție deosebită construirii ei, încât „să vorbească fiecare piatră, fiecare părticică și ca întregul ansamblu să devină o cântare, o liturghie” (Sfântul Grigorie de Nyssa).

S-au dezvoltat treptat stiluri arhitectonice eclesiale diferite, dintre care cel mai răspândit în construirea bisericilor ortodoxe este **stilul bizantin**. Elementele sale arhitecturale, la care se adaugă cele **picturale** și **sculpturale**, semnifică urcușul spiritual al creștinului: din pronaos, în naos, spre altar. Cupola turlei centrale simbolizează cerul, având pictată icoana Mântuitorului Pantocrator, iar în vârful ei este crucea, semnul biruinței lui Hristos.

Un edificiu bizantin reprezentativ este **catedrala Sfânta Sofia** din Istanbul, construită în secolul al VI-lea d.Hr., în timpul împăratului Iustinian (527-565). Ea a fost concepută cu mozaicuri bogate și o cupolă gigantică, de 31,36 metri în diametru și la 55,60 metri înălțime. Un alt monument de arhitectură bizantină este **bazilica Sfântul Marcu** din Veneția, ridicată în secolele IX-XI d.Hr., cu planul în formă de cruce greacă (cu brațele egale) și cu cinci cupole.

În țara noastră se remarcă: bisericile rupestre, bisericile de lemn din Maramureș și bisericile cu pictură exterioară din Moldova etc. Unele sunt înscrise în patrimoniul mondial UNESCO, precum: Voroneț, Sucevița, Hurezi. La o înălțime artistică și spirituală deosebită se ridică **stilul brâncovenesc**, în varianta clasică și în cea modernă, trăgându-și numele de la **Sfântul Voievod Constantin Brâncoveanu** (1688-1714).

Acest stil îmbină într-un mod original tradițiile artistice autohtone, cu cele neo-bizantine și ale Renașterii italiene, conducând la un stil românesc renumit, atât în arhitectură, cât și în pictura murală și în sculptură.

Privitor la sculptura religioasă, de la un stil mai sobru și mai puțin ornamentat, se ajunge la o bogăție de forme simbolice. Acestea sunt reprezentate în piatră sau în lemn, decorând exteriorul bisericilor, dar și interiorul: la baza coloanelor, la ancadramentul ferestrelor, la iconostas, la strane ș.a. Spre exemplu, mănăstirea Antim, ctitorie în stil clasic brâncovenesc a **Sfântului Ierarh Antim Ivireanul** (1650-1716), cuprinde sculpturi în piatră și în lemn cu motive florale complexe, realizate după schițele sfântului.

Însoțind cultul divin, arta religioasă este o expresie a ordinii și a frumuseții cerești, creând o ambianță specifică pentru rugăciune.

Informează-te!

- În perioada comunistă, începând cu anul 1980, când Nicolae Ceaușescu hotărâse demolarea mai multor lăcașuri de cult din București și din țară (alături de alte clădiri), inginerul constructor **Eugeniu Iordăchescu** (1929-2019) a salvat de la demolare 13 biserici.

El a utilizat o **metodă brevetată**: ridicarea clădirii de la sol, amplasarea ei pe un nou postament și translarea ei pe șine în altă locație, care nu stătea în calea construcțiilor noi. Cea mai grea dintre bisericile mutate a avut 75000 de tone. Biserica Schitul Maicilor din București a fost translată 245 metri. S-a lucrat în condiții dificile, cu termene limită, uneori pe timp de iarnă grea.

- Pe o inscripție de la mănăstirea Antim se află **stema Sfântului Ierarh Antim Ivireanul**, care cuprinde un melc ce urcă pe o rază, spre o stea. Aceasta simbolizează smerenia și efortul continuu al credinciosului, în drumul său spre adevăr, lumină și veșnicie. Este un mesaj al speranței, păstrat peste timp într-o formă artistică.

Biserică translată în anii 1980

Dicționar

- *consacrat* = (aici) sfințit, închinat lui Dumnezeu;
- *eclesial* = bisericesc, care aparține bisericii;
- *orfevrărie* = meșteșugul creării obiectelor de artă aplicată din metal prețios;
- *pictură murală* = pictură care aderă perfect la zidul pe care este executată.

Fixează și aplică!

Arhitectura, pictura și sculptura religioasă

Expresie a ordinii și a frumuseții cerești

Arta religioasă însoțește cultul divin, prin multiplele ei forme, în scopul creării unui cadru propice rugăciunii, al rememorării persoanelor și evenimentelor sfinte și al intensificării sentimentului de evlavie.

Stilul bizantin

Stilul brâncovenesc

1 Răspunde la următoarele întrebări:

a) Cum definești *arta religioasă*?

b) Care este rolul acesteia?

c) Ce poți preciza despre stilul eclesial bizantin? Dar despre cel brâncovenesc?

d) Ce monumente bisericești cunoști, atât din țară, cât și din afara ei?

e) Ce te-a impresionat cel mai mult la bisericile vizitate, în privința arhitecturii și a sculpturii? Dar a picturii murale și a iconostasului?

2 Asociază monumentele bisericești din prima coloană cu noțiunile corespunzătoare din coloana alăturată:

a) *Catedrala Sfânta Sofia*	**A.** *Stil brâncovenesc*
b) *Mănăstirea Antim*	**B.** *Patrimoniu UNESCO*
c) *Mănăstirea Sucevița*	**C.** *Stil bizantin*
d) *Mănăstirea Voroneț*	
e) *Bazilica Sfântul Marcu*	
f) *Mănăstirea Hurezi*	

3 Alcătuiește familiile lexicale pentru cuvintele *artă* și *cult*. Notează-le pe caiet și compune enunțuri cu patru dintre termenii găsiți.

	artă
	...
	...
	...
	...

	cult
	...
	...
	...
	...

4 Analizează imaginile date și formulează oral enunțuri corespunzătoare, utilizând cunoștințele de artă religioasă însușite la lecție, precum și pe cele asimilate în clasa a VII-a.

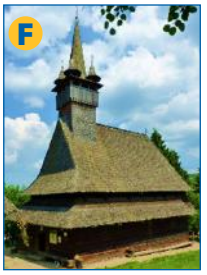

5 Prezintă cel puțin trei argumente pentru necesitatea **conservării** lăcașurilor de cult și a obiectelor bisericești intrate în sfera moștenirii culturale naționale, pe baza celor studiate și cu ajutorul următorului citat:

Patrimoniul Național Bisericesc este un tezaur nestemat moștenit de la înaintași, dar care trebuie conservat, îmbogățit și evidențiat permanent. (Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române)

6 Formează echipă cu alți doi colegi și confecționați împreună o **machetă** de biserică ortodoxă, urmând etapele indicate:

- elaborați un plan al bisericii, în stilul eclesial dorit;
- stabiliți dimensiunea machetei;
- alegeți materialele de lucru necesare;
- conlucrați în realizarea efectivă a machetei;
- prezentați lucrările finalizate și stabiliți un clasament al acestora, după criteriile: *corectitudinea elementelor de stil*, *aspectul vizual*, *gradul de cooperare între membrii echipei*;
- organizați împreună cu profesorul de religie/profesorul diriginte o expoziție a machetelor echipelor, la nivelul clasei sau al școlii.

7 Alcătuiește o compunere de 7-10 rânduri, cu privire la calitățile necesare unei persoane care creează/restaurează în domeniul artei religioase, utilizând cuvintele: *sentiment*, *talent*, *eclesial*. Dă-i un titlu potrivit.

Explorează și dezbate!

1 Consultă articole recomandate de profesorii de religie și de istorie pe tema impactului **regimului comunist** asupra monumentelor bisericești din România. Discută în pereche despre ideile extrase, apoi expune la clasă concluziile voastre.

2 Informează-te on-line sau din surse tipărite, căutând **cinci nume** de personalități recunoscute, din domeniul arhitecturii, picturii și sculpturii bisericești. Notează-le pe caiet, apoi prezintă-le la clasă.

3 **Studiu de caz.** La mănăstirea Cozia, monument istoric ctitorit în secolul al XIV-lea de domnitorul Mircea cel Bătrân, s-a realizat un **epitaf*** cusut cu fir de argint și argint aurit, considerat o capodoperă a broderiei liturgice bizantine. El este datat din anul 1396. Broderia a fost realizată manual, cu multă migală, din materiale prețioase, în semn de preamărire a lui Dumnezeu.

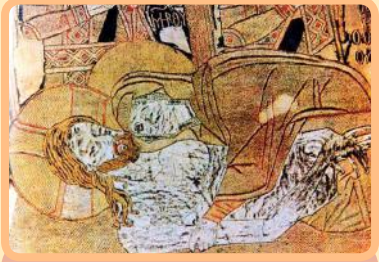

Epitaful de la Cozia – detaliu

✦ Accesează adresa web: https://www.putna.ro/Broderii-s3-ss1.php, pentru alte informații despre broderia liturgică.

**epitaf* = obiect de cult constând dintr-o bucată de stofă pe care este brodată *Punerea în mormânt a Domnului Iisus Hristos*.

4 Alcătuiește **o prezentare PowerPoint** despre *monumente bisericești din România construite în stil brâncovenesc* sau despre *lăcașuri de cult din patrimoniul UNESCO*.

Proiectează apoi prezentarea ta în sala de clasă/laboratorul de informatică al școlii și discută cu profesorul de religie și colegii pe marginea conținutului slide-urilor.

Precizare:

Prezentarea trebuie să conțină cel puțin zece slide-uri, atât cu imagini, cât și cu text explicativ și, opțional, cu efecte speciale.

vedere altar mănăstirea Antim

5 Model de demnitate

Marica (Maria) Brâncoveanu a fost soția domnitorului Constantin Brâncoveanu, cu care s-a căsătorit în anul 1674, fiind mamă a 11 copii.

Marica și-a sprijinit soțul în toate demersurile administrative și culturale. Astfel, a susținut: crearea stilului brâncovenesc; ctitorirea a numeroase lăcașuri de cult; restaurarea unor biserici mai vechi; ridicarea nivelului cultural al țării, prin tipărirea de cărți, înființarea de biblioteci și ajutorarea școlilor.

Una dintre mănăstirile ctitorite direct de ea este mănăstirea Surpatele (județul Vâlcea), unde s-a retras să-și plângă soțul și băieții martirizați de otomani în anul 1714. Este un exemplu de soție, de mamă, de femeie care și-a păstrat înțelepciunea, tăria și demnitatea chiar și în vremea văduviei, mare ctitor și patron cultural.

6 Lectură

O minune cu un stâlp

Cu sute de ani în urmă, în cetatea Ramel din Siria se construia o biserică închinată Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, Purtătorul de biruință. Mai mulți oameni donau stâlpi din piatră pentru biserică, aduși de la mare depărtare, întrucât în zonă nu exista piatră de calitatea și de mărimea necesare.

O femeie văduvă, având evlavie la sfânt, a hotărât să cumpere un stâlp pentru biserică, însă nu se descurca și cu transportarea lui cu corabia, pe mare. Având stâlpul achiziționat, ea aștepta cu el pe mal, când a zărit venind un om de vază din Ramel. Bărbatul cumpărase mai mulți stâlpi pentru biserică și îi încărca pe un vas. Ea l-a rugat în zadar să urce și stâlpul ei pe corabie, având aceeași destinație. Bărbatul a plecat pe mare, iar femeia a rămas plângând și rugându-se Sfântului Gheorghe să o ajute cumva.

În scurt timp, sfântul i s-a arătat femeii în vis și i-a spus:

– Nu te mai mâhni, femeie, spune-mi unde dorești să fie locul stâlpului tău, în biserică?

– În partea dreaptă, a răspuns ea.

Atunci sfântul a coborât de pe cal și a scris cu degetul pe stâlp: „Stâlpul acesta al văduvei, să se pună în partea dreaptă a bisericii, după cel dintâi stâlp”. Apoi i-a mai spus femeii:

– Ajută-mă să-l aruncăm în mare!

Deodată stâlpul s-a făcut ușor, iar femeia l-a putut arunca în apă, susținută de sfânt. Trezindu-se, văduva nu a mai găsit stâlpul pe mal, dar a fost convinsă că minunea s-a petrecut aievea și s-a liniștit.

Când bărbatul plecat pe mare a ajuns în Ramel, a găsit la țărm stâlpul femeii văduve, cu înscrisul în piatră lăsat în mod real de Sfântul Gheorghe. El s-a căit pentru lipsa lui de milă, iar stâlpul acela a fost așezat exact în locul dorit de femeie.

(adaptare după *Viețile Sfinților* pe luna Aprilie)

- Relatează în ce a constat minunea Sfântului Gheorghe.
- Discută despre semnificația ctitoririi unui lăcaș de cult.

Îți recomandăm

Vizitează o biserică sau mănăstire construită în stil brâncovenesc sau moldovenesc și analizează elementele de artă religioasă.

7 **Portofoliu.** Caută pe Internet imaginea stemei Sfântului Ierarh Antim Ivireanul și realizează-i desenul pe o foaie format A4, pentru portofoliu.

Recapitulare Capitolul IV

! *Reamintește-ți noțiunile studiate în acest capitol, pornind de la următoarea schemă:*

IV. Viața comunității și sărbătorile creștine

a) De-a lungul timpului, sfinții melozi au alcătuit imnuri liturgice, precum: *tropare*, *condace* și *canoane*.

b) Literatura religioasă a însoțit viața creștinului, prin texte moralizatoare, pedagogice, poetico-liturgice ș.a.

c) Arta religioasă însoțește cultul divin, creând o ambianță specifică pentru rugăciune și pentru manifestarea sentimentului religios.

d) În România se remarcă stilurile brâncovenesc și moldovenesc, privitor la arhitectura, pictura murală și sculptura destinate spațiului eclesial.

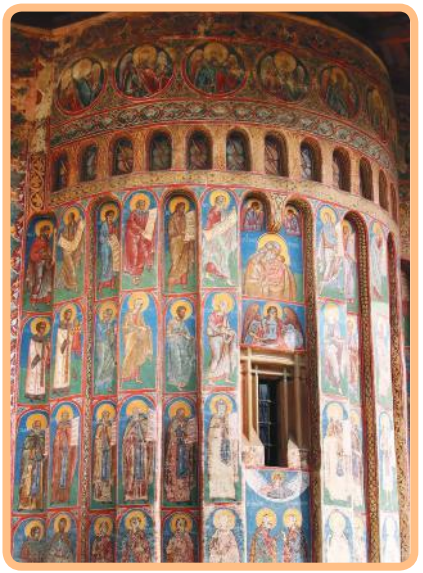

Aplicații

1 **Hexagonul artelor religioase**. Realizați la tablă un hexagon legat de principalele forme de artă religioasă, conform modelului. Completați cele șase rubrici cu termeni ce definesc caracteristici și funcții ale fiecărei arte menționate.

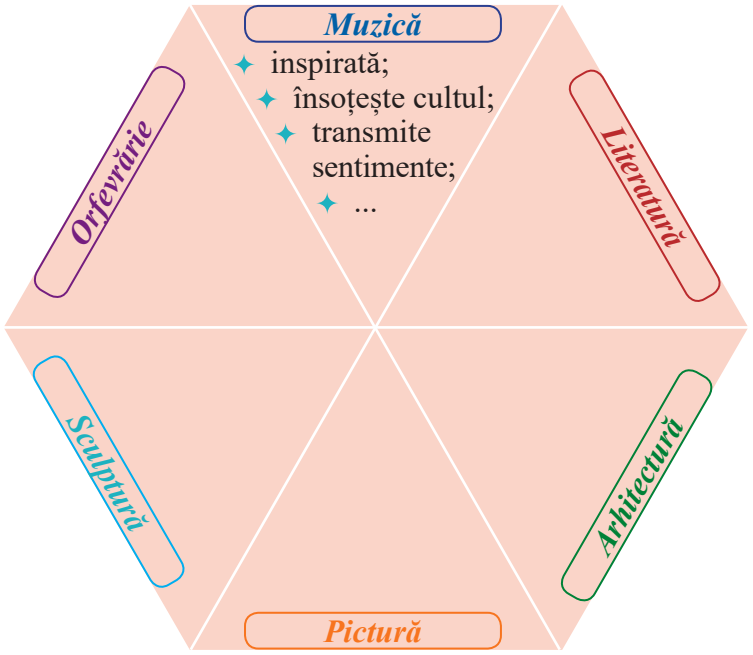

2 Enumeră cel puțin șase autori cunoscuți de muzică și literatură religioasă, din primele secole creștine și din perioada contemporană. Prin ce lucrări s-au remarcat aceștia?

a) **Muzică religioasă**	autori	opere
b) **Literatură religioasă**	autori	opere

3 Lecturați și audiați textul următor, apoi răspundeți cerințelor de mai jos:

Fecioara astăzi, pe Cel mai presus de fiinţă naşte şi pământul peştera Celui Neapropiat aduce. Îngerii cu păstorii slavoslovesc (slăvesc) şi magii cu Steaua călătoresc. Căci pentru noi S-a născut Prunc tânăr, Dumnezeu, Cel mai înainte de veci.

- La ce categorie de imn religios se încadrează și cine este autorul acestuia?
- Care este mesajul transmis prin acest imn?

4 Se dă textul:

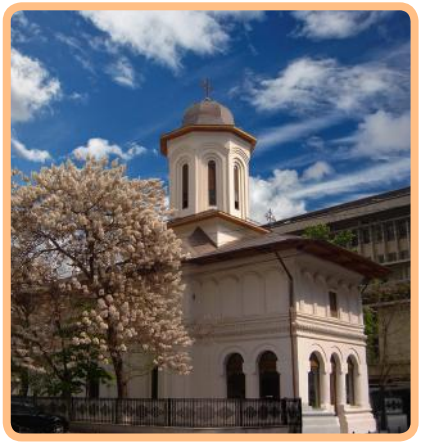

Această sfântă biserică, ce se numește „Dintr-o zi”, cu hramul „Sfântul Nicolae”, a fost mai întâi făcută de lemn și, învechindu-se, luminata doamnă Marica a Măriei Sale Constantin Brâncoveanu voievod, la leat 1702 de la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, îndemnându-se, a făcut-o toată de zid și a înfrumusețat-o cu toate podoabele, spre pomenirea Măriei Sale, ispravnic fiind dumnealui Enache Văcărescu, vel logofăt. (fragment din pisania bisericii *Sfântul Nicolae Dintr-o zi* – București)

- Cu ajutorul cunoștințelor însușite la disciplina istorie, prezintă semnificația cuvintelor *leat*, *ispravnic*, *vel logofăt*, *pisanie*.
- Cine este menționat drept ctitor al bisericii Sfântul Nicolae Dintr-o zi?
- La ce artă religioasă face referire fragmentul?

5 Pregătirea creatorului/restauratorului de artă religioasă este una aparte, pentru ca operele sale să exprime cât mai bine legătura cu Dumnezeu și cu celelalte persoane sfinte reprezentate.

- Menționează trei condiții care fac parte din pregătirea acestuia și argumentează necesitatea fiecăreia.

Evaluare Capitolul IV

Test

1 Alege varianta corectă de răspuns care să completeze fiecare enunț dat, conform modelului: **A** – c).

A. Cântarea liturgică este o formă de:
a) sentimentalism b) meditație c) doxologie

B. Sfântul Andrei Criteanul este autorul primelor:
a) tropare b) canoane c) condace

C. Opera literar-religioasă *Convorbiri cu Părinții* aparține Sfântului:
a) Ioan Casian b) Vasile cel Mare c) Ioan Gură de Aur

D. Textele religioase ce cuprind apoftegme se referă la:
a) descrieri de biserici b) maxime celebre c) predici

E. Realizarea artistică a candelabrelor bisericești aparține artei:
a) sculptură b) ceramică c) orfevrărie

F. În cupola turlei centrale a lăcașului de cult ortodox este pictat:
a) Arhanghelul Mihail b) Mântuitorul Hristos c) Sfântul Nicolae

G. Catedrala Sfânta Sofia din Istanbul a fost realizată în stil:
a) bizantin b) brâncovenesc c) romanic

2 Precizează câte o realizare artistică a fiecărui sfânt indicat, potrivit exemplului:

- Sfântul Efrem Sirul – ...
- Sfântul Apostol Ioan – ...
- Sfântul Ierarh Antim Ivireanul – ...
- Sfântul Roman Melodul – ...
- Sfântul Voievod Neagoe Basarab – ...

Exemplu: *Sfântul Efrem Sirul – imnuri dedicate marilor sărbători creștine.*

3 Enumeră trei motive pentru care este importantă arhitectura bisericească.

Sugestie: *Fă legătura cu forma, structura și rolul bisericilor.*

4 Redactează o compunere (cu titlu la alegere) de 7-10 rânduri, despre legătura dintre creatorul de artă religioasă și Dumnezeu – Creatorul lumii, pornind de la versurile:

Tu, marele bijutier
Al diademelor cereşti
Tu, care veşnic şlefuieşti
În cosmicul atelier,
Primeşte-mă ca ucenic,
În nopţi de taină să mă-nveţi
Canonul sfintei frumuseţi*
Să scot podoabe din nimic.

(fragment din poezia *Ucenicul*, de Nichifor Crainic)

**canon* = (aici) regulă, lege, procedeu.

Indicație: *Poți face referire la aspecte studiate din viețile Sfinților și, de asemenea, poți utiliza cunoștințe de la limba și literatura română, despre inspirația artistică!*

PUNCTAJ EVALUARE/ INTEREVALUARE/ AUTOEVALUARE

- Ex. 1 – 1,50 puncte
  6 x 0,25 p. pentru fiecare selectare corectă
- Ex. 2 – 2 puncte
  4 x 0,5 p. pentru fiecare completare corespunzătoare
- Ex. 3 – 1,50 puncte
  3 x 0,5 p. pentru fiecare învățătură corect precizată
- Ex. 4 – 4 puncte
  0,5 p. – alegerea titlului corespunzător
  1 p. – respectarea structurii unei compoziții (introducere, cuprins, încheiere)
  1 p. – respectarea temei solicitate
  1 p. – prezentarea logică a ideilor, cu referire la textul poeziei
  0,5 p. – utilizarea adecvată a limbajului religios

1 punct din oficiu

Total: 10 puncte

Timp de lucru: 45 minute

Succes!

Recapitulare Finală

! *Reamintește-ți principalele noțiuni învățate pe parcursul acestui an școlar, cu ajutorul metodelor* ***Norul de cuvinte*** *și* ***Bulgărele de zăpadă****.*

1 **Norul de cuvinte**. Alege dintre noțiunile învățate în cadrul celor patru capitole, pe cele care sunt reprezentative pentru tine, utilizând o mărime corespunzătoare a fontului scrierii lor, în funcție de importanța pe care le-o acorzi. Poți utiliza culori diferite la scris. Ce constați la final?

2 **Bulgărele de zăpadă**. Stabiliți împreună cu profesorul de religie temele de bază care vor fi abordate în cadrul recapitulării.

Exemplu: *Crezul – sinteza învățăturii creștine; Cântări liturgice despre Sfânta Treime; Cuvântul Mântuitorului, exprimat prin pilde și întărit prin minuni; Optimism și provocări în viața tinerilor; Importanța artei religioase în viața creștinilor etc.*

După aceea urmați instrucțiunile de mai jos, pentru fiecare temă în parte:

a) Fiecare elev notează pe caiet un plan de idei și eventuale întrebări legate de tema abordată, ca activitate independentă. (5 min.)

b) Se formează perechi de elevi, iar în cadrul lor fiecare elev verifică notițele celuilalt, încercând să răspundă la întrebările formulate. (5 min.)

c) Se unesc două câte două perechi, formând grupe de câte patru elevi, în cadrul cărora se confruntă rezultatele și se dau noi răspunsuri. (5 min.)

d) Un reprezentant al fiecărei grupe prezintă concluziile întregii clase.

e) Se formulează (oral și în scris) concluziile finale.

Evaluare Finală

Portofoliu

Pe parcursul anului școlar, ai avut de întocmit minimum 13 fișe de portofoliu. Organizați o sesiune de prezentare și de evaluare a portofoliilor, în condiții stabilite de comun acord.

Prezintă dosarul cu aceste fișe, în ordinea alcătuirii lor, având un cuprins precedat de o pagină de gardă cu:

Numele disciplinei: *Religie, cultul ortodox*
Numele profesorului: ...
Numele elevului: ...
Clasa: ...
Anul școlar: ...

Îți reamintim cuprinsul fișelor din manual:

- **Fișa nr. 1** – citate despre iubirea pentru semeni
- **Fișa nr. 2** – rugăciune compusă în cinstea Sfintei Treimi
- **Fișa nr. 3** – analogii și ilustrații legate de Sfânta Treime
- **Fișa nr. 4** – afiș decorativ cu Crezul ortodox
- **Fișa nr. 5** – sfaturi pentru tineri ale părintelui Teofil Părăian
- **Fișa nr. 6** – fișă de lectură pentru o carte din Biblie
- **Fișa nr. 7** – interviu imaginar luat unei personalități cunoscute
- **Fișa nr. 8** – mărturie despre propria devenire a unui apropiat
- **Fișa nr. 9** – poster despre ce admiri la o personalitate remarcabilă
- **Fișa nr. 10** – rugăciune compusă către Sfântul Ierarh Iosif cel Milostiv
- **Fișa nr. 11** – glosar cu termeni din domeniul muzical
- **Fișa nr. 12** – poezie religioasă din literatura universală
- **Fișa nr. 13** – desenul stemei Sfântului Ierarh Antim Ivireanul

Sugestii:

- *Selectează trei activități propuse pentru portofoliu care te-au motivat spre studiu aprofundat, prezintă fișele și explică alegerea făcută.*
- *Poți propune modalități inedite de organizare a sesiunii de evaluare a portofoliilor (tip concurs etc.)!*

CRITERII DE EVALUARE

- completarea integrală a dosarului, potrivit cerințelor stabilite;
- respectarea cerințelor de elaborare a fiecărei fișe în parte;
- originalitatea în elaborarea conținutului fișelor.

Mult succes în continuare!

Programa școlară poate fi accesată la adresa: http://programe.ise.ro

ISBN 978-606-000-043-3